UNIVERSITÄTS
BIBLIOTHEK
WUPPERTAL

BERGISCHE
UNIVERSITÄT
WUPPERTAL

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plutarchu Chairōneōs Ta Sōzomena Panta

Continens Moralia

Plutarchus

Francofurti, 1620

Ne suaviter quidem vivi posse secundum Epicuri decreta

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-1372

Visual Library

τὰς δὲ ποιότητας οὐκέτι βούλονται καλεῖν ἀΰλους. καίτοι πῶς οἷόν τε σῶμα ποιότητος ἄνευ ποιῆσαι, ποιότητα σώματος ἄνευ μὴ νοοῦντας; ὁ γὰρ συμπλέκων σῶμα πάσῃ ποιότητι λόγος, οὐδενὸς ἐᾷ μὴ σύν τινι ποιότητι σώματος ἅπτεσθαι τὴν διάνοιαν. ἢ τοίνυν πρὸς τὸ ἀσώματον τῆς ποιότητος μαχόμενον, μάχεσθαι καὶ πρὸς τὸ ἄποιον τῆς ὕλης ἔοικεν· ἢ θατέρου θάτερον ἀποκρίνων, καὶ ἀμφότερα χωρίζει ἀλλήλων. ὃν δέ τινες αὐτῶν προβάλλονται λόγον, ὡς ἄποιον τὴν οὐσίαν ὀνομάζοντες, οὐχ ὅτι πάσης ἐστέρηται ποιότητος, ἀλλ᾽ ὅτι πάσας ἔχει τὰς ποιότητας, μάλιστα παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστιν. B οὐδεὶς γὰρ ἄποιον νοεῖ τὸ μηδεμιᾶς ποιότητος ἄμοιρον, οὐδὲ ἀπαθὲς τὸ πάντα πάσχειν ἀεὶ πεφυκός, οὐδὲ ἀκίνητον τὸ πάντῃ κινητόν. ἐκεῖνο δὲ οὐ λέλυται, κἂν ἀεὶ μετὰ ποιότητος ἡ ὕλη νοῆται, τὸ ἑτέραν αὐτὴν νοεῖσθαι καὶ διαφέρουσαν τῆς ποιότητος.

A qualitates porrò materiæ expertes dicere nolunt. At quî potest corpus absque qualitate facere, qui qualitates sine corporibus nõ intelligit? Quæ n. ratio corpus cum omni qualitate connectit, nõ patitur intellectum corpus vllum sine qualitate attingere. Aut igitur qualitatem incorpoream negans etiam materiam qualitatis expertem esse inficiari videtur: aut alterum ab altero secernens, vtraq; inuicem separat. Quam verò nonnulli eorum prætexunt ratione, materiam qualitatis vacuam dici, non quòd omni sit spoliata qualitate, sed quia omnibus prædita qualitatibus, maximè cõmuni sensui repugnat. Nemo quippe id qualitatis exsors intelligit, quod nullius qualitatis non sit particeps: neq; ab affectione immune id, quod ea est natura vt omnia pati possit: neq; immobile, quod omnibus modis mouetur. Illud autem solutum nõ est, etiam si semper cum qualitate intelligatur materia, aliam eam intelligi, & differentem à qualitate.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ,

Ὅτι οὐδὲ ζῆν ἔστιν ἡδέως κατ᾽ Ἐπίκουρον.

C

ΚΟΛΩΤΗΣ ὁ Ἐπικούρου συνήθης βιβλίον ἐξέδωκεν, ἐπιγράψας ὅτι κατὰ τὰ τῶν ἄλλων φιλοσόφων δόγματα οὐδὲ ζῆν ἐστιν. ὅσα τοίνυν ἡμῖν ἐπῆλθεν εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῶν φιλοσόφων, ἐγράφη πρότερον· ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς σχολῆς διαλυθείσης, ἐγένοντο πλείονες ἐν τῷ περιπάτῳ πρὸς τὴν αἵρεσιν, ἔδοξέ μοι καὶ τούτους ἀναλαβεῖν, εἰ καὶ D δι᾽ ἄλλο μηδέν, ἀλλ᾽ ἐνδείξεως ἕνεκα τοῖς εὐθύνουσιν ἑτέρους, ὅτι δεῖ τοὺς λόγους ἕκαστον ὧν ἐλέγχει καὶ τὰ γράμματα μὴ παρέργως διελθεῖν, μηδὲ φωνὰς ἀλλαχόθεν ἄλλας ἀποσπῶντα, καὶ ῥήμασιν ἄνευ γραμμάτων ἐπιτιθέμενον, ἀποκρούεσθαι τοὺς ἀπείρους. προελθόντων γὰρ ἡμῶν εἰς τὸ γυμνάσιον, ὥσπερ εἰώθειμεν, ἐκ τῆς διατριβῆς, Ζεύξιππος, Ἐμοὶ μὲν (ἔφη) δοκεῖ πολὺ τῆς προσηκούσης ὁ λόγος εἰρῆσθαι παρρησίας μαλακώτερον· ἀπίασι δ᾽ ἡμῖν ἐγκαλοῦντες οἱ περὶ Ἡρακλείδην, τοῦ Ἐπικούρου καὶ τοῦ Μητροδώρου, ἡμῶν μηδὲν αἰτίων ὄντων, θρασύτερον καθαψάμενοι. E καὶ ὁ Θέων, Εἶτα οὐκ ἔλεγες (εἶπεν) ὅτι τοῖς ἐκείνων ὁ Κολώτης παραβαλλόμενος, εὐφημότατος ἀνδρῶν φαίνεται; τὰ γὰρ ἐν ἀνθρώποις αἴσχιστα ῥήματα, βωμολοχίας, ληκυθισμούς, ἀλαζονείας, ἑταιρήσεις, ἀνδροφονίας, βαρυστόνους, πολυφθόρους, βαρυεγκεφάλους συναγαγόντες, Ἀριστοτέλους, καὶ Σωκράτους, καὶ Πυθαγόρου, καὶ Πρωταγόρου, καὶ Θεοφράστου, καὶ Ἡρακλείδου, καὶ Ἱππάρχου, καὶ τίνος γὰρ οὐχὶ τῶν ἐπιφανῶν κατεσκέδασαν; ὥστε εἰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα σοφῶς εἶχεν αὐτοῖς, F διὰ τὰς βλασφημίας ταύτας καὶ κατηγορίας, ποῤῥωτάτω σοφίας ἂν εἴργεσθαι. φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ καὶ ζηλοτυπία δι᾽ ἀσθένειαν ἀποκρύψαι μὴ δυναμένη τὸ ἀλγοῦν. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης, Ἡρακλείδης οὖν (ἔφη) γραμματικὸς ὢν, ἀντὶ τῆς ποιητικῆς τύρβης

PLVTARCHI

Commentarius Ne suauiter quidem viui posse secundum Epicuri decreta, docens.

COLOTES Epicuri familiaris librum edidit, hoc indice, Ne viui quidem posse iuxta aliorum philosophorum decreta. Contra quem quæ pro philosophis differere nobis subiit, ea iam antè conscripsimus. Quoniam autem soluto qui disputationi interfuerat cœtu, in ambulatione cõplures ad eam sectam se dederunt, visum mihi fuit hos quoque in viam reducere: si nullam aliam ob rem, saltem vt his qui in alios inquirunt, demonstrarē debere ab his eorum quos arguũt aut refellunt scripta non obiter percurri, neque eos voces hinc inde auulsas & dictiones absq; scriptura adoriri, itaq; fraudem imperitis facere. Progressis n. nobis more nostro in gymnasium è schola, Zeuxippus: Mihi, inquit, sermo fuisse videtur habitus aliquanto molliùs, q̃ libertas cõueniens rei exigeret. abit quidem Heraclides nos culpans, & in Epicurũ ac Metrodorũ asperiùs inuectus, cùm nos ei huius rei causam præbuerimus nullã. Hoc verò, inquit Theo, nõ dicis, q cum his comparatus Colotes, hominũ in dicendo videri potest modestissimus. Congesta n. in vnũ quæ inter homines habētur fœdissima vocabula, scurrilitates, ampullas, arrogantias, scortationes, homicidia, graues gemitus, multorum perditionē, cerebri grauedines: in Aristotelem, Socratem, Pythagoram, Protagorã, Theophrastũ, Heraclidem, Hipparchum, deniq; neminem nõ virorum illustrium effuderunt vniuersa, vt si alioquin omnia sapiēter statuissent, certè ob maledicta hæc, hasq; criminationes longissimè fuerint à sapientia arcēdi. Inuidentia n. excludenda est à diuino sapientum choro, & obtrectatio quę ob imbecillitatē id quod dolet dissimulare nõ potest. Hæc verba excipiens Aristoteles, Heraclides, aiebat, grammaticus cum sit, poeticę turbæ

(vt Epicurei appellant) & Homericorum delitiorum gratia Epicuro hanc rependit mercedem: vel eo commotus, quòd Metrodorus tam multa scripsit ad ignominiam Homeri pertinentia. Sed hos, Zeuxippe, omittamus. Quod autem initio disputationis aduersum Epicureos dictum fuit, Ex eorum præscripto ne viui quidem posse, cur non potiùs, quando hic defessus est, ipsi adscito Theone ad finem perducimus. Theo sic respondit: Atqui ante nos hoc iam alii peregerunt certamen.

Nunc alius scopus est, - -

si placet, collocandus: & sic vlciscamur philosophis factas iniurias, vt demonstremus, siquidem fieri potest, Secundum Epicureos ne posse quidē iucundè viui. Papæ, ego risu edito dixi: Videre mihi istis hominibus in ventrē velle insilire, litemq; de carnibus moturus: qui voluptatem detrahas hominibus clamantibus,

Non pugiles sumus,

non rhetores, nō ciuitatum pręsides, nō principes.

Semper sola iuuant sed nos conuiuia,

omnisq; carnem suauiter afficiens motio, anima ad voluptatem quandam atq; gaudium excitata. Itaq; mihi videris nō voluptatem auferre, sed vitā illis, vbi suauem vitam eis non relinquis. Quid ergo, inquit Theo, si ipse orationē probas, qua opus est re * præsenti vtar, inquit, audiens & respondens vbi requiretis. principatum a. vobis trado. Cùm itaq; parumper tergiuersatus esset Theo, Aristodemus, Quàm, inquit, compendiosa & plana nos interclusisti via, dum nō finis sectam illam de honesto causam priore loco dicere. Nam homines, qui finem vitæ statuunt voluptatē, non facile est suaui vita depellere. sed si honesta vita exciderint, iucunda simul exciderunt. ipsi enim dicunt, Impossibile esse suauiter viuere sine honestate vitæ. Tum Theo. Hoc ergo, inquit, in progressu sermonis, si ita videbitur, reponemus. Nunc iis vtemur, quæ ab ipsis dantur. Existimāt Epicurei, circa ventrem esse bonū, reliquosq; meatus carnis vniuersos, per quos voluptas, nō dolor se insinuat: omnesq; pulcras & sapientes inuentiones extitisse ob voluptatē quæ circa ventrem versatur, & spem bonam de eo, vt sapiens dixit Metrodorus. Itaq; ab initio statim, amice, videntur ieiunam, putridā, & instabilē boni causam statuere: & quæ cum meatibus istis, per quos voluptates introducuntur, etiā ad dolores perinde perforetur: aut potiùs, quæ voluptatem paucis, dolorem omnibus partibus admittat. Omnis enim voluptas circa artus, neruos, manus, & pedes est: quibus partibus subeunt atroces atq; miseri affectus, fluxus podagrici & phagedænici, corrosiones, putrefactiones. Iam odorum & saporū suauissimos corpori si offeras, exiguum planissimè in eo locum offendes qui leniter & iucundè afficiatur: reliquæ plerunque auersantur & ægrè ferunt. at nulla interim pars est, cui igni, ferro, morsu, scutica non sensus doloris inferatur. sed & æstus, & gelu, & febris totum corpus peruadunt. Voluptates aurarum instar ad alias atque alias corporis extremitates renidentes, statim diffunduntur. neque multum durant temporis, sed instar ignium in aere subitò discurrentium, simul & oriuntur in carne & exstinguuntur. De dolore testimonium Philoctetæ Æschylei sufficit. qui serpentem non immisisse pedi, sed tanquam sedem in eo fixisse morsu ait dolori * neque

A (ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι) καὶ τῶν Ὁμήρου μωρολογημάτων, ἀποτίνει ταύτας Ἐπικούρῳ χάριτας, ἢ ὅτι Μητρόδωρος ἐν γράμμασι τοσούτοις ποιητῇ λελοιδόρηκεν. ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἐῶμεν ὦ Ζεύξιππε· τὸ δ' ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων ῥηθὲν πρὸς τοὺς ἄνδρας, ὡς οὐκ ἔστι ζῆν κατ' αὐτούς, τί οὐ μᾶλλον, ἐπεὶ κέκμηκεν οὗτος, αὐτοὶ δι' αὐτῶν περαινόμεθα, ἅμα καὶ Θέωνα παραλαβόντες; καὶ ὁ Θέων πρὸς αὐτόν, Ἀλλ' οὗτος μὲν (ἔφη) ὁ ἆθλος ἑτέροις ἐκτετέλεσται πρὸ ἡμῶν· νῦν αὖ τε σκοπὸν ἄλλον, εἰ δοκεῖ, θέμενοι, τοιαύτῃ τινὶ δίκῃ μετίωμεν ὑπὲρ τῶν φιλοσόφων τοὺς ἄνδρας. ἀποδεῖξαι γάρ, ἄνπερ ᾖ δυνατόν, ἐπιχειρήσομεν, ὅτι
B μηδὲ ζῆν ἐστιν ἡδέως κατ' αὐτούς. παπαί, (εἶπον ἔγωγε γελάσας) εἰς τὴν γαστέρα τοῖς ἀνδράσιν ἔοικας ἐνάλλεσθαι, καὶ τὸν περὶ τῶν κρεῶν ἐπάξειν, ἀφαιρούμενος ἡδονὴν ἀνθρώπων βοώντων, Οὐ γὰρ πυγμάχοι εἰμὲν ἀμύμονες, οὐδὲ ῥήτορες, οὐδὲ προστάται δήμων, οὐδὲ ἄρχοντες, αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη, καὶ πᾶσα διὰ σαρκὸς ἐπιτερπὴς κίνησις, ἐφ' ἡδονήν τινα καὶ χαρὰν ψυχῆς ἀναπεμπομένης. δοκεῖς οὖν μοι μὴ τὸ ἡδὺ ἐξαιρεῖν, ὥς φασιν, ἀλλὰ τὸ ζῆν ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἄνδρας, εἰ τὸ ζῆν ἡδέως μὴ ἀπολείψῃς αὐτοῖς. τί οὖν (εἶπεν ὁ Θέων) εἰ δοκιμάζεις τὸν λόγον αὐτὸς οὐ χρεία, παρόντι χρήσομαι, εἶπεν,
C ἀκροώμενος, καὶ ἀποκρινόμενος, ἂν δέησθε· τὴν δ' ἡγεμονίαν ὑμῖν παραδίδωμι. μικρὰ δὴ προφασισαμένου τοῦ Θέωνος, Ἀριστόδημος, Ὡς σύντομον (ἔφη) καὶ λείαν ἔχων ὁδὸν ἀπεπέφραξας ἡμῖν πρὸς τὸν λόγον, οὐκ ἐάσας περὶ τοῦ καλοῦ πρότερον εὐθὺς ὑποσχεῖν τὴν αἵρεσιν. ἀνθρώπους γὰρ ἡδονὴν ὑποτιθεμένους τέλος, οὐκ ἔστιν ἐξελάσαι τοῦ ἡδέως ζῆν ῥᾴδιον· τοῦ δὲ καλῶς ἐκπεσόντες, ἅμα καὶ τοῦ ἡδέως συνεξέπιπτον. ἐπεὶ τὸ ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ καλῶς, ἀνύπαρκτόν ἐστιν, ὡς αὐτοὶ λέγουσι. καὶ ὁ Θέων, Ἀλλὰ τοῦτο μὲν (εἶπεν) ἂν δόξῃ, τοῦ λόγου προϊόντος ἀναθησόμεθα· νῦν δὲ χρησόμεθα τοῖς διδο-
D μένοις ὑπ' αὐτῶν. οἴονται δὲ περὶ γαστέρα τἀγαθὸν εἶναι, καὶ τοὺς ἄλλους πόρους τῆς σαρκὸς ἅπαντας, δι' ὧν ἡδονὴ καὶ μὴ ἀλγηδὼν ἐπεισέρχεται, καὶ πάντα καλὰ καὶ σοφὰ ἐξευρήματα τῆς περὶ γαστέρα ἡδονῆς ἕνεκα γεγονέναι, καὶ τῆς ὑπὲρ ταύτης ἐλπίδος ἀγαθῆς, ὡς ὁ σοφὸς εἴρηκε Μητρόδωρος. αὐτόθεν μὲν οὖν ὦ ἑταῖρε φαίνονται γλίσχρον τι καὶ σαθρὸν καὶ οὐ βέβαιον αἴτιον τοῦ ἀγαθοῦ λαμβάνοντες, ἀλλὰ τοῖς πόροις τούτοις δι' ὧν ἡδονὰς ἐπεισάγονται, καὶ πρὸς ἀλγηδόνας ὁμοίως κατατετρημένον, μᾶλλον δὲ ἡδονὴν μὲν ὀλίγοις, ἀλγηδόνα δὲ πᾶσι τοῖς μορίοις δεχόμενον. πᾶσα γὰρ ἡ-
E δονὴ περὶ ἄρθρα καὶ νεῦρα καὶ πόδας καὶ χεῖρας, οἷς ἐνοικίζεται τὰ πάθη δεινὰ καὶ σχέτλια, ποδαγρικὰ ῥεύματα καὶ φαγεδαινικά, καὶ διαβρώσεις καὶ ἀποσήψεις. ὀσμῶν δὲ καὶ χυμῶν τὰ ἥδιστα προσαγαγὼν τῷ σώματι, μικρὸν εὑρήσεις χωρίον ἐν αὐτῷ παντάπασιν τὸ κινούμενον λείως καὶ προσηνῶς, τὰ δ' ἄλλα πολλάκις δυσχεραίνει καὶ ἀγανακτεῖ. πυρὶ δὲ καὶ σιδήρῳ καὶ δήγματι καὶ ὑστριχίσιν οὐδὲν ἀπαθές, οὐδὲ ἀναίσθητον ἀλγηδόνος, ἀλλὰ καὶ καῦμα καὶ ῥῖγος εἰς ἅπαντα καταδύεται καὶ πυρετός. αἱ δὲ ἡδοναὶ καθάπερ αὖραι πρὸς ἑτέραις ἕτεραι τοῦ σώματος ἄκραις ἐπιγελῶσαι
F διαχέονται. καὶ ὁ χρόνος ὁ μὲν τούτων οὐ πολύς, ἀλλ' ὥσπερ οἱ διάττοντες, ἔξαψιν ἅμα καὶ σβέσιν ἐν τῇ σαρκὶ λαμβάνουσιν. ἐκ δὲ τοῦ πόνου μάρτυς ὁ Αἰσχύλου Φιλοκτήτης ἱκανός. οὐ γὰρ ὁ δράκων (φησὶν) ἀνῆκεν, ἀλλ' ἐνῴκισε δεινὴν στομάτων ἔκφυσιν, ποδὸς λαβεῖν. ὀλισθεῖν ἀλγηδών,

A οὐδὲ ἕτερα τοιαῦτα κινοῦσα καὶ γαργαλίζουσα τοῦ σώματος. ἀλλ' ὥσπερ τὸ τῆς μηδικῆς σπέρμα πολυκαμπὲς καὶ σκαληνὸν ἐμφύεται τῇ γῇ καὶ διαμένει πολὺν χρόνον ὑπὸ τραχύτητος, οὕτως ὁ πόνος ἄγκιστρα καὶ ῥίζας διασπείρων καὶ συμπλεκόμενος τῇ σαρκί, καὶ παραμένων οὐχ ἡμέρας οὐδὲ νυκτὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ὥρας ἐτῶν ἐνίοις καὶ περιόδους ὀλυμπιακῶν, μόλις ὑπ' ἄλλων πόνων ὥσπερ ἥλων σφοδροτέρων ἐκκρουόμενος, ἀπαλλάττεται. τίς γὰρ ἔπιε χρόνον τοσοῦτον, ἢ ἔφαγεν, ὅσον διψῶσιν οἱ πυρέττοντες, καὶ πεινῶσιν οἱ πολιορκούμενοι; ποῦ δέ ἐστιν ἄνεσις καὶ συνουσία μετὰ φίλων, ἐφ' B ὅσον κολάζουσι καὶ στρεβλοῦσι τύραννοι; καὶ γὰρ τοῦτο τῆς τοῦ σώματος φαυλότητος καὶ ἀφυΐας πρὸς τὸ ἡδέως ζῆν ἐστιν, ὅτι τοὺς πόνους ὑπομένει μᾶλλον ἢ τὰς ἡδονάς, καὶ πρὸς ἐκείνους ἔχει ῥώμην καὶ δύναμιν, ἐν δὲ ταύταις ἀσθενές τι καὶ ἀψίκορον. τὸ δὲ ἡδέως ζῆν, ἂν ἅπτωνται πλείονα περὶ τούτου λέγειν; οὐκ ἐῶσιν ἡμᾶς, ὁμολογοῦντες αὐτοὶ μικρὸν εἶναι τὸ τῆς σαρκὸς ἡδύ, μᾶλλον δὲ ἀκαρές, εἴ γε δὴ μὴ κενολογοῦσι μηδὲ ἀλαζονεύονται· Μητρόδωρος μὲν λέγων ὅτι πολλάκις προσεπτύσαμεν ταῖς τοῦ σώματος ἡδοναῖς· Ἐπίκουρος δὲ καὶ γελᾶν φησι ταῖς ὑπερβολαῖς τοῦ C περὶ τὸ σῶμα νοσήματος πολλάκις κάμνοντα τὸν σοφόν. οἷς οὖν οἱ πόνοι τοῦ σώματος οὕτως εἰσὶν ἐλαφροὶ καὶ ῥάδιοι, πῶς ἂν ἐστί τι ταῖς ἡδοναῖς ἀξιόλογον; καὶ γὰρ εἰ μὴ χρόνῳ μηδὲ μεγέθει τῶν πόνων ἀποδέουσιν, ἀλλὰ περὶ πόνους ἔχουσι, καὶ πέρας αὐταῖς κοινὸν Ἐπίκουρος τὴν παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσιν ἐπιτέθεικεν, ὡς τῆς φύσεως ἄχρι τοῦ λῦσαι τὸ ἀλγεινὸν αὐξούσης τὸ ἡδύ, περαιτέρω δὲ προελθεῖν οὐκ ἐώσης κατὰ μέγεθος, ἀλλὰ ποικιλμούς τινας οὐκ ἀναγκαίους, ὅταν οὐκ ἐν τῷ μὴ πονεῖν γένηται, δεχομένης· ἡ δὲ ἐπὶ τοῦτο μετ' ὀρέξεως πορεία, D μέτρον ἡδονῆς οὖσα, κομιδῇ βραχεῖα καὶ σύντομος. ὅθεν αἰσθόμενοι τῆς ἐνταῦθα γλισχρότητος, ὥσπερ ἐκ χωρίου λυπροῦ τοῦ σώματος μεταφέρουσι τὸ τέλος εἰς τὴν ψυχήν, ὡς ἐκεῖνο ἡμᾶς καὶ λειμῶνας ἀμφιλαφεῖς ἡδονῶν ἕξοντας.

ἐν δ' Ἰθάκῃ οὔτ' ἂρ δρόμοι εὐρέες, οὔτε λείη περὶ τὸ σαρκίδιον ἡ ἀπόλαυσις, ἀλλὰ τραχεῖα, μεμιγμένη πρὸς πολὺ τὸ ἀλλότριον καὶ σφυγματῶδες. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Ζεύξιππος, Εἶτα οὐ καλῶς (ἔφη) δοκοῦσί σοι ποιεῖν οἱ ἄνδρες, ἀρχόμενοι μὲν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἐν ᾧ πρῶτον ἐφάνη γένεσις, ἐπὶ δὲ τὴν ψυχὴν ὡς βεβαιοτέραν, καὶ τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ τε- E λειοῦντες; Καλῶς, νὴ Δία (ἔφην ἐγὼ) καὶ κατὰ φύσιν εἴ τι κρεῖττον ἐνταῦθα μετιόντες καὶ τελειότερον ἀληθῶς ἀνευρίσκουσιν, ὥσπερ οἱ θεωρητικοὶ καὶ πολιτικοὶ τῶν ἀνδρῶν. εἰ δὲ ἀκούεις αὐτῶν μαρτυρομένων καὶ βοώντων ὡς ἐπ' οὐδενὶ ψυχὴ τῶν ὄντων πέφυκε χαίρειν καὶ γαληνίζειν πλὴν ἐπὶ σώματος ἡδοναῖς παρούσαις ἢ προσδοκωμέναις, καὶ τοῦτο αὐτῆς τὸ ἀγαθόν ἐστιν, ἆρα οὐ δοκοῦσί σοι διεράματι τοῦ σώματος χρῆσθαι τῇ ψυχῇ, καθάπερ οἶνον ἐκ πονηροῦ καὶ μὴ στέγοντος ἀγγείου τὴν ἡδονὴν διαχέοντες ἐνταῦθα καὶ παλαιοῦντες, οἴεσθαι σεμνότερόν τι ποιεῖν καὶ τιμιώτερον; καίτοι F γε οἶνον μὲν χρόνῳ διαλυθέντα τηρεῖ καὶ συνηδύνει· τῆς δ' ἡδονῆς ἡ ψυχὴ παραλαβοῦσα τὴν μνήμην, ὥσπερ ὀσμήν, ἄλλο δὲ οὐδέν, φυλάττει. ζέσασα γὰρ ἐπὶ σαρκὶ κατασβέννυται, καὶ τὸ μνημονευόμενον αὐτῆς ἀμαυρόν ἐστι καὶ κνισῶδες, ὥσπερ ἑώλων, ὧν τις ἔφαγεν ἢ ἔπιε τιθεμένου καὶ ταμιεύοντος,

alia talia, mouens ac titillans corpus. *. Sed ſicut Medicæ herbæ ſemen multis flexibus & per obliquum terrę innaſcens, ob aſperitatē multo tempore perdurat: ſic dolor vncinos ac radices diſſeminans, carniq; implicatus, adhærenſq;, non diē modò aut noctē, ſed & annos aliquot atq; luſtra, ægrè aliis doloribus tanquā clauis violentiorib. expulſis diſcedit. Quis n. tantum temporis edendo bibendove extraxit, quanto ſitiunt febricitantes, & eſuriunt obſidione circumuenti? quænam animi relaxatio & cum amicis oblectatio tanta eſt, quāti ſunt cruciatus & torturæ à tyrannis immiſſæ? Hoc ipſo ſcil. corpus quàm ſit prauum, & natura ad iucundè viuendū ineptum intelligitur, quod magis perfert doloresq̃ voluptates: præditumq; aduerſus illos robore ac viribus, in his imbecillū eſt ac ſatietati faſtidioq; obnoxium. Neq; verò nos aggreſſos de iucunda vita dicere, plura patiūtur ipſi proferre, vtpote qui fateantur vltrò voluptatem corporis exiguam eſſe, adeoq; momentaneam, ſiquidē non nugatur aut vana in dicendo vtitur iactantia Metrodorus, dū ait ſæpenumero nos exſpuere in deſpectum voluptatū corporis. itemq; Epicurus, qui ſapientē ægrotantem inquit ſæpe ridere ob morbi quo vrgetur corpus magnitudinem. Quibus ergo dolores corporis ita ſunt faciles atq; leues, quî ſint voluptates alicuius momēti? nam vt neq; tempore neq; magnitudine doloribus ſint minores, certè circa dolores verſantur, finemq; voluptatib. extremum hunc cōmunem præſcripſit, omnis doloris ſublationem. nimirum ꝗ natura vſq; ad dolorem abolendū augeat voluptatem, vltrà autē progredi huius nequeat magnitudo, variari duntaxat modis non neceſſariis poſſit, cum non in eo eſt vt doloris vacuitatē conciliet. Quæ a. cum appetitu eò tēdit via, vtpote menſura voluptatis, breuis admodū eſt ac cōpendioſa. Itaq; hoc loco ſentiētes rei exilitatem, è corpore tanquam ſterili agro finem bonorū in animum transferunt. nimirum ꝗ ibi voluptatibus paſcua & ampla prata ſuppeditent: quando

Non eſt aptus equis Ithacæ locus, vt neq; planis
Porrectus ſpaciis: -- quando ſcilicet non facilis eſt in caruncula hac voluptatū perceptio, ſed aſpera, admixtis multis alienis & quæ pulſando exagitent. Sub hæc Zeuxippus: Itane, inquit, nō tibi rectè videntur iſti facere homines, qui initio facto à corpore, in quo primùm ortus voluptatis conſpicitur, inde ad animam tranſeunt, remq; in ea abſoluunt? Rectè, inquam ego, & naturæ cōuenienter: ſi quidē melius aliquid hîc & perfectius re vera indagant atq; inueniunt, ſicut homines faciunt in contemplatione rerū verſantes ac ciuiles. Cum verò audias ipſos teſtari ac vociferari, nulla re animam gaudere poſſe, nulla tranquillitate frui, niſi vel adſint vel exſpectentur voluptates corporis, haſque bonum eius eſſe: nonne videntur tibi animam pro corporis colo vſurpare: voluptatem vini inſtar è corpore tanquam prauo & perfluente vaſe diffundentes per colum iſtud, ætatemque ei conciliantes, vt fiat aliquātò melior & honeſtior? Quanquam vinum quidē diffuſum à tempore cōſeruatur, fitque ſuauius. voluptatis præter memoriam conceptam tanquam odorem quendam, nihil animus aliud conſeruat, quæ in carne vt efferbuit ita exſtinguitur. Ipſaq; eius memoria obſcura eſt, ac nidoris ſimilis: perinde ac ſi quis pridie quæ edit bibitve, eorum ſibi imaginationes ſuggerat,

inque animo recondat, scilicet his vsurus cùm recentia non sint ad manum. Vide autem, quanto modestiùs Cyrenaici, quanquam ex eodem cum Epicuro poti poculo: qui re venerea vti adhibita lucerna nequaquam censuerũt debere homines, sed tenebras prætendere: ne animus è cõspectu simulacra actionis concipiens euidentia, crebriùs appetitũ inflammet. At qui hac maximè re sapientem excellere sentiunt, quod euidenter recordatur, inq; seipso continet voluptatũ imagines, affectiones, motus: ne dicamus nihil eos sapientia dignũ profiteri qui voluptatum eluuiem quasi quãdam è corpore in animo relinqui putant: statim quidẽ manifestum est, Ex his viui suauiter nõ posse. Fieri n. potest, vt absq; voluptate sit hæc voluptatis recordatio, quæ præsens quoq; exigua interdũ est, & moderatè percepta facilè effugit: quando etiam istis, qui attoniti corporeas mirantur magniq; faciunt voluptates, his finitis nõ remanet delectatio, sed vmbra quædã & somnium relinquitur in animo voluptatis quę auolauit: quo somnio quasi fomite ignis cupiditatũ excitatur. Et quemadmodum qui per soporem sitiunt aut amant, eorũ imperfectæ voluptates ac perceptiones acrius exstimulant libidinem: ita & his non iucunda est voluptatum perceptarum memoria, sed reliquiæ voluptatis inanes ac languidæ multum habent stimulorum atq; aculeorum, quibus pungant palam se efferentẽ cupiditatem. Neq; probabile est, modestos ac temperantes homines huiusmodi cogitationibus immorari, aut ea facere, ob quæ Carneadem subsannat ille, tanquam ex ephemeridibus repetentẽ, Quoties cum Hedea aut Leontio rem habuisset, vbi Thasium vinũ bibisset, quibus Idibus splendidissimè cœnasset. Atrocem enim ac belluinam in fruendis aut exspectandis voluptatibus exagitationẽ animi ac rabiem designat tanta ipsius ad recordandum bacchatio atq; adhæsio. Vnde & ipsi videntur mihi hæc absurda animaduertentes, ad vacuitatẽ doloris & firmam affectionem carnis defugere: ac si in eo sita sit vitæ iucunditas, vt cogites ista vel adfutura vel affuisse. summum enim & constantissimũ gaudium adferre iis qui ratiocinari possint aiunt, carnis firmam affectionẽ, eiusq; exploratam spem. Hęc primum cõsidera quam rem agant, istam siue voluptatem, siue indolentiam hinc inde transferentes, è corpore in animum, ex hoc rursum quia contineri eo nõ possit, in corpus dilabentem. Itaque coguntur ad principium redire, delectationẽ carnis (sic enim aiunt) gaudio animæ vt fundamẽtum substernentes, ac rursus lætitiam spe voluptatis finientes. At qui fieri quit, vt fundamento cõcusso, nõ id simul concutiatur, quod ei insistit? aut quì explorata spes potest, gaudiumq; illabefactabile esse de re tot iactationibus ac mutationibus obnoxia? quale est corpus, cui & foris imminent plurimæ necessitates, plurimi ictus: & in se intus habet principia malorum, ratione auerti vlla quæ nequeunt. aliàs non accidissent cordatis hominibus difficultates vrinæ, intestinorum morbi, tabes, aquæ intercutes: quorum cum quibusdam ipse conflictatus est Epicurus, alia Polyænum, Neoclem, Agathobulũ è vita eduxerunt. Neque nos illis hæc exprobramus, qui & Pherecydem & Heraclitum nouimus in grauibus fuisse morbis. sed hoc postulamus, vt si fateri libet ipsis suorum perpessiones corporum,

A ἐπινοίαις ἐν αὑτῷ, καὶ χρωμένου δηλονότι ταύταις, τῶν προσφάτων μὴ παρόντων. ὅρα δὲ ὅσῳ μετριώτερον οἱ Κυρηναϊκοὶ, καίπερ ἐκ μιᾶς οἰνοχόης Ἐπικούρῳ πεπωκότες, οὐδὲ ὁμιλεῖν ἀφροδισίοις οἴονται δεῖν μετὰ φωτὸς, ἀλλὰ σκότος προθεμένους, ὅπως μὴ τὰ εἴδωλα τῆς πράξεως ἀναλαμβάνουσα διὰ τῆς ὄψεως ἐναργῶς ἐν αὐτῇ ἡ διάνοια πολλάκις ἀνακαίῃ τὴν ὄρεξιν. οἱ δὲ τούτῳ μάλιστα τὸν σοφὸν ἡγούμενοι διαφέρειν, τῷ μνημονεύειν ἐναργῶς καὶ συνέχειν ἐν αὑτῷ τὰ περὶ τὰς ἡδονὰς φάσματα καὶ πάθη καὶ κινήσεις, εἰ μὲν οὐδὲν ἄξιον σοφίας παρεγγυῶσιν, ὥσπερ σωμάτων B οἰκία τῇ ψυχῇ τοῦ σοφοῦ τὰ τῆς ἡδονῆς ἐκκλύσματα μένειν ἐῶντες, μὴ λεγώμεθα. ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ἀπὸ τούτων ἡδέως ζῆν, αὐτόθεν πρόδηλον. οὐ γὰρ ἴσως εἶναι μετὰ τῆς ἡδονῆς τὸ μνημονευόμενον, εἰ μικρόν τε δοκεῖ τὸ παρόν· οὐδὲ οἷς συνεφέρετο μετρίοις γινομένοις ὑποχωρεῖν γινομένων· ὅπου οὐδὲ τοῖς ἐκπεπληγμένοις τὰ σωματικὰ καὶ θαυμάζουσιν, ἐμμένει τὸ χαίρειν παυσαμένοις, ἀλλὰ σκιά τις ὑπολείπεται καὶ ὄναρ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ἡδονῆς ἀποπταμένης, οἷον ὑπέκκαυμα τῶν ἐπιθυμιῶν, ὥσπερ ἐν ὕπνῳ διψῶντες ἢ ἐρῶντες, ἀτελεῖς ἡδοναὶ καὶ ἀπολαύσεις δριμύτερον ἐγείρουσι τὸ ἀκόλα- C στον. οὔτε δὴ τούτοις ἐπιτερπὴς ἡ μνήμη τῶν ἀπολελαυσμένων, ἀλλ' ἐξ ὑπολείμματος ἡδονῆς ἀμυδροῦ καὶ διακένου πολὺ τὸ οἰστρῶδες καὶ νύττον, ἐναργῶς ἀναφέρουσα τῆς πράξεως, οὔτε τοὺς μετρίους καὶ σώφρονας εἰκὸς ἐνδιατρίβειν τῇ ἐπινοίᾳ τῶν τοιούτων, οὐδὲ ἅπερ ἔσκωπτε τὸν Καρνεάδην πράττοντα, οἷον ἐξ ἐφημερίδων ἀναλέγεσθαι, ποσάκις Ἡδείᾳ καὶ Λεοντίῳ συνῆλθον, ἢ ποῦ Θάσιον ἔπιον, ἢ ποίας εἰκάδας ἐδείπνησαν πολυτελέστατα. δηλοῖ γὰρ ἐμφαίνει καὶ θηριώδη περὶ τὰ γινόμενα καὶ προσδοκώμενα τῆς ἡδονῆς ἔργα ταραχὴν καὶ λύσσαν ἡ τοσαύτη πρὸς ἀναμνήσεις βακχευ- D σις αὐτῆς τῆς ψυχῆς καὶ πρόστηξις. ὅθεν αὐτοί μοι δοκοῦσι, τούτων αἰσθόμενοι τῶν ἀτοπιῶν, εἰς τὴν ἀπονίαν καὶ τὴν εὐστάθειαν ὑποφεύγειν τῆς σαρκὸς, ὡς ἐν τῷ ταύτην ἐπινοεῖν περί τινας ἐσομένην καὶ γεγενημένην, τοῦ ἡδέως ζῶντος. τὸ γὰρ εὐσταθὲς σαρκὸς κατάστημα, καὶ τὸ περὶ ταύτης πιστὸν ἔλπισμα τὴν ἀκροτάτην χαρὰν καὶ βεβαιοτάτην ἔχει τοῖς ἐπιλογίζεσθαι δυναμένοις. ὅρα δὴ πρῶτον μὲν οἷα ποιοῦσι, τὴν εἴτε ἡδονὴν ταύτην εἴτε ἀπονίαν, ἢ εὐπάθειαν, ἄνω καὶ κάτω μεταχέοντες ἐκ τοῦ σώματος εἰς τὴν ψυχὴν, εἶτα πάλιν ἐκ ταύτης εἰς ἐκεῖνο τῷ μὴ στέγειν ἀπορρέουσαν καὶ περιολι- E σθαίνουσαν, ἀναγκαζόμενοι τῇ ἀρχῇ συνάπτειν· καὶ τὸ μὲν ἡδόμενον (ὥς φησι) τῆς σαρκὸς, τῷ χαίροντι τῆς ψυχῆς ὑπερείδοντες, αὖθις δ' ἐκ τοῦ χαίροντος εἰς τὸ ἡδόμενον τῇ ἐλπίδι τελευτῶντες. καὶ πῶς οἷόν τε τῆς βάσεως ἀνατρεπομένης, μὴ συναπεσεῖσθαι τὸ ἐπόν; ἢ βέβαιον ἐλπίδα καὶ χαρὰν ἀσάλευτον εἶναι περὶ πράγματος σάλον ἔχοντος τοσοῦτον, καὶ μεταβολὰς ὅσας φυλάττουσι τὸ σῶμα, πολλαῖς μὲν ἔξωθεν ὑποκείμενον ἀνάγκαις καὶ πληγαῖς, ἐν αὐτῷ δ' ἔχον ἀρχὰς κακῶν, ἃς οὐκ ἀποτρέπει λογισμός. οὐδὲ γὰρ ἂν προσέπιπτεν ἀνδράσι νοῦν ἔχουσι στραγγουρικὰ πάθη καὶ δυσεντερικὰ καὶ φθί- F σεις καὶ ὕδρωπες, ὧν τοῖς μὲν αὐτὸς Ἐπίκουρος συνηνέχθη, τοῖς δὲ Πολύαινος, τὰ δὲ Νεοκλέα καὶ Ἀγαθόβουλον ἐξήγαγε. καὶ ταῦτα οὐκ ὀνειδίζομεν, εἰδότες καὶ Φερεκύδην καὶ Ἡράκλειτον ἐν νόσοις χαλεπαῖς γενομένους· ἀλλὰ ἀξιοῦμεν αὐτοὺς, εἰ τοῖς πάθεσι βούλονται τοῖς ἑαυτῶν ὁμολογεῖν,

καὶ μὴ κεναῖς φωναῖς θρασυνόμενοι καὶ δημαγωγοῦντες, ἀλαζονείαν προσοφλισκάνειν, ἢ μὴ λαμβάνειν χαρᾶς ἀρχὴν, ἁπάσης τῆς σαρκὸς εὐστάθειαν, ἢ μὴ φάναι χαίρειν καὶ ὑβρίζειν τοὺς ἐν πόνοις ὑπερβάλλουσι καὶ νόσοις γινομένους. κατάστημα μὲν γὰρ εὐσταθὲς σαρκὸς γίνεται πολλάκις, ἔλπισμα δὲ πιστὸν ὑπὲρ σαρκὸς καὶ βέβαιον οὐκ ἔστιν ἐν ψυχῇ νοῦν ἐχούσῃ γενέσθαι· ἀλλ' ὥσπερ ἐν θαλάσσῃ (κατ' Αἰσχύλον) ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ καὶ γαλήνη· (τὸ γὰρ μέλλον ἄδηλον) οὕτως ἐν σώματι ψυχὴν εὐσταθοῦντι καὶ ταῖς περὶ σώματος ἐλπίσι τἀγαθὸν θεμένην, οὐκ ἔστιν ἄφοβον καὶ ἄκυμον διεξαγαγεῖν. οὐ γὰρ ἔξωθεν μόνον, ὥσπερ ἡ θάλασσα, χειμῶνας ἴσχει καὶ καταιγισμοὺς τὸ σῶμα, πλείονας δὲ ταραχὰς ἐξ ἑαυτοῦ καὶ μείζονας ἀναδίδωσι. εὐδίαν δὲ χειμερινὴν μᾶλλον ἄν τις ἢ σαρκὸς ἀβλάβειαν ἐλπίσειεν αὐτῷ παραμένειν βεβαίως. τὸ γὰρ ἐφήμερα καλεῖν καὶ ἀβέβαια καὶ ἀστάθμητα, φύλλοις τε γινομένοις ἔτους ὥρᾳ καὶ φθίνουσιν εἰκάζειν τὸν βίον, τί παρέσχηκεν ἄλλο τοῖς ποιηταῖς, ἢ τὸ τῆς σαρκὸς ἐπίκηρον καὶ πολυλαβὲς καὶ νοσῶδες; ἧς δὴ καὶ τὸ ἄκρον ἀγαθὸν δεδιέναι καὶ κολούειν παρεγγυῶσιν· σφαλερὸν γὰρ ἡ ἐπ' ἄκρον εὐεξία, φησὶν Ἱπποκράτης. ὁ δὲ ἄρτι θάλλων σαρκὶ, διοπετὴς ὅπως ἀστὴρ, ἀπέσβη, κατὰ τὸν Εὐριπίδην. ὑπὸ δὲ βασκανίας καὶ φθόνου βλάπτεσθαι προσορωμένους οἴονται τοὺς καλοὺς, ὅτι τάχιστα τὸ ἀκμάζον ἴσχει μεταβολὴν τοῦ σώματος δι' ἀσθένειαν. ὅτι δὲ ὅλως μοχθηρὰ τὰ πράγματα πρὸς βίον ἄλυπον ἐστὶν αὐτοῖς, σκόπει καὶ ἀφ' ὧν πρὸς ἑτέρους λέγουσι. τοὺς γὰρ ἀδικοῦντας καὶ παρανομοῦντας ἀθλίως φασὶ καὶ περιφόβως ζῆν τὸν πάντα χρόνον· ὅτι κἂν λαθεῖν δύνωνται, πίστιν περὶ τοῦ λαθεῖν λαβεῖν ἀδύνατόν ἐστιν. ὅθεν ὁ τοῦ μέλλοντος ἀεὶ φόβος ἐγκείμενος οὐκ ἐᾷ χαίρειν, οὐδὲ θαρρεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦσι. ταῦτα δὲ καὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἰρηκότες λελήθασιν. εὐσταθεῖν μὲν γὰρ ἐστὶ καὶ ὑγιαίνειν τῷ σώματι πολλάκις, πίστιν δὲ λαβεῖν περὶ τοῦ διαμένειν, ἀμήχανον. ἀνάγκη δὴ ταράττεσθαι καὶ ὠδίνειν ἀεὶ πρὸς τὸ μέλλον ὑπὲρ τοῦ σώματος. ἢ τί περιμένουσιν ἐλπίδα πιστὴν ἀπ' αὐτοῦ καὶ βέβαιον οὐδέπω κτήσασθαι δυνάμενοι; τὸ δὲ μηδὲν ἀδικεῖν, οὐδέν ἐστι πρὸς τὸ θαρρεῖν. οὐ γὰρ τὸ δικαίως παθεῖν, ἀλλὰ τὸ παθεῖν, φοβερόν. οὐδὲ συνεῖναι μὲν αὐτὸν ἀδικίαις ἀνιαρὸν, περιπεσεῖν δὲ ταῖς ἄλλων, οὐ χαλεπόν· ἀλλ' εἰ μὴ μεῖζον, οὐκ ἔλαττόν γε τὸ κακὸν ἦν Ἀθηναίοις ἡ Λαχάρους, καὶ Συρακουσίοις ἡ Διονυσίου χαλεπότης, ἤπερ αὐτοῖς ἐκείνοις. ταράττοντες γὰρ ἐταράττοντο, καὶ πείσεσθαι κακῶς προσεδόκων ἐκ τοῦ προαδικεῖν καὶ λυμαίνεσθαι τοὺς προστυγχάνοντας. ὄχλων δὲ θυμοὺς, καὶ λῃστῶν ὠμότητας, καὶ κληρονόμων ἀδικίας, ἔτι δὲ λοιμοὺς ἀέρων, καὶ θαλάσσης ἀνάγκην, ὑφ' ἧς Ἐπίκουρος ὀλίγου ἐδέησε καταποθῆναι πλέων εἰς Λάμψακον, ὡς γράφει, τί ἂν λέγοι τις; ἀρκεῖ γὰρ ἡ φύσις τῆς σαρκὸς, ὕλην ἔχουσα νόσων ἐν ἑαυτῇ, καὶ τοῦτο δὴ τὸ παιζόμενον, ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνουσα, τὰς ἀλγηδόνας ἐκ τοῦ σώματος, ὁμοίως τοῖς τε φαύλοις καὶ τοῖς ἐπιεικέσι τὸν βίον ἐπισφαλῆ ποιεῖν καὶ φοβερὸν, ἂν περ ἐπὶ σαρκὶ καὶ τῇ περὶ σάρκα ἐλπίδι μάθωσιν, ἄλλῳ δὲ μηδενὶ, χαίρειν καὶ θαρρεῖν,

A neq; vanis vocibus ferociendo & auram popularẽ captando vltra arrogãtis futilitatis culpam incurrere, aut non statuant carnis firmã affectionẽ principium omnis gaudii, aut nõ dicant gaudere & insultare doloribus eos, qui in grauissimis morbis sunt aut cruciatibus. Sæpe enim affectio corpori firma contingit: sed de ea spem exploratam ac stabilem animus sanæ mentis compos nunquam cõcipit. verùm sicut in mari (vt est apud Æschylum)

Nox incutit gubernatori qui sapit,
Dolorem, -- imò etiam in tranquillitate metu non vacat. (futurum enim incertum est) sic animũ corpore bene affecto & in spe de eius bono statu felicitatem collocantem, non licet absq; metu & B fluctuatione degere. Non n. foris duntaxat vt mare, ita corpus etiam tempestatibus & procellis potest exagitari: sed plus turbarum, earumq; maiorũ, intus alit atq; effert. ac rectiùs tranquillitatem hybernam aliquis quàm carnis incolumitatem sperauerit sibi constanter adfuturam. Quid n. aliud poetas mouit, vt homines animalia dicerent in diẽ viuentia, instabilia, incerta, foliorum similia, quæ anni statis temporibus nascũtur ac pereunt: quàm natura corporis tot calamitatibus, damnis, morbis obnoxia? cuius etiam optimam affectionem C metuere iubent, ac deminuere. Est enim, inquit Hippocrates, ad summum progressa corporis bona affectio periculosa. Et Euripideus ille,

Modò qui vigebat carne cœlitus vel vt
Delapsa stella exstinctus est. -- Et formosos putãt lædi fascino & inuidia contuentium: quia vigor corporis ob imbecillitatẽ celerrimè admittit mutationem. Omnino a. res ipsorum esse ad vitã doloris vacuam parandã malè accõmodatas, ex his intellige, quæ contra alios ipsi disserunt. Flagitiosos aiunt omne tempus vitæ miserè & in metu exi- D gere: q; etsi fallere possint, tamen spem latendi certam atq; indubitatã sibi sumere nullo modo possint: itaq; futuri metum identidem incumbentem nõ sinere eos gaudere, aut præsentibus confidere. Non animaduertunt hoc aduersum seipsos esse ab ipsis dictum. Sæpe enim potest corpus bono in statu esse, ac sanitate frui: explorata spes fore vt semper eo in statu maneat, fieri potest nulla. necesse est ergo, semper vt perturbere anxiusq; sis de corpore propter futura, ac quid sit exspectandũ, neq; vnquam te certam posse ac stabilẽ animo inducere fiduciam. Iam nihil peccare nõ eò facit, vt bono esse animo, & fidere rebus possis. Non n. hoc for- E midamus, ne quid iustè patiamur: sed ne quid omnino patiamur. neq; molestum est, esse iniustum: nõ molestum aliorũ iniustitiam experiri. sed si nõ maiori, non minori quidẽ certè malo fuit Atheniensibus Lacharis, & Syracusanis Dionysii importunitas, quã ipsi Lachari & Dionysio. hi enim turbantes perturbabantur, & malè se tractatum iri suspicabãtur, quia iniurias & maleficia vltrò aliis intulerãt. Iam turbarum iras, latronum crudelitates, hæredũ iniustitias, tum pestilẽtias aeris, maris pericula, quo se Epicurus cùm nauigaret Lampsacũ pænè fuisse absorptum scribit, quorsum attinet re- F ferre? sufficit ipsa carnis natura, materiam morborũ in se continens, & (quod prouerbio dicitur) loris ex ipso boue petitis, doloribus è corpore, vitam bonis malisq; iuxtà periculosam reddit, metusque plenam: siquidem de carne duntaxat & eius spe discant, nulla alia de re gaudere aut fiduciam concipere.

A quemadmodũ Epicurus cùm aliis multis in libris scripsit, tum in iis, quos de Fine composuit. Ergo non tantùm infidũ atq; inconstãs principium suauiter viuendi sumunt, sed omnino cõtemtu facile ac exiguum: siquidem gaudendi materies & bonũ ipsis est malorum euitatio, neq; aliud se excogitare posse, aut omnino in natura esse aiũt, in quo bonum collocetur, eo vno excepto, vnde malũ eius expellitur, vt Metrodorus scripsit in his quę aduersus sophistas disputat. Est ergo Bonum ipsum fuga mali: vbi n. ponatur bonum nihil est, nisi vnde nihil porrò potest exigi dolorẽ molestiamve faciẽs. B Similia sunt hæc Epicuri, dicentis naturam Boni existere ex euitatione mali, memoriaq; & reputatione ac gratulatione, q̧ sibi ita euenerit. Quod n. inquit, facit incomparabile gaudium, est magnum malum euitatũ quod imminebat. Atq; hæc est natura boni, si quis rectè adsequatur, deinde cõsistat, neq; inaniter obambulet de bono nugans. O ingentem hominũ istorum voluptatẽ & felicitatem, qua fruuntur gaudentes q̧ nihil mali sint passi, neque molestia aut dolore afficiãtur. Nonne iure suo ob ista & sentiunt de se & dicunt quæ dicunt? immortales dum se ipsos & diis æquales iactant, atq; C ob nimiam bonorũ excellentiam prę voluptate in fremitus atq; vlulatus bacchãdo efferuntur: quòd scilicet aliis spretis soli diuinum inuenerint bonũ cum vacuitate omnium malorũ. adeò vt iam neq; porcis cedant, neq; ouibus, in eo felicitatẽ statuentes, vt carni, & animo de carne procurãti bene sit. Enimuerò animaliũ quæ sunt natura elegãtiore & venustiore, iis finis non est fuga mali. sed & ad canendũ prę satietate aguntur, & natatione aut volatu se oblectãt, ac voluptate & animi elatione instigata omnis generis voces ac sonos imitari aggrediuntur, sibiq; inuicem blandiuntur & exultim ludunt: natura eò ducẽte, vt euitato malo bonũ quę- D rant, aut potiùs, vt omne molestum atq; alienum propulsent, vtpote impedimẽta sui boni & præstãtioris naturæ. Quod n. necessariũ est, id bonũ nõ est: sed vltra fugam mali situm est id quod appeti & deligi debet: imò autem id quod suaue est, & naturæ cõueniens ac vernaculũ. Hoc n. Plato pronunciauit, qui prohibuit etiam ne dolorum aut molestiarum euitationẽ voluptates putaremus, sed veluti quandam adumbrationẽ seu mixtionem vernaculi & alieni, tanquã albi & nigri ab imis partibus ad medium sese efferentiũ: quæ imperiti atq; E inscientes imi & medii, pro summo extremoq; habeant. Quo in errore Epicurus est & Metrodorus, substanciam summumq; gradum Boni ponentes mali fugam, gaudiumq; gaudentes mancipiorum quoddam aut captiuorum, qui è vinculis sint dimissi, ac post contumeliosam tractationẽ flagellorumq; verbera pergratum habeant vngi & lauare: cùm quidem liberalem, puram, sinceram, & vibicum expertem lætitiam neque degustauerint vnquam, neq; spectauerint. Non n. si alienum est carnem scabie, oculos lippitudine laborare: ideò scabere & detergere ex oculis defluentem humorẽ, F res est suspicienda. neque si malum est dolere, & deos timere, perturbariq; ob ea quæ apud Manes esse putantur: ideò harum opinionum vacuitas beatum aliquid aut præclarum haberi debet. Imò exiguum quendam planeque arctum gaudio locum (in quo versetur ac volutetur eò vsque, vt malis quæ apud inferos creduntur esse non perturbetur) attribuit istorum opinio, aliquantulum vltra vulgo receptas progrediens, huncque finem sapientiæ præfigens,

A ὡς Ἐπίκουρος ἔν τε ἄλλοις πολλοῖς γέγραφε, καὶ τούτοις ἅ ἐστι περὶ τέλους. οὐ μόνον τοίνυν ἄπιστον καὶ ἀβέβαιον ἀρχὴν λαμβάνουσι τοῦ ἡδέως ζῆν, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν εὐκαταφρόνητον καὶ μικράν. εἴπερ αὐτοῖς κακῶν ἀποφυγὴ τὸ χαρτόν ἐστι καὶ τὸ ἀγαθόν· ἄλλο δ' οὐδὲν διανοεῖσθαί φασιν, οὐδὲ ὅλως τὴν φύσιν ἔχειν ὅποι τεθήσεται τὸ ἀγαθόν, εἰ μὴ μόνον ὅθεν ἐξελαύνεται τὸ κακὸν αὐτῆς, ὥς φησι Μητρόδωρος ἐν τοῖς πρὸς τοὺς σοφιστάς· ὥστε τοῦτο αὐτὸ ἀγαθόν ἐστι, τὸ φυγεῖν τὸ κακόν. ἔνθα γὰρ τεθήσεται τὸ ἀγαθόν, οὐκ ἔστιν, ὅταν μηδὲν ἔτι ὑπεξίῃ μήτε ἀλγεινόν, μήτε λυπηρόν. ὅμοια δὲ καὶ τὰ Ἐπικούρου, λέγοντος τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν ἐξ αὐ- B τῆς τῆς φυγῆς τοῦ κακοῦ, καὶ τῆς μνήμης καὶ ἐπιλογίσεως καὶ χάριτος, ὅτι τοῦτο συμβέβηκεν αὐτῷ, γεννᾶσθαι. τὸ γὰρ ποιοῦν (φησὶν) ἀνυπέρβλητον γῆθος τὸ παρ' αὐτὸ πεφυγμένον μέγα κακόν· καὶ αὕτη φύσις ἀγαθοῦ, ἄν τις ὀρθῶς ἐπιβάλῃ, ἔπειτα σταθῇ, καὶ μὴ κενῶς περιπατῇ περὶ ἀγαθοῦ θρυλλῶν. φεῦ τῆς μεγάλης ἡδονῆς τῶν ἀνδρῶν καὶ μακαριότητος, ἣν καρποῦνται χαίροντες ἐπὶ τῷ μὴ κακοπαθεῖν, μηδὲ λυπεῖσθαι, μηδὲ ἀλγεῖν. ἆρ' οὐκ ἄξιόν ἐστιν ἐπὶ τούτοις καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν ἃ λέγουσιν, ἀφθάρτους καὶ ἰσοθέους ἀποκαλοῦντες αὐτούς; καὶ δι' ὑπερβολὰς καὶ ἀκρότητας ἀγαθῶν, εἰς βρόμους καὶ ὀλολυγμοὺς ἐκβακχεύοντες ὑφ' C ἡδονῆς; ὅτι τῶν ἄλλων περιφρονοῦντες, ἐξευρήκασι μόνοι θεῖον ἀγαθόν, καὶ μετὰ τοῦ μηδὲν ἔχειν κακόν. ὥστε μήτε συῶν ἀπολείπεσθαι, μήτε προβάτων, εὐδαιμονίαν τὸ τῇ σαρκὶ καὶ τῇ ψυχῇ περὶ τῆς σαρκὸς ἱκανῶς ἔχειν μακάριον τιθέμενοι. ἐπεὶ τοῖς γε κομψοτέροις καὶ γλαφυρωτέροις τῶν ζῴων οὐκ ἔστι φυγὴ κακοῦ τέλος, ἀλλὰ καὶ πρὸς ᾠδὰς ὑπὸ χαρᾶς τρέπεται, καὶ νήξεσι χαίρει καὶ πτήσεσι, καὶ ἀπομιμεῖσθαι παίζοντα φωνάς τε παντοδαπὰς καὶ ψόφους ὑπὸ ἡδονῆς καὶ γαυρότητος ἐπιχειρεῖ· καὶ πρὸς ἄλληλα χρῆται φιλοφροσύναις τε καὶ σκιρτήσεσιν, ὅταν ἐκφύγῃ τὸ κακόν, τἀγαθὸν πεφυκότα ζητεῖν· μᾶλλον D δὲ ὅλως πᾶν τὸ ἀλγεινὸν καὶ τὸ ἀλλότριον ὡς ἐμποδὼν ὄντα τῇ διώξει τοῦ οἰκείου καὶ κρείττονος ἐξωθοῦντα τῆς φύσεως. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον οὐκ ἀγαθόν ἐστιν, ἀλλ' ἐπέκεινα τῆς φυγῆς τῶν κακῶν κεῖται τὸ ἐφετὸν καὶ τὸ αἱρετόν, καὶ νὴ Δία τὸ ἡδὺ καὶ οἰκεῖον, ὡς Πλάτων ἔλεγε, καὶ ἀπηγόρευε τὰς λυπῶν καὶ πόνων ἀπαλλαγάς, ἡδονὰς μὴ νομίζειν, ἀλλ' οἷόν τινα σκιαγραφίαν ἢ μῖξιν οἰκείου καὶ ἀλλοτρίου, καθάπερ λευκοῦ καὶ μέλανος ἀπὸ τοῦ κάτω πρὸς τὸ μέσον ἀναφερομένων. ἀπειρίᾳ δὲ τοῦ κάτω καὶ ἀγνοίᾳ, τὸ μέσον ἄκρον ἡγουμένων εἶναι καὶ πέρας, ὥσπερ Ἐπίκουρος ἡγεῖται καὶ Μητρόδωρος, οὐσίαν τἀγαθοῦ καὶ ἀ- E κρότητα τὴν τοῦ κακοῦ φυγὴν τιθέμενοι, καὶ χαίροντες ἀνδραπόδων τινὰ χαρὰν ἢ δεσμίων ἐξ εἱργμοῦ λυθέντων ἀσμένως ἀλειψαμένων καὶ ἀπολουσαμένων μετ' αἰκίας καὶ μάστιγας, ἐλευθέρας δὲ καὶ καθαρᾶς καὶ ἀμιγοῦς καὶ ἀμωλωπίστου χαρᾶς ἀγεύστων καὶ ἀθεάτων. οὐ γὰρ εἰ τὸ ψωριᾶν τὴν σάρκα καὶ λημᾶν τὸν ὀφθαλμὸν ἀλλότριον, ἤδη καὶ τὸ κνᾶσθαι καὶ ἀπομάττεσθαι θαυμάσιον· οὐδ' εἰ τὸ ἀλγεῖν καὶ φοβεῖσθαι τὰ θεῖα, καὶ ταράττεσθαι τοῖς ἐν ᾅδου, κακόν, ἡ τούτων ἀποφυγὴ μακάριον καὶ ζηλωτόν· ἀλλὰ μικρόν τινα τόπον καὶ γλίσχρον ἀποφαίνουσι τῆς χαρᾶς, ἐν ᾧ στρέφεται καὶ κυλινδεῖται μέχρι F τοῦ μὴ ταράττεσθαι τοῖς ἐν ᾅδου κακοῖς, ἢ τούτων παρὰ τὰς κενὰς δόξας προϊοῦσα, καὶ τοῦτο ποιουμένη τῆς σοφίας τέλος,

ὃ δόξειεν αὐτόθεν ὑπάρχειν τοῖς ἀλόγοις. εἰ γὰρ πρὸς τὴν ἀπο-
νίαν τοῦ σώματος οὐ διαφέρει πότερον δι' αὐτὸν ἢ φύσει τοῦ πονεῖν
ἐκτός ἐστιν, οὐδὲ πρὸς τὴν ἀταραξίαν τῆς ψυχῆς μεῖζόν ἐστι
τὸ δι' αὐτὸν ἢ κατὰ φύσιν οὕτως ἔχειν ὥστε μὴ ταράττεσθαι. καίτοι
φήσειεν ἄν τις οὐκ ἀλόγως ἐρρωμενεστέραν εἶναι διάθεσιν τὴν
φύσει μὴ δεχομένην τὸ ταράττον ἢ τὴν ἐπιμελείᾳ καὶ λόγῳ
διαφεύγουσαν. ἔστω δὲ ἔχειν ἐπίσης· καὶ γὰρ οὕτω φανοῦνται
τῶν θηρίων πλέον οὐδὲν ἔχοντες, ἐν τῷ μὴ ταράττεσθαι τοῖς
ἐν ᾅδου καὶ περὶ θεῶν λεγομένοις, μηδὲ προσδοκᾶν λύπας
μηδὲ ἀλγηδόνας ὅρον οὐκ ἐχούσας. αὐτὸς γοῦν Ἐπίκουρος, εἰπὼν
ὡς εἰ μηδὲν ἡμᾶς αἱ περὶ τῶν μετεώρων ὑποψίαι ἠνώ- B
χλουν, ἔτι τὰ περὶ θανάτου καὶ ἀλγηδόνων, οὐκ ἄν ποτε
προσεδεόμεθα φυσιολογίας εἰς τοῦτο. οὔτε γὰρ ὑποψίας ἔ-
χει φαύλας περὶ θεῶν, οὔτε δόξας, αἷς ἐνοχλεῖται μετὰ τὸν
θάνατον, οὐδὲ ὅλως ἐπινοεῖ τι δεινὸν ἐν τούτοις, οὐδὲ οἶδε. καί-
τοι εἰ μὲν ἐν τῇ προλήψει τοῦ θεοῦ τὴν πρόνοιαν ἀπέλιπον,
ἐφαίνοντο ἂν ἐλπίσι χρησταῖς πλέον ἔχοντες οἱ φρόνιμοι τῶν
θηρίων πρὸς τὸ ἡδέως ζῆν· ἐπεὶ δὲ τέλος ἐστὶ τοῦ περὶ θεῶν
λόγου τὸ μὴ φοβεῖσθαι θεὸν, ἀλλὰ παύσασθαι ταραττομέ-
νους, βεβαιότερον οἶμαι τοῦτο ὑπάρχειν τοῖς ὅλως μὴ νοοῦ-
σι θεὸν, ἢ τοῖς νοεῖν μὴ βλάπτοντα μεμαθηκόσιν. οὐ γὰρ ἀ- C
πήλλακται δεισιδαιμονίας, ἀλλ' οὐδὲ περιπέπτωκεν, οὐ-
δὲ ἀποτέθειται τὴν ταράττουσαν ἔννοιαν περὶ θεῶν, ἀλλ'
οὐδὲ εἴληφε. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν ἐν ᾅδου λεκτέον. ὃ
μὲν γὰρ ἐλπίζειν χρηστὸν ἀπ' ἐκείνων οὐδετέροις ὑπάρ-
χει· τὸ δὲ ὑποπτεύειν καὶ φοβεῖσθαι μετὰ τὸν θάνατον, ἧτ-
τον μέτεστιν οἷς οὐ γίνεται θανάτου πρόληψις, ἢ τοῖς προσ-
λαμβάνουσιν ὡς οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ὁ θάνατος. πρὸς μέν γε
τούτους ἐστὶν ἐφ' ὅσον περὶ αὐτοῦ διαλογίζονται καὶ σκοποῦ-
σι· τὰ δὲ ὅλως ἀπήλλακται τοῦ φροντίζειν τῶν οὐ πρὸς ἑ-
αυτά, πληγὰς δὲ φεύγοντα καὶ τραύματα καὶ φόνους, τοῦ- D
το τοῦ θανάτου δέδοικε ὃ καὶ τούτοις φοβερόν ἐστιν. ἃ μὲν οὖν
λέγουσιν αὐτοῖς ὑπὸ σοφίας παρεσκευασμένα, τοιαῦτά ἐ-
στιν. ὧν δὲ αὑτοὺς ἀφαιροῦνται καὶ ἀπελαύνουσιν, ἤδη σκο-
πῶμεν. τὰς μὲν γὰρ ἐπὶ σαρκὶ καὶ σαρκὸς εὐπαθείᾳ τῆς
ψυχῆς διαχύσεις, ἐὰν ὦσι μέτριαι, μηδὲν ἐχούσας μέγα,
μηδὲ ἀξιόλογον· ἂν δὲ ὑπερβάλλωσι, πρὸς τῷ κενῷ καὶ
ἀβεβαίῳ φορτικὰς φαινομένας καὶ θρασείας, οὐδὲ ψυχικὰς
ἄν τις οὐδὲ χαρὰς, ἀλλὰ σωματικὰς ἡδονὰς, οἷον ἐπιμει-
διάσεις καὶ συνεπιθρύψεις προσείποι τῆς ψυχῆς. ἃς δὲ
ἄξιον καὶ δίκαιον εὐφροσύνας καὶ χαρὰς νομίζεσθαι, καθα- E
ραὶ μέν εἰσι τοῦ ἐναντίου, καὶ σφυγμὸν οὐδένα κεκραμένον,
οὐδὲ δηγμὸν οὐδὲ μετάνοιαν ἔχουσιν· οἰκεῖον δὲ τῇ ψυχῇ,
καὶ ψυχικὸν ἀληθῶς καὶ γνήσιον καὶ οὐκ ἐπείσακτον αὐτῶν
τἀγαθόν ἐστιν, οὐδὲ ἄλογον, ἀλλὰ εὐλογώτατον ἐκ τοῦ θεω-
ρητικοῦ καὶ φιλομαθοῦς. ἢ πρακτικοῦ καὶ φιλοκάλου τῆς
διανοίας φυόμενον. ὧν ὅσας ἑκάτερον καὶ ἡλίκας ἡδονὰς ἀ-
ναδίδωσιν, οὐκ ἄν τις αὐτὰς διέλθοι προθυμούμενος. ὑπο-
μνῆσαι δὲ βραχέως αἵ τε ἱστορίαι πάρεισι, πολλὰς μὲν ἐπιτερ-
πεῖς διατριβὰς ἔχουσαι, τὸ δὲ ἐπιθυμοῦν ἀεὶ τῆς ἀληθείας
ἀκόρεστον ἀπολείπουσαι καὶ ἄπληστον ἡδονῆς· δι' ἣν οὐδὲ τὸ F
ψεῦδος ἀμοιρεῖ χάριτος, ἀλλὰ καὶ πλάσμασι καὶ ποιήμα-
σι τοῦ πιστεύεσθαι μὴ προσόντος, ἔνεστιν ὅμως τὸ πειθόν.

A quem citra dubiũ apparet omnib. brutis esse. Si n. ad indolẽtiam corporis nihil interest, ex sese an à natura vacuitatẽ habeat doloris: ne ad perturbationis quidẽ animi vacuitatẽ referet, per sene, an à natura adeptus is hoc sit, vt ne perturbetur. Et quidem non absq; ratione dici potest affectionẽ à natura profectã, quæ perturbationes excludit, validiorem esse ea, quę has ratione & industria subterfugit. Deferatur tamen vni tantũ, quantum alteri. certè sic liquebit, nihil eos brutis antecellere, quod attineat ad vacuitatem perturbationis, propter ea quæ de diis & inferis dicuntur, & nõ extimescendos dolores aut cruciatus infinitos. (Ipse profectò Epicurus dixit, Nisi nobis molestias exhibuissent ea quæ in sublimi sunt, & quæ de morte ac doloribus feruntur, nihil ad hæc amolienda nobis opus fuisse philosophia naturali) nam bruta neq; de diis in malã suspicantur partem, neq; opiniones habẽt de iis quæ mortẽ subsecutura sint sinistras quibus conturbentur, atq; omnino his de rebus nihil vel cogitant vel norũt metuendũ. Quòd si Epicurei in anticipata dei notione tradenda prouidentiam reliquissent, videri poterat homines prudentes plus bonæ spei de vita iucunda habere q̃ belluas. Quoniam a. finis disputationi de deo ab iis hic proponitur, vt non metuamus deũ, desinamusq; turbari: cõstantiùs ego arbitror teneri hoc ab iis, quæ omnino deũ esse non intelligunt, q̃ ab iis, qui didicerunt deum censere qui nõ lædat. Illa n. nõ liberantur superstitione, sed ne capta quidẽ ea vnquã fuerunt: neq; deponunt cogitationẽ de numine perturbantẽ, sed ne venerunt quidem vnquam in eã. Eadem de inferis sunt dicenda. Inde n. bonum aliquid sperare, neutris cõtingit. Suspicari a. & metuere aliquid post mortem, minùs euenit iis quę omnino anticipata mortis noticia carent, quàm iis qui pręcipiũt mente nihil ad nos mortẽ pertinere. certè enim eatenus ad eos pertinet mors, quatenus de ea ratiocinantur & cõsiderant: belluæ prorsus vacant cura rerũ ad se non pertinentiũ. & cum verbera, vulnera, cædem fugiunt, eatenus mortẽ fugiunt, quatenus & isti. Talia sunt, quæ sibi sapientia comparata Epicurei dicunt. Consideremus porrò qualia sint, quibus seipsos priuant, & à quibus sese abigunt. Animæ delectationes, quę eis ob iucundam corporis affectionẽ accidunt, si mediocres sunt, magni aut præclari habent nihil. sin excellentes sint, præter quàm q; vanæ & instabiles, importunas etiam & proteruas, non profectò animi voluptates aut gratos motus, sed corporeas dixerit aliquis voluptates, animo veluti arridente iis simulq; luxuriante. Quas verò dignum æquumq; est læticias & gaudia animi dici, eæ contrarii sunt vacuæ, neq; palpitationẽ aut morsum admixtum vllum, vllamve pœnitentiã habent. Eæ delectationes bonum habẽt animo familiare, eiq; verè conueniens, & genuinũ, non adscititium, non brutũ, sed summè cõsentiens rationi, enatum ea ex animi facultate, quæ contemplãdo vero, discendiq; studio, aut quæ agendo & honesti tractationi est destinata. Quàm multas, & quantas voluptates harũ vtraq; proferat, dicendò enumerare frustra quisquam conetur: breuiter mentionẽ earum subiicere licet. In promtu sunt historiæ, quæ cum multas habeant animũ oblectãtes tractationes, perpetuũ veritatis studium nunquam explent, nunquã exsatiant voluptate: quæ voluptas etiam falsis aliquam conciliat gratiam, vt cùm figmentis & poematis fidem non adhibeamus, tamen insit his quædam persuadendi vis.

A Cogita enim apud animum tuum, quem morsum sentiamus, vbi Platonis Atlanticum, aut Iliadis postremam partem legimus: velvti templo clauso aut theatro desiderātes fabulæ reliquum. Ipsius autem veritatis cognitio ita est amabilis, ita desiderabilis, vt ipsum hoc viuere & esse propter cognitionem data videantur: & quæ mors habet tristissima, obliuio sunt, ignoratio, & tenebræ. Itaque ergo me hercle omnes fere vno ore reclamant iis qui mortuos sensu priuant: quod in sola animæ sentiente ac cognoscēte vi ponunt vitam, esse, & gaudere. Licet enim etiam eorum quæ molesta nobis sunt quædam interdum cum voluptate audire: ac sæpe turba B ti aliorum sermone & lacrimantes, tamen dicere iubemus, vt ille:

A. Eheu, mali ipsius est dicendi iam locus.
B. Et audiendi mihi. Sed audire est opus.

Verum hoc quidem videtur voluptatis omnia cognoscendi quædam esse intemperantia ac fluxus vim rationi faciens. Cum vero nihil in se habens molestum aut damnosum historia, vel narratio de rebus pulcris ac magnis, adsciuerit orationem vi elegantiaque prēditam: (vt cum res Græcas Herodotus, Persicas Xenophon exponit,

C *Et quos diuinus numeros cantauit Homerus,*

aut Eudoxi de conuersionibus orbium cœlestium, Aristoteles de conditis vrbibus & de rebus publicis libri, Aristoxeni vitæ virorum) non modo ingens & copiosa ibi exhilarandi animi materies offertur, sed & pura, pœnitentiaq; secura. Quis enim vel esuriens edere, vel sitiens bibere malit ea quæ apud Phæaces fuerunt proposita: quam Vlyssis recensionem suorum errorum cognoscendo percurrere? aut quem magis iuuet dormire cum formosissima muliere, quam inuigilare iis quæ de Panthea Xenophon, de Timoclea Aristobulus, de Thisba scripsit Theopompus? D Verum ab his delectationibus Epicurei animum auocant. Adde, quod etiam à mathematibus profectas inde exturbant. At enim historiis simplex quædam & plana ac læuis adest delectandi occasio. Quæ à geometria, astrologia & harmonica veniunt voluptates, iis acres & variæ illecebræ aditum parant, neq; vlla deest inescandi occasio. descriptionibus enim suis mathemata tanquam illicibus quibusdam ad se trahunt. quarum qui gustum percepit, siquidem rerum imperitus nō sit, obambulat Sophoclea ista cantillans:

Musarum exagitat me validus furor.
Nec curæ mihi nunc, quam lyra, quam modi,
E *Est quidquam.*

Non Thamyras alia de causa Musis operam impendit, ac me hercle ne Eudoxus quidem, Aristarchus, & Archimedes. Quando enim picturæ dediti, adeo suorum afficiuntur operum specie, vt Nicias pingens Necyam sæpe è seruis quæsiuerit, Pransusne esset: & opere absoluto cum Ptolemæus rex eius emendi gratia mitteret LX talenta, non acceperit pecuniam, neque tabulam vendiderit. quas & quātas credemus voluptates è Geometria & Astrologia decerpsisse, Euclidē cū scriberet Dioptica: Philippum demonstratione de figura Lunæ litteris man- F data: Archimedem cum anguli ministerio deprehendisset, diametrum Solis tantam esse maximi circuli portionem, quanta est angulus ille de quatuor angulis rectis? quod idem volo intelligi de Apollonio & Aristarcho aliarum id genus rerum inventoribus, quarum hodieque consideratio magnas voluptates & mirabilē animorum alacritatem apud discentes excitat. Indignū verò est è culinis & prostibulis accersitas voluptates

ἔνιοι γὰρ ὡς δακνόμενοι τὸν Πλάτωνος ἀναγινώσκομεν Ἀτλαντικόν, καὶ τὰ τελευταῖα τῆς Ἰλιάδος, οἷον ἱερῶν κλειομένων ἢ θεάτρων ἐπιποθοῦντες τοῦ μύθου τὸ λειπόμενον. αὐτῆς δὲ τῆς ἀληθείας ἡ μάθησις οὕτως ἐράσμιόν ἐστι καὶ ποθεινόν, ὡς τὸ ζῆν καὶ τὸ εἶναι διὰ τὸ γινώσκειν. τοῦ δὲ θανάτου τὰ σκυθρωπότατα, λήθη καὶ ἄγνοια καὶ σκότος. ᾗ καὶ νὴ Δία μάχονται τοῖς φθείρουσι τὴν τῶν ἀποθανόντων τὴν αἴσθησιν ὀλίγου δεῖν ἅπαντες, ὡς ἐν μόνῳ τῷ αἰσθανομένῳ καὶ γινώσκοντι τῆς ψυχῆς τιθέμενοι τὸ ζῆν καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ χαίρειν. ἔστι γὰρ καὶ τοῖς ἀνιῶσι τὸ μεθ᾽ ἡδονῆς τινος ἀκούεσθαι· καὶ ταραττόμενοι πολλάκις ὑπὸ τῶν λεγομένων καὶ κλαίοντες, ὅμως λέγειν κελεύομεν· ὥσπερ οὗτος. Οἴμοι πρὸς αὐτῷ γ᾽ εἰμὶ τῷ δεινῷ λέγειν. Κἄγωγ᾽ ἀκούειν· ἀλλ᾽ ὅμως ἀκουστέον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔοικε τῆς περὶ τὸ πάντα γινώσκειν ἡδονῆς ἀκρασία τις εἶναι καὶ ῥύσις ἐκβιαζομένη τὸν λογισμόν. ὅταν δὲ μηδὲν ἔχουσα λυπηρὸν ἢ βλαβερὸν ἱστορία καὶ διήγησις, ἐπὶ πράξεσι καλαῖς καὶ μεγάλαις προσλάβῃ λόγον ἔχοντα δύναμιν καὶ χάριν, ὡς τὸν Ἡροδότου τὰ Ἑλληνικά, καὶ Περσικὰ τὸν Ξενοφῶντος. ὅσα δὲ Ὅμηρος ἐθέσπισε θέσκελα εἰδώς, ἢ τὰς Περιόδους Εὔδοξος, ἢ Κτίσεις καὶ Πολιτείας Ἀριστοτέλης, ἢ Βίους ἀνδρῶν Ἀριστόξενος ἔγραψεν, οὐ μόνον μέγα καὶ πολὺ τὸ εὐφραῖνον, ἀλλὰ καὶ καθαρὸν καὶ ἀμεταμέλητόν ἐστιν. τίς δ᾽ ἂν φάγοι πεινῶν καὶ πίοι διψῶν τῶν Φαιάκων ἥδιον, ἢ διέλθοι τὸν Ὀδυσσέως ἀπόλογον τῆς πλάνης; τίς δ᾽ ἂν ἡσθείη συναναπαυσάμενος τῇ καλλίστῃ γυναικί, μᾶλλον, ἢ προσαγρυπνήσας οἷς γέγραφε περὶ Πανθείας Ξενοφῶν, ἢ περὶ Τιμοκλείας Ἀριστόβουλος, ἢ Θήβης Θεόπομπος; ἀλλὰ ταῦτα τῆς ψυχῆς. ἐξωθοῦσι δὲ καὶ τὰς ἀπὸ τῶν μαθημάτων. καίτοι ταῖς μὲν ἱστορίαις ἁπλοῦν τι καὶ λεῖόν ἐστιν· αἱ δὲ ἀπὸ γεωμετρίας καὶ ἀστρολογίας καὶ ἁρμονικῆς δριμὺ καὶ ποικίλον ἔχουσαι τὸ δέλεαρ, οὐδὲν ἀγωγίμων ἀποδέουσιν, ἕλκουσαι καθάπερ ἴυγξι τοῖς διαγράμμασιν· ὧν ὁ γευσάμενος, ἂν περ ἔμπειρος ᾖ, τὰ Σοφοκλέους περίεισιν ᾄδων, Μουσομανεῖ δ᾽ ἐλάφθην ἄρ᾽, καὶ τὰ ποτὶ δειράν, ἔρχομαι δ᾽ ἔκ τε λύρας, ἔκ τε νόμων. οὐ Θάμυρις περὶ ἄλλα μουσοποιεῖ, καὶ νὴ Δία Εὔδοξος καὶ Ἀρίσταρχος καὶ Ἀρχιμήδης. ὅπου γὰρ οἱ φιλογραφοῦντες οὕτως ἄγονται τῇ πιθανότητι τῶν ἔργων, ὥστε Νικίαν γράφοντα τὴν νεκυίαν, ἐρωτᾶν πολλάκις τοὺς οἰκέτας εἰ ἠρίστηκε· Πτολεμαίου δὲ τοῦ βασιλέως ἑξήκοντα τάλαντα τῆς γραφῆς συντελεσθείσης πέμψαντος αὐτῷ, μὴ λαβεῖν, μηδὲ ἀποδόσθαι τὸ ἔργον· τίνας οἰόμεθα καὶ πηλίκας ἡδονὰς ἀπὸ γεωμετρίας δρέπεσθαι καὶ ἀστρολογίας, Εὐκλείδην γράφοντα τὰ διοπτικά, καὶ Φίλιππον ἀποδεικνύντα περὶ τοῦ σχήματος τῆς σελήνης, καὶ Ἀρχιμήδην ἀνευρόντα τῇ γωνίᾳ τὴν διάμετρον τοῦ ἡλίου, τηλικοῦτο τοῦ μεγίστου κύκλου μέρος οὖσαν, ἡλίκη ἡ γωνία τῶν τεσσάρων ὀρθῶν· καὶ Ἀπολλώνιον καὶ Ἀρίσταρχον, ἑτέρων τοιούτων εὑρετὰς γενομένους. ὧν νῦν ἡ θέα καὶ κατανόησις ἡδονάς τε μεγάλας καὶ φρόνημα θαυμάσιον ἐμποιεῖ τοῖς μανθάνουσι. καὶ οὐκ ἄξιον οὐδαμῆ τὰς ἐκ τῶν ὀπτανείων καὶ μαστρυλλίων ἡδονὰς ἐκείνας

παραβάλλοντα ταύταις, καταισχύνειν τὸν Ἑλικῶνα καὶ τὰς μούσας, Ἔνθ' οὔτε ποιμὴν ἀξιοῖ φέρβειν βοτά, Οὔτ' ἦλθέ πω σίδηρος· ἀλλ' αὗται μὲν εἰσὶν ὡς ἀληθῶς ἀκήρατοι νομαὶ τῶν μελιττῶν, ἐκεῖνα δὲ συῶν καὶ τράγων κνησμοῖς ἔοικε, προσαναπιμπλάντα τῆς ψυχῆς τὸ παθητικώτατον. ἔστι μὲν οὖν ποικίλον καὶ ἰταμὸν τὸ φιλήδονον, οὔπω δέ τις ἐρωμένῃ πλησιάσας ὑπὸ χαρᾶς ἐβουθύτησεν, οὐδ' ηὔξατό τις ἐμπλησθεὶς ὄψων ἢ πεμμάτων βασιλικῶν, εὐθὺς ἀποθανεῖν. Εὔδοξος δὲ ηὔχετο, παραστὰς τῷ ἡλίῳ, καὶ καταμαθὼν τὸ σχῆμα τοῦ ἄστρου καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων, καταφλεγῆναι· καὶ Πυθαγόρας ἐπὶ τῷ διαγράμματι βοῦν ἔθυσεν, ὥς φησιν Ἀπολλόδοτος.

Ἡνίκα Πυθαγόρης τὸ περικλεὲς εὕρετο γράμμα
Κεῖνο ἐφ' ᾧ λαμπρὴν ἤγετο βουθυσίην.

εἴτε περὶ τῆς ὑποτεινούσης, ὡς ἴσον δύναται ταῖς περιεχούσαις τὴν ὀρθήν, εἴτε πρόβλημα περὶ τοῦ χωρίου τῆς παραβολῆς. Ἀρχιμήδην δὲ βίᾳ τῶν διαγραμμάτων ἀποσπῶντες συνήλειφον οἱ θεράποντες· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἔγραφε τὰ σχήματα τῇ στλεγγίδι, καὶ λουόμενος (ὥς φασιν) ἐκ τῆς ὑπερχύσεως ἐννοήσας τὴν τοῦ στεφάνου μέτρησιν, οἷον ἔκ τινος κατοχῆς ἢ ἐπιπνοίας ἐξήλατο βοῶν, Εὕρηκα· καὶ τοῦτο πολλάκις φθεγγόμενος ἐβάδιζεν. οὐδενὸς δὲ ἀκηκόαμεν οὔτε γαστριμάργου περιπαθῶς, Βέβρωκα, βοῶντος, οὔτε ἐρωτικοῦ, Πεφίληκα, μυρίων μυριάκις ἀκολάστων γενομένων καὶ ὄντων· ἀλλὰ καὶ βδελυττόμεθα τοὺς μεμνημένους δείπνων ἐμπαθέστερον, ὡς ἐφ' ἡδοναῖς μικραῖς καὶ μηδενὸς ἀξίαις ὑπερασμενίζοντας. Εὐδόξῳ δὲ καὶ Ἀρχιμήδει καὶ Ἱππάρχῳ συνενθουσιῶμεν, καὶ Πλάτωνι πειθόμεθα περὶ τῶν μαθημάτων, ὡς ἀμελούμενα δι' ἄγνοιαν καὶ ἀπειρίαν, ὅμως βίᾳ ὑπὸ χάριτος αὐξάνεται. ταύτας μέντοι τὰς τηλικαύτας καὶ τοσαύτας ἡδονὰς ὥσπερ ἀενάους ἐκτρέποντες οὗτοι καὶ ἀποστρέφοντες, οὐκ ἐῶσι γεύεσθαι τοὺς πλησιάσαντας αὐτοῖς, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπαραμένους τὰ ἀκάτια φεύγειν ἀπ' αὐτῶν κελεύουσι. Πυθοκλέους δὲ πάντες καὶ πᾶσαι δέονται δι' Ἐπικούρου καὶ ἀντιβολοῦσιν, ὅπως οὐ ζηλώσῃ τὴν ἐλευθέριον καλουμένην παιδείαν. Ἀπελλῆν δέ τινα θαυμάζοντες καὶ ὑπερασπαζόμενοι, γράφουσιν ὅτι τῶν μαθημάτων ἀποσχόμενος ἐξ ἀρχῆς καθαρὸν ἑαυτὸν ἐτήρησε. περὶ δὲ τῆς ἱστορίας, ἵνα τὴν ἄλλην ἀνηκοΐαν ἐάσω, παραθήσομαι μόνα τὰ Μητροδώρου, γράφοντος ἐν τοῖς περὶ ποιητῶν, Ὅθεν μηδὲ εἰδέναι φάσκων μεθ' ὁποτέρων ἦν ὁ Ἕκτωρ, ἢ τοὺς πρώτους στίχους τῆς Ὁμήρου ποιήσεως, ἢ πάλιν τὰ ἐν μέσῳ, μὴ ταρβήσῃς. ὅτι τοίνυν αἱ τοῦ σώματος ἡδοναί, καθάπερ οἱ ἐτησίαι, μαραίνονται μετὰ τὴν ἀκμὴν καὶ ἀπολήγουσιν, οὐ λέληθε τὸν Ἐπίκουρον. διαπορεῖ γοῦν εἰ γέρων ὁ σοφὸς ὢν καὶ μὴ δυνάμενος πλησιάζειν, ἔτι ταῖς τῶν καλῶν ἁφαῖς χαίρει καὶ ψηλαφήσεσιν· οὐ τὰ αὐτὰ μὲν τῷ Σοφοκλεῖ διανοούμενος, ἀσμένως ἐκφυγόντι τὴν ἡδονὴν ταύτην, ὥσπερ ἄγριον καὶ λυττῶντα δεσπότην· ἀλλ' ἔδει γε τοὺς ἀπολαυστικούς, ὁρῶντας ὅτι πολλὰς ἀφανίζει τῶν ἡδονῶν τὸ γῆρας, ἥ τε Ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται, κατ' Εὐριπίδην,

A cum his contendendo, dedecus inferre Musis & Heliconi,

Vbi neq; pastor pascere conatur pecus,
Ferroq; sunt intacta loca.--

Nam mathematicæ hæ voluptates vere sūt pascua apum vitii exsortia: istæ porcorum & caprorum pruritibus sunt similes, porro animi facultatem quæ omnis generis affectionibus est opportunissima opplētes. Sane res est varia, & proterua, studium voluptatis. Neq; tamē in hunc vsq; diem quisquam amica potitus præ gaudio solenne sacrificium fecit: aut statim mori optauit, si daretur obsoniis bellariisq; regiis impleri. B At verò Eudoxus Phaethontis modo comburi vouit, ea lege, vt sibi ante liceret ad Solem adstanti, figuram, & magnitudinem, formamq; astri perdiscere. Et Pythagoras bouem immolauit, delineationis geometricæ causa. sic enim perhibet Apollodotus:

Pythagoras celebri diagrammate quando reperto,
Mactato fecit splendida sacra boue.

siue id pertinet ad hoc, quod in rectangulo triquetro longissimi lateris quadratum reliquorum laterum quæ angulum rectum conficiunt quadratis in vnum conflatis æquale esse demonstrauit, siue ad C quæstionem de area parabolæ. Iam Archimedem à descriptionibus geometricis vi auulsum serui vnxerunt. ille interim strigili lineas in ventre ducebat. & inter lauandum cum ex aquæ (vt traditum) supra labrum solii elisæ effluxu excogitasset coronæ dimensionem, tanquam furore quodam aut diuino instinctu exagitatus prosiluit, vociferans, Reperi. hacque voce sæpius repetita perrexit ire. Neq; verò audiuimus, vel gulæ addictissimum quenquam clamare, Voraui: vel lasciuissimum, Amaui. cum quidem & sint & fuerint innumeri intemperantes. sed & vt impuros auersamur eos, qui cœnarum ve- D hementiori cum affectione animi recordantur. vt qui nimium delectentur exiguis & nullius precii voluptatibus. At Eudoxi & Archimedis ac Hipparchi instinctu diuino concitatorum comites esse volumus, Platonique credimus, qui de mathematibus pronunciauit, ea ob inscitiam hominum imperitiamq; neglecta, vi tamen ob venustatem suam incrementa facere. Enimverò has tot tantasque voluptates veluti perenni è fonte manantes Epicurei deuitant atque auersantur, neque patiuntur earum gustum percipere quicunq; se ad ipsos contulerint. sed aliis mandant, vt citatis lembis eas fugiant: & E Pythoclem omnes ab ea secta viri, omnes mulieres per Epicurum orant atque obsecrant, ne disciplinam, quæ liberalis dicitur, magni facere sectariue studeat. & Apellem quendam mirantur ac maiorē in modum amplectuntur, quod (vti scribūt) à mathematibus iam inde ab initio abstinendo purum sese cōseruauerit. De historiis, vt cætera omittā quę hac in re eorum ruditatem arguūt, verba duntaxat apponam Metrodori, qui in libro de poetis sic scripsit. Proinde ignorare te dicens ab vtra parte fuerit Hector, ignorare etiam primos Homeri versus aut quæ in medio sunt, non est q̄ trepides. Iam corporis voluptates Etesiarum in morem post vigorem elanguescere ac desinere, non fugit Epicurum. Du- F bitat itaque an sapiens iam senex factus & ad coitū ineptus, pulcrarum adhuc tactibus & contrectationibus gaudeat. sane non cum Sophocle sentiens, qui libenter à voluptate hac tanquam à domino agresti & furioso se profugisse dixit. At enim voluptatibus fruendis deditos oportebat cum cernerent multas voluptates senectute aboleri, & quod est apud Euripidem,

Aetate grandibus Venerem aduersarier:

huiusmodi, quales retuli, voluptates potissimum conquirere, & quasi obsidionis metu frumentum quod corrumpi & perdi non posset congerere, atque ita postquam Veneris per vitam sacra coluissent, præclaras eius festiuitatis appendices conficere, versando in historiis aut poematib., & musicas ac geometricas tractando quæstiones. Non enim in animum inducere subiuisset cæcas istas & edentulas contrectationes, si didicissent vt nihil aliud, saltem de Homero aliquid & Euripide scribere, vt fecerũt Aristoteles, Heraclides, Dicæarchus. Illi verò nimirum hoc commeatu neglecto, cum reliqua ipsorum tractatio delectationis expers & arida esset, (quomodo ipsi virtutem appellant) & omnino tamen voluptate affici vellent, corpusque ad eam rẽ deficeret, fatentur turpiter se & intempestiue agere, dum & pristinas in memoriam sibi revocant voluptates, & antiquis penuria nouarum vtuntur, tanquã muria conditis & mortuis, aliasque rursum exanimas in carne, velut in frigido cinere ignem, contra naturam succendunt. quippe nihil proprium in animo paratum qui habeant, quod alicuius momenti oblectationem gaudiumque conciliare possit. Ac cætera quidem à nobis, ita vt in buccam venerunt, dicta sunt. Musicam verò, (quantarum voluptatum & elegantiarum fertilem?) eos vitare & fugere, ne si velis quidem, ignorare possis: ita absurda sunt quæ hac de re Epicurus tradidit. Pronunciat enim sapientem spectaculis debere esse deditum in publico, scenicisque actionibus & musicis auditionibus ita vt quenquam alium gaudere, sed musicis quæstionibus, & eruditis disquisitionibus eorum qui iudicium sibi de hac re sumunt, ne inter pocula quidẽ locum concedit. immo regib. Musarum studiosis autor est, vt in conuiuiis narrationes militares & importunas scurrilitates potius tolerent, quam disputationes de musicis aut poeticis quæstionibus institutas. Hæc enim ausus est scribere in libro de regno: tanquam si ad Sardanapalum scriberet, aut Naratum Babylonis satrapam. Non enim Hieroni, Attalo, aut Archelao persuasisset, vt iussis è conuiuio surgere Euripide, Simonide, Melanippide, Cratete, Diodoto, Cardacas secum collocarent, & Agriatas, & Callias scurras, ac Thrasonidas aliquos & Thrasyleontas, vlulatus & plausuum tumultum excitaturos. Quod si Ptolemæus qui primus musicos conduxit, in præclara ista & rege digna incidisset præcepta, nonne dicturus erat Samiis: O Musa, quæ inuidia? Nam Atheniensium quidem nemini conuenit ita infensum Musis esse, iisque bellum facere,

Sed quæ cara Ioui non sunt,
Consternantur, vbi audiunt
Pieridum vocem.

Quid ais Epicure? prima luce in theatrum progrederis, citharœdos auditurus & tibicines? in conuiuio si Theophrastus de concentibus vocum disserat, aut earum de mutationibus Aristoxenus, & Aristophanes de Homero, manibus aures occupabis indignans & abominans? Nonne magis scitus fuit Atheas ille Scytha, qui cum Aminias tibicem captus inter pocula fistula cecinisset, iurauit suauius se auditurum equum hinnientem? Nonne profitentur se pulcras aduersum res bellum suscepisse nulla pace finiendum, idque non indictum: qui nisi voluptas adsit, nihil putum nihil egregium amplectuntur & amant?

A ταύτας μάλιστα συνάγειν τὰς ἡδονάς, ὥσπερ εἰς πολιορκίαν, ἄσηπτα σιτία καὶ ἄφθαρτα παρατιθεμένους, εἶτα ἀγνὰ ἀφροδίσια τοῦ βίου καὶ μεθεόρτοις καλὰς ἐν ἱστορίαις καὶ ποιήμασι διατρίβοντας, ἢ προβλήμασι μουσικοῖς καὶ γεωμετρικοῖς. οὐ γὰρ ἂν ἐπῆλθεν αὐτοῖς εἰς νοῦν βαλέσθαι τὰς τυφλὰς ἐκείνας καὶ νωδὰς ψηλαφήσεις, καὶ ἐπιπηδήσεις τοῦ ἀκολάστου, μεμαθηκόσιν, εἰ μηδὲν ἄλλο, γράφειν περὶ Ὁμήρου καὶ περὶ Εὐριπίδου, ὡς Ἀριστοτέλης καὶ Ἡρακλείδης, καὶ Δικαίαρχος. ἀλλ' οἶμαι τοιούτων ἐφοδίων μὴ φροντίσαντες, τῆς δὲ ἄλλης αὐτῶν πραγματείας ἀτερποῦς καὶ
B ξηρᾶς (ὥσπερ αὐτοὶ τὴν ἀρετὴν λέγουσιν) οὔσης, ἥδεσθαι πάντως ἐθέλοντες, τοῦ δὲ σώματος ἀπαγορεύοντος, αἰσχρὰ καὶ ἄωρα πράττειν ὁμολογοῦσι· τῶν τε προτέρων ἡδονῶν ἀναμιμνήσκοντες ἑαυτούς, καὶ χρώμενοι ταῖς παλαιαῖς ἀπορίᾳ προσφάτων, ὥσπερ τεταριχευμέναις καὶ νεκραῖς, ἄλλας πάλιν καὶ τεθνηκυίας, οἷον ἐν τέφρᾳ ψυχρᾷ τῇ σαρκὶ κινοῦντες παρὰ φύσιν καὶ ἀναζωπυροῦντες· ἅτε δὴ μηδὲν οἰκεῖον ἡδὺ μετὰ χαρᾶς ἄξιον ἔχοντες ἐν τῇ ψυχῇ παρεσκευασμένον. καίτοι τὰ ἄλλα μέν, ὡς ἡμῖν ἐπῆλθεν εἰπεῖν, εἴρηται· μουσικὴν δὲ ὅσας ἡδονὰς καὶ χάριτας
C οἵας φέρουσαν ἀποστρέφονται καὶ φεύγουσι, βουλόμενος οὐκ ἄν τις ἐκλάθοιτο, δι' ἀτοπίαν ὧν Ἐπίκουρος λέγει, φιλοθέωρον μὲν ἀποφαίνων τὸν σοφὸν ἐν ταῖς διαπορίαις, καὶ χαίροντα παρ' ὁντινοῦν ἑτέρων ἀκροάμασι καὶ θεάμασι Διονυσιακοῖς, προβλήμασι δὲ μουσικοῖς καὶ κριτικῶν φιλολόγοις ζητήμασιν* οὐδὲ παρὰ πότον διδοὺς χώραν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φιλομούσοις τῶν βασιλέων παραινῶν στρατηγικὰ διηγήματα, καὶ φορτικὰς βωμολοχίας ὑπομένειν μᾶλλον ἐν τοῖς συμποσίοις, ἢ λόγους περὶ μουσικῶν καὶ ποιητικῶν προβλημάτων περαινομένους.
D ταυτὶ γὰρ ἐτόλμησε γράφειν ἐν τῷ περὶ βασιλείας, ὥσπερ Σαρδαναπάλῳ γράφων, ἢ Ναράτῳ τῷ σατραπεύσαντι Βαβυλῶνος. οὐδὲ γὰρ Ἱέρων γ' ἄν, οὐδὲ Ἄτταλος, οὐδὲ Ἀρχέλαος, ἐπείσθησαν Εὐριπίδην καὶ Σιμωνίδην καὶ Μελανιππίδην καὶ Κράτητας καὶ Διοδότους ἀναστήσαντες ἐκ τῶν συμποσίων, κατακλίναι Κάρδακας καὶ Ἀγριάντας μεθ' αὑτῶν καὶ Καλλίας γελωτοποιούς, καὶ Θρασωνίδας τινὰς καὶ Θρασυλέοντας, ὀλολυγμοὺς καὶ κροτοθορύβους ποιοῦντας. εἰ δὲ Πτολεμαῖος ὁ πρῶτος συναγαγὼν τὸ μουσεῖον τούτοις συνέτυχε τοῖς καλοῖς καὶ βα-
E σιλικοῖς παραγγέλμασιν, ἆρα οὐκ ἂν εἶπε τοῖς Σαμίοις, ὦ Μοῦσα, τίς ὁ φθόνος; Ἀθηναίων γὰρ οὐδενὶ πρέπει ταῖς Μούσαις οὕτως ἀπεχθάνεσθαι καὶ πολεμεῖν, ὅσα δὲ μὴ πεφίληκε Ζεύς, ἀτύζονται βοὰν Πιερίδων ἀΐοντα. τί λέγεις ὦ Ἐπίκουρε; κιθαρῳδῶν καὶ αὐλητῶν ἕωθεν ἀκροασόμενος εἰς τὸ θέατρον βαδίζεις, ἐν δὲ συμποσίῳ Θεοφράστου περὶ συμφωνιῶν διαλεγομένου, καὶ Ἀριστοξένου περὶ μεταβολῶν, καὶ Ἀριστοφάνους περὶ Ὁμήρου, τὰ
F ὦτα καταλήψῃ ταῖς χερσί, δυσχεραίνων καὶ βδελυττόμενος; εἶτα οὐκ ἐμμελέστερον ἀποφαίνουσι τὸν Σκύθην Ἀτέαν; ὃς Ἰσμηνίου τοῦ αὐλητοῦ ληφθέντος αἰχμαλώτου, καὶ παρὰ πότον αὐλήσαντος, ὤμοσεν ἥδιον ἀκούειν τοῦ ἵππου χρεμετίζοντος; οὐχ ὁμολογοῦσι δὲ τῷ καλῷ πολεμεῖν τὸν ἄσπονδον καὶ ἀκήρυκτον πόλεμον· εἰ δὲ μὴ ἡδονὴ πάρεστι, τί σεμνὸν καὶ καθάριον ἀσπάζονται καὶ ἀγαπῶσιν;

οὐκ ἦν δὲ πρὸς τὸ ἡδέως ζῆν ἐπιεικέστερον, μύρα καὶ θυμιάματα διεχεραίνειν, ὡς κάνθαροι καὶ γῦπες, ἢ κριτικῶν καὶ μουσικῶν λαλιὰν βδελύττεσθαι καὶ φεύγειν; ποῖος γὰρ ἂν αὐλὸς ἢ κιθάρα διηρμοσμένη πρὸς ᾠδὴν, ἢ τίς χορὸς εὐρύοπα κέλαδον ἀκροσόφων ἀγνυμένων διὰ στομάτων φθεγγόμενος, οὕτως ηὔφρανεν Ἐπίκουρον καὶ Μητρόδωρον, ὡς Ἀριστοτέλην καὶ Θεόφραστον καὶ Ἱερώνυμον καὶ Δικαίαρχον οἱ περὶ χορῶν λόγοι καὶ διδασκαλίαι, καὶ τὰ δι᾽ αὐλῶν προβλήματα καὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν; οἷον διὰ τί τῶν ἴσων αὐλῶν ὁ στενώτερος βαρύτερον φθέγγεται, καὶ διὰ τί τῆς σύριγγος ἀνασπωμένης, πᾶσιν ὀξύνεται τοῖς φθόγγοις, κλινομένης δὲ πάλιν βαρύνει, καὶ συναχθεὶς πρὸς τὸν ἕτερον, διαχθεὶς δὲ ὀξύτερον ἠχεῖ. καὶ τί δήποτε τῶν θεάτρων ἂν ἄχυρα τῆς ὀρχήστρας κατασκεδάσῃς ἢ χοῦν, ὁ λαὸς τυφλοῦται. καὶ χαλκοῦν Ἀλέξανδρον ἐν Πέλλῃ βουλόμενον ποιῆσαι τὸ προσκήνιον, οὐκ εἴασεν ὁ τεχνίτης, ὡς διαφθεροῦντα τῶν ὑποκριτῶν τὴν φωνήν. καὶ τί δήποτε τῶν γενῶν διαχεῖ τὸ χρωματικὸν, ἡ δὲ ἁρμονία συνίστησιν. ἤθη δὲ ποιητῶν, καὶ πλάσματα, καὶ διαφοραὶ χαρακτήρων, καὶ λύσεις ἀποριῶν, ἐν τῷ πρέποντι καὶ γλαφυρῷ τὸ οἰκεῖον ἅμα καὶ πιθανὸν ἔχουσαι, τὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἐκεῖνό μοι δοκοῦσιν καὶ τὸν ἔρωτα ποιεῖν ἐπιλανθάνεσθαι, τοσοῦτον ἡδονῆς κρατούσης. ἧς οὐ μέτεστι τούτοις, οὐδέ φασιν οὐδὲ βούλονται μετεῖναι· κατατείναντες δὲ τὸ θεωρητικὸν εἰς τὸ σῶμα καὶ καταπάσαντες ὥσπερ μολιβδίσι ταῖς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίαις, οὐδὲν ἀπολείπουσιν ἱπποκόμων ἢ ποιμένων χόρτον ἢ καλάμην ἤ τινα πόαν προβαλλόντων, ὡς ταῦτα βόσκεσθαι καὶ τρώγειν προσῆκον αὐτῶν τοῖς τρέμμασιν. ἢ γὰρ οὐχ οὕτως ἀξιοῦσι τὴν ψυχὴν ταῖς τοῦ σώματος ἡδοναῖς κατασυβωτεῖν, ὅσον ἐλπίσαι τι περὶ σαρκὸς ἢ παθεῖν ἢ μνημονεῦσαι χαίρουσαν, οἰκεῖον δὲ μηδὲν ἡδὺ μηδὲ τερπνὸν ἐξ αὐτῆς λαμβάνειν, μηδὲ ζητεῖν ἐῶντες; καίτοι τί γένοιτ᾽ ἂν ἀλογώτερον, ἢ εἰ δυοῖν ὄντοιν ἐξ ὧν ὁ ἄνθρωπος πέφυκε, σώματος καὶ ψυχῆς, ψυχῆς δὲ τάξιν ἡγεμονικωτέραν ἐχούσης, σώματος μὲν ἴδιόν τι καὶ κατὰ φύσιν καὶ οἰκεῖον ἀγαθὸν εἶναι, ψυχῆς δὲ μηδὲν, ἀλλὰ τῷ σώματι καθῆσθαι προσβλέπουσαν αὐτὴν καὶ τοῖς τοῦ σώματος πάθεσιν ἐπιμειδιῶσαν καὶ συνηδομένην καὶ συγχαίρουσαν, αὐτὴν δ᾽ ἀκίνητον ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπαθῆ, καὶ μηδὲν αἱρετὸν ἔχουσαν, μηδὲ ὀρεκτὸν ὅλως μηδὲ χαρτόν; ἢ γὰρ ἁπλῶς ἀποκαλυψαμένους ἔδει σαρκοποιεῖν τὸν ἄνθρωπον ὅλον, (ὥσπερ ἔνιοι ποιοῦσι, τὴν ψυχικὴν οὐσίαν ἀναιροῦντες) ἢ δύο φύσεις ἐν ἡμῖν διαφόρους ἀπολιπόντας, ἴδιον ἀπολιπεῖν ἑκατέρας καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ οἰκεῖον καὶ ἀλλότριον· ὥσπερ ἀμέλει καὶ τῶν αἰσθήσεων ἑκάστη πρὸς ἴδιόν τι πέφυκεν αἰσθητὸν, κἂν πάνυ συμπαθῶσιν ἀλλήλαις. ἔστι δὲ τῆς ψυχῆς ἴδιον αἰσθητήριον ὁ νοῦς, ᾧ μηδὲν οἰκεῖον ὑποκεῖσθαι, μὴ θέαμα, μὴ κίνημα, μὴ πάθος συγγενὲς, οὗ τυγχάνουσα χαίρειν πέφυκε, πάντων ἀλογώτατόν ἐστιν. εἰ μή τι νὴ Δία λελήθασιν ἔνιοι συκοφαντοῦντες τοὺς ἄνδρας. κἀγὼ πρὸς αὐτὸν, Οὐχ ἡμῖν γε κριταῖς, ἔφην· ἀλλὰ πάσης ἀφεῖσαι τῆς ἐπηρείας. ὥστε θαρρῶν τὰ λοιπὰ τοῦ λόγου πέραινε. Πῶς, (εἶπεν) οὐ γὰρ Ἀριστόδημος ἡμᾶς, εἰ σὺ παντάπασιν ἀπηγόρευκας, διαδέξεται.

A Nonne æquius erat ſuauiter vicēdi gratia vnguentis eos & ſuffitibus, cantharorum & vulturum in morem eſſe iniquos, q̃ criticorum & muſicorum ſermonem impurum ducere eumq; fugere? Quæ enim tibia aut ad cantum concinnata tibia, aut

Quis clarum chorus ex probe
Doctis artificum gutturibus ſonum
Depromens--

ita delectauit Epicurum & Metrodorum: vt Ariſtotelem, Theophraſtum, Hieronymum, Dicæarchum diſputationes & doctrinæ de choris, & quæſtiones de tibiis, numeris, ac concinnatione ſonorum? Verbi gratia, Cur æqualium tibiarum ea quæ B anguſtior eſt, grauiorē edit ſonū? cur fiſtula ſurſū elata omnes ſonos acutiores, inclinata rurſus grauiores profert? cur cum alia ſi coniungatur, grauius; ſola autem, acutius ſonat? Cur ſi in orcheſtra theatri paleæ ſpargantur aut puluis, populus cæcatur? cur Alexandrum Pellæ proſcenium æreum facere volentem inhibuit artifex, corrupturum eum vocem hiſtrionum dicens? Cur inter muſices genera chromaticum animum maxime diffundit, harmonicum componit? Iam poetarum ſingularia ingenia, figmenta, & formarum diſcendi diſcrimina, ac quæſtionum difficilium ſolutiones, cum decoro & C nitore conuenientem rei propoſitæ probabilemque habentes rationem, videntur mihi (quod Xenophon aiebat) etiam amoris obliuionem inducere, tantam adferunt voluptatem: cuius neq; ſiunt, & nolle etiã ſe fieri participes aiunt Epicurei. Qui ſane cum facultatem animi contemplatricem intendant corpori, & quaſi plũbeis molibus in carnis cupiditates detrahant, nihil abſunt ab equiſonibus & paſtoribus fenum aut calamum aut herbam aliquam prædicantibus, quod ſuis iſta paſcere & edere pecoribus conueniat. Nonne enim ita volunt animam voluptatibus corporis porci in morem paD ſcentis ſaginari, quantum ſpes aliqua ſuppeditat de carnis ſuaui affectione, eiuſve recordatione? cum non ſinant peculiarem ſibi eam ex ſeſe capere aut petere delectationē. At verò quid poteſt abſurdius fieri, quam, cum duæ ſint è quibus homo componitur partes, corpus & anima, quarum quidem hæc principatum obtinet, corporis proprium quoddam, domeſticum, & naturę cõueniens eſſe bonum nullum animæ? ſed eam deſidentem in corpus habere conuerſos oculos, eiuſque affectionibus arridere, vnaque voluptate & gaudio frui? ipſam ab initio immobilem, omniſq; affectionis vacuam, niE hil omnino habere quod deligat, quod appetat, quo gaudeat? Aut enim oportuit eos ſimpliciter ſententiam ſuam reuelantes hominem totum carneum facere, quod nonnulli audent animæ ſubſtantiam negantes, aut duas naturas diuerſas in nobis ſi relinquunt, proprium vtriuſque etiam relinquere bonum & malum, familiare & alienum. quo modo ſcilicet ſenſuum vnuſquiſque ſuo eſt deſtinatus ſenſili, & omnino ſimili inuicem afficiuntur modo. Eſt autem animæ proprium ſentiendi inſtrumentum mens, cui nullam rem peculiarem ſubiicere quam ſpectet, qua moueatur, nullam cognatam affectionem qua ſoleat gaudere, omnium eſt abſurdiſſimum, niſi fortaſſis aliqui hoc F illis falſo & per calumniam imputantes fallunt. Reſpondi tum ego in hæc verba. Non equidem nos talem ſententiam feremus. itaq; intrepide reliquũ orationis perſequere. Qui? aiebat. Nõ enim in dicẽdi partes nobis Ariſtodemus ſuccedet, ſi tu plane feſſus es?

Omnino, inquit Aristodemus, si itidem tu vt ille A est, defatigatus fueris. Verum tu, bone vir, qui etiamnum viges, vtere te ipso, neque ob molliciem detrectantis opinionem de te excita. Et quidem, subiiciebat Theo, id quod restat admodum est facile. superest enim vt enarretur, quanta actionibus concilietur homini voluptas. Ceterum ipsi hoc Epicurei dicũt, suauius esse afficere quam affici beneficio. Non abnuerim etiam verbis beneficium posse conferri. sed certe in actione pars maxima & potissima consistit: quod & benefaciendi vocabulum indicat, & ipsi fatentur. Paulo enim ante audiuimus istum dicentem, quales voces emiserit Epicurus, B quales ad amicos litteras dederit, prædicans & summis vehens laudibus Metrodorum, quod is præclare & egregio conatu ex Astu in Piræeum descendisset Mithro Syro opem laturus. cum quidem nihil tum egerit Metrodorus. Quas ergo & quantas fuisse existimatis Platonis voluptates, cũ ab ipso profectus Dio euertit Dionysium, & Siciliæ libertatem reddidit? aut Aristotelis, quando patriam humi prostratam erexit, ciuesque postliminio reduxit? aut Theophrasti & Phidiæ vbi patriæ suæ tyrannos exciderũt? quid enim apud vos, quibus isthæc sunt notissima, commemorem quam C multis subuenerint viris, non tritico mittendo, aut farinæ modio: sicut Epicurus misit quibusdam, sed exsulibus reditum conficiendo, vinctus liberandis, reddendisque vxoribus & liberis his qui eos amiserant? Sed ne si cupiam quidem, possim præterire ineptias hominis, qui cum Miltiadis & Themistoclis res gestas sub pedibus collocasset & extenuasset, de se ipso ad amicos hæc scripsit:

Strenue ac magnifice res nostras in frumento comparando administrauistis, vestræque erga me benevolentiæ signa ad cœlum vsque pertinentia edidistis. Quod si quis ex epistola philosophi modicum illud frumenti exemisset, verba opinionem D poterant excitare, scriptam esse causa agendarum pro tota Græcia aut Atheniensi populo liberato gratiarum. Mittamus in præsentia hoc, quod ad corpris voluptates natura multiplici sumtu atque impendiis indiget, neque in iure & lente dulcissimum inest: sed appetitiones deditorum fruendis voluptatibus obsonia requirunt & Thasium vinum, & vnguenta, & cupedias, & placentas melle largo rigatas: præterea formosas & ætate integra mulieres, quales circa hortum Epicuri versabantur Leontium, Boidium, Hedea, Nicedium. Id quidem in confesso est animi læ- E ticiæ subiectam oportere esse actionum magnitudinem, & pulcritudinem facinorum memorabilium, si non vana, ignobilis, & puerilis, sed ponderosa debeat esse, stabilis ac magnifica. Quod autem Epicurus ob suauem affectionem animo effertur nautarum instar Aphrodisia (ea sunt festum Veneris) agentium, & magni sese facit: quod in morbo se exercuerit, conuiuia amicorum quædam instituerit, aquæ intercuti humorem superinducere non inuiderit, & extremorum Neoclis verborum recordatus sua peculiaris modi voluptate cum lacrimis contabuerit: hæc nemo F sanæ mentis vera gaudia appellauerit. sed si quis est animæ Sardonius risus, is in huiusmodi est violentis læticiis ac permixtis fletu risibus. Si quis tamen læticię nomine ista dignabitur, considera mihi excellentiam harum voluptatum.

Πάνυ μὲν οὖν, (εἶπεν ὁ Ἀριστόδημος) ὅταν ἀποκάμῃς ὥσπερ οὗτος· ἔτι δὲ ἀκμάζων, ὦ μακάριε, χρῆσαι σεαυτῷ, καὶ μὴ δόκῃς ἀπομαλθακίζεσθαι. Καὶ μὴν (ὁ Θέων εἶπε) πάνυ ῥᾴδιόν ἐστι τὸ λειπόμενον. λείπεται δὲ, τὸ πρακτικὸν ὅσας ἡδονὰς ἔχει διελθεῖν. αὐτοὶ δὲ δή που λέγουσιν ὡς τὸ εὖ ποιεῖν ἥδιόν ἐστι τοῦ πάσχειν. εὖ δὲ ποιεῖν, ἔστι μὲν ἀμέλει καὶ διὰ λόγων, τὸ δὲ πλεῖστον ἐν πράξει καὶ μέγιστον, ὡς τοὔνομα τῆς εὐεργεσίας ὑφηγεῖται, καὶ μαρτυροῦσιν αὐτοί. μικρὸν γὰρ ἔμπροσθεν ἠκούομεν (ἔφη) τούτου λέγοντος οἵας φωνὰς ἀφῆκεν Ἐπίκουρος, οἷα δὲ γράμματα τοῖς φίλοις ἔπεμψεν, ὑμνῶν καὶ μεγαλύνων Μητρόδωρον ὡς εὖ τε καὶ νεανικῶς ἐξ ἄστεος. ἀλλὰ συνέβη Μίθρῳ τῷ Σύρῳ βοηθήσων, καὶ ταῦτα, πράξαντος οὐδὲν τότε τοῦ Μητροδώρου. τίνας οὖν οἰόμεθα καὶ πηλίκας ἡδονὰς εἶναι τὰς Πλάτωνος, ὁπηνίκα Δίων ὁρμήσας ἀπ᾽ αὐτοῦ κατέλυσε Διονύσιον, καὶ Σικελίαν ἠλευθέρωσε; τίνας δὲ Ἀριστοτέλους, ὅτε τὴν πατρίδα κειμένην ἐν ἐδάφει, πάλιν ἀνέστησε, καὶ κατήγαγε τοὺς πολίτας; τίνας δὲ Θεοφράστου καὶ Φειδίου τοὺς τῆς πατρίδος ἐκκοψάντων τυράννους; ἰδίᾳ μὲν γὰρ ὅσοις ἐβοήθησαν ἀνδράσιν, οὐ πυροὺς διαπέμποντες οὐδὲ ἀλφίτων μέδιμνον, (ὡς Ἐπίκουρος ἐνίοις ἔπεμψεν) ἀλλὰ φεύγοντας διαπραξάμενοι κατελθεῖν, καὶ δεδεμένους λυθῆναι, καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐστερημένους ἀπολαβεῖν. τί ἂν λέγοι τις ὑμῖν ἀκριβῶς εἰδόσιν; ἀλλὰ τὴν ἀτοπίαν οὐδὲ βουλόμενον ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου παρελθεῖν, τὰς μὲν Θεμιστοκλέους καὶ Μιλτιάδου πράξεις ὑπὸ πόδας τιθεμένου καὶ κατευτελίζοντος, ὑπὲρ αὑτοῦ δὲ ταυτὶ τοῖς φίλοις γράφοντος, θείως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς,

Ἐπιμελήθητε ἡμῶν τὰ περὶ τὴν τοῦ σίτου κομιδὴν, καὶ οὐρανομήκη σημεῖα ἐνδέδειχθε τῆς πρὸς ἐμὲ εὐνοίας. ὥστε εἴ τις ἐξεῖλε τὸ σιτάριον ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ φιλοσόφου, δόξαν ἂν παραστῆσαι τὰ ῥήματα τῆς χάριτος ὡς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἢ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἐλευθερωθέντος, ἢ σωθέντος, γεγραμμένης. ὅτι μὲν οὖν καὶ πρὸς τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς ἡ φύσις δεῖται χορηγίας πολυτελοῦς, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν μάζῃ καὶ φακῇ τὸ ἥδιστον, ἀλλ᾽ ὄψα καὶ Θάσια καὶ μύρα καὶ πεπτὰ καὶ κροτητὰ τῆς ξουθοπτέρου πέλανα μελίσσης ἀφθόνως δεδευμένα ζητοῦσιν αἱ τῶν ἀπολαυστικῶν ὀρέξεις, καὶ πρός γε τούτοις εὐπρεπεῖς καὶ νέας γυναῖκας, (οἷα Λεόντιον καὶ Βοίδιον καὶ Ἡδεῖα, καὶ Νικήδιον, ἐνέμοντο περὶ τὸν κῆπον) ἀφῶμεν. ταῖς μέντοι τῆς ψυχῆς χαραῖς ὁμολογουμένως μέγεθος ὑποκεῖσθαι δεῖ πράξεων, καὶ κάλλος ἔργων ἀξιολόγων, εἰ μέλλουσι μὴ διάκενοι μηδὲ ἀγλινεῖς καὶ κορασιώδεις, ἀλλ᾽ ἐμβριθεῖς ἔσεσθαι καὶ βέβαιοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς. τὸ δὲ περὶ τοῦ πρὸς εὐπαθείας ἐπαίρεσθαι ναυτῶν δίκην ἀφροδίσια ἀγόντων, καὶ μέγα φρονεῖν, ὅτι νοσῶν νόσον ἀσκίτην, τινὰς ἑστιάσεις φίλων συνῆγε, καὶ οὐκ ἐφθόνει τῆς προσαγωγῆς τοῦ ὑγροῦ τῷ ὕδρωπι, καὶ τῶν ἐσχάτων Νεοκλέους λόγων μεμνημένος ἐτήκετο τῇ μετὰ δακρύων ἰδιοτρόπῳ ἡδονῇ, ταῦτα οὐδεὶς ἂν ὑγιαίνων εὐφροσύνας ἀληθεῖς ἢ χαρὰς ὀνομάσειεν· ἀλλὰ εἴ τις ἐστὶ καὶ ψυχῆς Σαρδιανὸς γέλως, ἐν τούτοις ἐστὶ τοῖς παραβιασμοῖς καὶ κλαυσιγέλωσιν. εἰσὶ δ᾽ οὖν ταῦτα φήσει τις εὐφροσύνας καὶ χαράς, σκόπει τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἡδονῶν ἐκείνων.

A Ἡμετέραις βουλαῖς Σπάρτα μὲν ἐκείρατο δόξαν. καί,
Οὗτός τοι Ῥώμας ὁ μέγας ξένε πατρίδος ἀστήρ. καί,
Δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον.

ὅταν δὲ λάβω τὰ Θρασυβούλου καὶ Πελοπίδου πρὸ ὀφθαλμῶν κατορθώματα, καὶ τὸν ἐν Πλαταιαῖς Ἀριστείδην ἢ τὸν ἐν Μαραθῶνι Μιλτιάδην, ἐνταῦθα κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐξείργομαι γνώμην εἰπεῖν, ὅτι τῷ πρακτικῷ βίῳ τὸ ἡδὺ πλέον ἢ τὸ καλόν ἐστιν. μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ἐπαμεινώνδας, εἰπών, (ὥς φασιν) ἥδιστον αὐτῷ γενέσθαι τὸ τοὺς γονεῖς ζῶντας ἐπιδεῖν τὸ ἐν Λεύκτροις τρόπαιον αὐτοῦ στρατηγοῦντος. παραβάλωμεν οὖν τῇ B Ἐπαμεινώνδου μητρὶ τὴν Ἐπικούρου, χαίρουσαν ὅτι τὸν υἱὸν ἐπεῖδεν εἰς τὸ κηπίδιον ἐνδεδυκότα, καὶ κοινῇ μετὰ τοῦ Πολυαίνου παιδοποιούμενον ἐκ τῆς Κυζικηνῆς ἑταίρας. τὴν μὲν γὰρ Μητροδώρου μητέρα καὶ τὴν ἀδελφήν, ὡς ὑπερέχαιρον ἐπὶ τοῖς γάμοις αὐτοῦ, ταῖς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀντιγραφαῖς, ἐκ τῶν βιβλίων δήπου δῆλόν ἐστιν. ἀλλ' ἡδέως τε βεβιωκέναι καὶ βρυάζειν καὶ καθυμνεῖν τὸν αὐτὸν βίον, ἐκκραυγάζοντες λέγουσι. καὶ γὰρ οἱ θεράποντες ὅταν Κρόνια δειπνῶσιν, ἢ Διονύσια καὶ ἀγρὸν ἄγωσι περιιόντες, οὐκ ἂν αὐτῶν τὸν ὀλολυγμὸν ὑπομείναις καὶ τὸν θόρυβον, ὑπὸ χαρμονῆς καὶ C ἀπειροκαλίας τοιαῦτα ποιούντων καὶ φθεγγομένων, Τί κάθη; καὶ πίωμεν. οὐ καὶ σῖτα πάρεστιν ὦ δύστηνε; μὴ σαυτῷ φθόνει. οἱ δ' εὐθὺς ἠλάλαξαν, ἐν δ' ἐκίρνατο οἶνος. φέρων δὲ στέφανον ἀμφέθηκέ τις. ὑμνεῖ δ' αἰσχρῶς κλῶνα πρὸς καλὸν δάφνης ὁ Φοῖβος οὐ προσῳδά. τήν τε ἐναύλιον ὠθῶν τις ἐξέκλασε σύγκοιτον φίλην. ἢ γὰρ οὐ τούτοις ἔοικε τὰ Μητροδώρου; πρὸς τὸν ἀδελφὸν γράφοντος, Οὐδὲν δεῖ σώζειν τοὺς Ἕλληνας, οὐδ' ἐπὶ σοφίᾳ στεφάνων παρ' αὐτῶν τυγχάνειν, ἀλλ' ἐσθίειν καὶ πίνειν οἶνον Τιμόκρατες ἀβλαβῶς τῇ γαστρὶ καὶ κεχαρισμένως. καὶ πάλιν πού φησιν ἐν τοῖς αὐτοῖς γράμμασιν, Ὡς καὶ ἐχάρην D καὶ ἐθρασυνάμην ὅτι ἔμαθον παρὰ Ἐπικούρου ὀρθῶς γαστρὶ χαρίζεσθαι. καὶ περὶ γαστέρα γάρ, ὦ φυσιολόγε Τιμόκρατες, τὸ ἀγαθόν. καὶ ὅλως οἱ ἄνθρωποι τῆς ἡδονῆς τὸ μέγεθος, καθάπερ κέντρῳ καὶ διαστήματι, τῇ γαστρὶ περιγράφουσι· λαμπρᾶς δὲ καὶ βασιλικῆς καὶ φρόνημα ποιούσης μέγα καὶ φῶς καὶ γαλήνην ἀληθῶς εἰς ἅπαντας ἀναχεομένην χαρᾶς, οὐκ ἔστι μετασχεῖν βίον ἀνέξοδον καὶ ἀπολίτευτον καὶ ἀφιλάνθρωπον καὶ ἀνενθουσίαστον εἰς τιμὴν καὶ χάριν ἀνειλημένους. οὐ γάρ τι φαῦλον ἡ ψυχὴ καὶ μικρόν, οὐδὲ ἀγεννές ἐστιν, οὐδὲ ὥσπερ οἱ πολύποδες, ἄχρι τῶν ἐδωδίμων ἐκ- E τείνει τὰς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ ταύτην μὲν ὀξύτατος ἀποκόπτει κόρος, ἀκαρὲς ὥρας μόριον ἀκμασάντων· τῶν δὲ πρὸς τὸ καλὸν ὁρμῶν καὶ τὴν ἐπὶ τῷ καλῷ τιμὴν καὶ χάριν, οὐκ ἔστιν αὐτῶν μέτρον τοῦ βίου χρόνος, ἀλλὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἐπιδραττόμενον τὸ φιλότιμον καὶ φιλάνθρωπον, ἐξαμιλλᾶται ταῖς πράξεσιν καὶ ταῖς χάρισιν ἡδονὴν ἀμήχανον ἐχούσαις, ἃς οὐδὲ φεύγοντες οἱ χρηστοὶ διαφυγεῖν δύνανται, πανταχόθεν αὐτοῖς ἀπαντώσας καὶ περιερχομένας, ὅταν εὐφραίνωσι πολλοὺς εὐεργετοῦντες. Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὡς εἰσορόωσιν. ὁ γὰρ οὕτω διαθεὶς ἑτέρους ὥστε καὶ χαίρειν καὶ γάνυσθαι, καὶ ποθεῖν ἅψασθαι καὶ προσαγορεῦσαι, δῆλός ἐστι καὶ F τυφλῷ μεγάλας ἔχων ἐν ἑαυτῷ καὶ καρπούμενος ἡδονάς.

Consiliis nostris laus est attonsa Laconum. &:
Hic patriæ est, hospes, Romæ memorabile sidus. &:
Ambigo, tene hominem, vel numen dicere par sit.

Cum autem mihi ante oculos pono Thrasybuli & Pelopidę illustria facta, & apud Platęas, Aristidem, Miltiadem Marathonæ: ibi (secundum Herodotum vt loquar) cogor hanc proferre sententiam, Vitę in agēdo occupatæ plus voluptatis quam honesti esse. Testimonium mihi etiam Epaminondas præbet, qui hoc sibi (vt fertur) iucundissimum euenisse dixit, quod parentes ipsius viuentes trophæum ipso duce apud Leuctra erectum conspexerunt. Contendamus ergo cum Epaminondæ matre matrem Epicuri, gaudentem quod filius in hortulum sese abdidit, & communi iure cum Polyæno meretrice Cyzicena ad sobolem procreādam vtitur. Matrem enim & sorores Metrodori nimio ob eius nuptias gaudio fuisse euectas, rescripta ad fratrem, quę in libris exstant, abunde docent. vociferando enim in clamorem erumpentes isti homines produnt suauiter se vixisse, florere, & vitam suam summis vehunt laudibus. Serui cum Saturnalia cœnant, aut Liberalia in agro vagantes celebrant, vlulatum eorum & tumultus ferre non possis, prę gaudio & imperitia rerum pulcrarum talia agentium & loquentium:

Quid desides? quin bibimus, & capimus cibos?
Sunt hæc, miselle, in promtu: cur tibi inuides?
Vocem statim hi dedere. tum Bacchi liquor
Infunditur, & corona aliquis ornat caput.
Laurią pulcram ad frondem turpiter canit
Indigna Phœbo: ianuamą alius domus
Pulsam operiens, excludit caram coniugem.

Nonne verò horum similia sunt ea quæ ad fratrem scribit Metrodorus. Nihil attinet, o Timocrates, Græcis salutem parare, aut ob sapientiam ab iis coronas accipere: sed edere, & bibere vinum ita vt ventri non noceat, eique sit gratum. Et rursum iisdem in litteris scribit. Gauisus sum vehementer, & ferocire cepi, quod ab Epicuro didici rectè ventri gratificari. Et: Nam, o naturę indagator Timocrates, circa ventrem est bonum. Omnino autem isti homines totam voluptatem, eiusque magnitudinem ventre quasi centro posito circumscribunt: splēdida, & regali, ac magnitudinem animo, lumē, tranquillitatemque conferente voluptate, quæ verè gaudio totum perfundat hominem, non possunt frui. quippe vitam exitus expertem, à rep. & humanitate alienam, & quæ nullo ad honorem elegantiamque cieatur instinctu, cum sibi delegerint. Enimvero animus res est minime iners aut exilis aut abiecta, neq; cupiditates suas, quomodo polypi flagella sua, tantum vsque ea quæ esui sunt extendit. sed has celerrime præcidit satietas momento temporis, & minima horę portiuncula. Augescentibus autem impetibus quibus ad pulcrum incitatur, eiq; propositum honorem & gratiam, mensura eius non est vitę tempus: sed honoris humanitatisque studium totam attentans æternitatem, certatim pulcris actionibus elegantibusq; factis contendit, voluptatem habentibus immensam. quas ne fugiendo quidem evitare possunt boni, vndiquaq; occurrentes sibi & circumfusas, cum lætitiam percipiunt ex eo quod multis benefecerint.

Hunc vel vti numen, quacunq; incedit in vrbe,
Suspiciunt cuncti. --

Qui enim sic alios afficit, vt & gaudeant eo viso & exsultent, tangereq; & compellare desiderent, vel cæcus videat hunc magnas in se habere ac perfrui voluptates.

A Itaque etiam non defatigantur benefaciendo, neque animum despondent, sed huiusmodi eorũ audiuntur voces:

Magni pater precii creat mortalibus.

Item:

Non desinamus bene mereri de hominibus.

Et quid opus est de summe bonis dicere? Si cuipiam mediocriter malorum iam morituro, potestatem vitæ & mortis habens siue deus siue rex vnam proroget horam, vt ea vsus vel ad honestum facinus vel adfruitionem voluptatis, statim vita decedat: quis isto tempore mallet cum Laide cōcumbere, aut vinum bibere
B Ariusium, quam Archia occiso liberare Athenas? Equidem puto neminem. Nam gladiatores etiam video qui non plane sunt belluini sed Græci, in arenam intraturos, multis ac preciosis propositis cibis, libentius isto tempore mulierculas suas amicis commendare, & seruos libertate donare, quam ventri gratificari. Immo si quid magnum habent voluptates corporis, commune id est iis qui in agendis rebus versantur. Nam hi quoq;

Vescuntur Cerere & Lenæi rore rubentis,

& cum amicis conuiuia agitant. idq; multo ni fallor alacrius certaminib. & actionibus obitis. vt Alexan-
C der, vt Agesilaus, ac mehercle Phociō & Epaminondas: quā hi ad ignem vncti, & lecticarum gestatione sensim concussi. Verum illi has contemnunt voluptates, quia in maioribus istis sunt. Quid enim referam noluisse cœnare Epaminondam, cum cœnam vidit quam pro re familiari sumtuosiorem, ac dixisse amico: Putabam te sacrificare, non insolenter luxuriare. quando Alexander etiam Adę coquos reiecit, Meliores inquiens se obsoniorum conditores habere, nocturnum iter ad prandii, & huius exilitatem ad cœnæ suauitatem. & Philoxenum qui per epistolam emine vellet formosos pueros interro-
D garet, parum abfuit quin procuratione commissa deiiceret. & verò cui magis licebat? Sed sicut inquit Hippocrates è duobus dolorib. minorem à maiore obscurari: sic voluptates etiam corporeæ à voluptatibus agendo & honesti studio partis ob animi læticiam ingentem ac incomparabilem oblitterantur & exstinguuntur. Quod si ergo, vt aiunt, memoria pristinorum bonorum maxime facit ad iucunditatem vitæ: Epicuro quidem nemo puto, nostrum fidem habebit, eum inter maximos dolores & grauissimis in morbis animam agentem recreatum fuisse memoria perceptarum olim voluptatum. Imaginem enim visus in profundo con-
E turbato & fluctu facilius aliquis animo concipiat, quam voluptatis memoriam renidentem in tanta corporis exagitatione atq; laniatione. Memoriā verò actionum nemo, ne si id conetur quidem, potest amoliri à se. An enim, aut quomodo Arbelorum Alexander oblitus fuisset, aut Pelopidas Leontiadæ, aut Salaminis Themistocles? Marathoniā enim pugnam hodieq; Atheniēses, Leuctricam Thebani, & nos Daiphanti apud Hyampolin, vt nostis, celebramus solenniter, sacrificiisq; & honorib. Phocis repletur. neq; quisquam nostrum cibo & potu
F quibus vescitur ita delectatur, vt eorum rebus gestis. Cogitari verò potest quanta in lætitia gaudioq; & hilaritate ii vixerint, qui horum autores fuerunt facinorum: cum memoria 10 & amplius annorum delectationem non amiserit. Porrò à gloria etiam quasdam proficisci voluptates Epicurus fatetur.

ὅθεν οὐδὲ κάμνουσιν ὠφελοῦντες, οὐδὲ ἀπαγορεύουσιν, ἀλλὰ τοιαύτας αὐτῶν ἀκούομεν φωνάς, Πολλοῖσι θνητοῖς ἄξιον τίκτει πατήρ, καὶ — μή γε παυσώμεθα δρῶντες εὖ βροτούς. καὶ τί δεῖ περὶ τῶν ἄκρως ἀγαθῶν λέγειν, εἰ γάρ τινι τῶν μέσως φαύλων, μέλλοντι θνήσκειν, ὁ κύριος ἤτοι θεὸς ἢ βασιλεὺς ὥραν ἐπιδοίη μίαν, ὥστε χρησάμενον αὐτῇ πρὸς τινα καλὴν πρᾶξιν ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν εὐθὺς τελευτᾶν, τίς ἂν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ βούλοιτο μᾶλλον Λαΐδι συγγενέσθαι, καὶ πιεῖν οἶνον ἀριούσιον, ἢ κτείνας Ἀρχίαν ἐλευθερῶσαι τὰς Ἀθήνας, ἐγὼ μὲν οὐδένα νομίζω. καὶ γὰρ Θηβαίας Palm τῶν μονομάχων ὁρῶ τοὺς μὴ παντάπασι θηριώδεις ἀλλ' Ἕλληνας, ὅταν εἰσιέναι μέλλωσι, προκειμένων πολλῶν ἐδεσμάτων καὶ πολυτελῶν, ἥδιον ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τὰ γύναια τοῖς φίλοις παρακατατιθεμένους, καὶ τοὺς οἰκέτας ἐλευθεροῦντας ἢ τῇ γαστρὶ χαριζομένους. ἀλλὰ καὶ εἴ τι μέγα περὶ τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς κοινόν ἐστι δήπου τοῦτο τοῖς πρακτικοῖς πράγμασιν. καὶ γὰρ σῖτον ἔδουσιν, καὶ πίνουσιν αἴθοπα οἶνον, καὶ μετὰ φίλων ἑστιῶνται, πολύ γε οἶμαι προθυμότερον ἀπὸ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν ἔργων, ὡς Ἀλέξανδρος καὶ Ἀγησίλαος, καὶ νὴ Δία Φωκίων καὶ Ἐπαμεινώνδας, ἢ καθάπερ οὗτοι πρὸς πῦρ ἀλειψάμενοι, καὶ τοῖς φορείοις ἀτρέμα διασεισθέντες, ἀλλὰ καταφρονοῦσι τούτων ἐν ἐκείναις ταῖς μείζοσιν ὄντων. τί γὰρ ἂν λέγοι τις Ἐπαμεινώνδαν, οὐκ ἐθελήσαντα δειπνεῖν, ὡς ἑώρα πολυτελέστερον τῆς οὐσίας τὸ δεῖπνον; ἀλλ' εἰπόντα πρὸς τὸν φίλον, Ἐγώ σε ᾤμην θύειν, οὐχ ὑβρίζειν. ὅπου καὶ Ἀλέξανδρος ἀπεώσατο τῆς Ἄδας τοὺς μαγείρους, αὐτὸς εἰπὼν ἔχειν ἀμείνονας ὀψοποιούς, πρὸς μὲν ἄριστον τὴν νυκτοπορίαν, πρὸς δὲ δεῖπνον τὴν ὀλιγαριστίαν. Φιλόξενον δὲ γράψαντα περὶ παίδων καλῶν, εἰ πρίηται, μικρὸν ἐδέησε τῆς ἐπιτροπῆς ἀποστῆσαι. καίτοι τίνι μᾶλλον ἐξῆν; ἀλλ' ὥσπερ φησὶν Ἱπποκράτης δυοῖν πόνων τὸν ἥττονα ὑπὸ τοῦ μείζονος ἀμαυροῦσθαι, καὶ τῶν ἡδονῶν τὰς σωματικὰς αἱ πρακτικαὶ καὶ φιλότιμοι τῷ χαίροντι τῆς ψυχῆς δι' ὑπερβολὴν καὶ μέγεθος ἐναφανίζουσι καὶ κατασβεννύουσιν. εἰ τοίνυν (ὥσπερ λέγουσι) τὸ μεμνῆσθαι τῶν προτέρων ἀγαθῶν, μέγιστόν ἐστι πρὸς τὸ ἡδέως ζῆν, Ἐπικούρῳ μὲν οὐδ' ἂν εἷς ἡμῶν πιστεύσειεν, ὅτι ταῖς μεγίσταις ἀλγηδόσι καὶ νόσοις ἐναποθνήσκων, αὐτὸν παρέπεμπε τῇ μνήμῃ τῶν ἀπολελαυσμένων πρότερον ἡδονῶν. εἰκόνα γὰρ ὄψεως ἐν βυθῷ συντεταραγμένῳ καὶ κλύδωνι μᾶλλον ἄν τις ἢ μνήμην ἡδονῆς διαμειδιῶσαν ἐν σφυγμῷ τοσούτῳ καὶ σπαραγμῷ σώματος ἐπινοήσειε. τὰς δὲ τῶν πράξεων μνήμας οὐδεὶς ἂν οὐδὲ βουληθεὶς ἐκστήσειεν ἑαυτοῦ. πότερον γὰρ ἢ πῶς οἷόν τε ἦν ἐπιλαθέσθαι τῶν Ἀρβήλων τὸν Ἀλέξανδρον, ἢ τοῦ Λεοντιάδου τὸν Πελοπίδαν, ἢ τῆς Σαλαμῖνος τὸν Θεμιστοκλέα; τὴν μὲν γὰρ Μαραθῶνι μάχην ἄχρι νῦν Ἀθηναῖοι, καὶ τὴν ἐν Λεύκτροις Θηβαῖοι, καὶ νὴ Δία ἡμεῖς τὴν Δαϊφάντου περὶ Ὑάμπολιν ἑορτάζομεν, (ὡς ἴστε) καὶ θυσιῶν καὶ τιμῶν ἡ Φωκὶς ἐμπέπλησται. καὶ οὐδείς ἐστιν ἡμῶν ἐφ' οἷς αὐτὸς βέβρωκεν ἢ πέπωκεν οὕτως ἡδόμενος, ὡς ἐφ' οἷς ἐκεῖνοι κατώρθωσαν. ἐννοεῖν οὖν πάρεστι πόση τις εὐφροσύνη καὶ χαρὰ καὶ γηθοσύνη συνεβίωσεν αὐτοῖς τοῖς τούτων δημιουργοῖς, ὧν ἐν ἔτεσι πεντακοσίοις καὶ πλείοσιν οὐκ ἀποβέβληκεν ἡ μνήμη τὸ εὐφραῖνον. καὶ μὴν ἀπὸ δόξης γίνεσθαί τινας Ἐπίκουρος ὡμολόγει.

τί δὲ οὐκ ἔμελλεν αὐτὸς οὕτως σπαργῶν περιμανῶς καὶ σφαδάζων πρὸς δόξαν, ὥστε μὴ μόνον ἀπολέγεσθαι τοὺς καθηγητάς, μηδὲ Δημοκρίτῳ τῷ τὰ δόγματα ῥήμασιν αὐτοῖς ὑφαιρουμένῳ ζυγομαχεῖν περὶ συλλαβῶν καὶ κεραιῶν, σοφὸν δὲ μηδένα φάναι πλὴν αὐτοῦ γεγονέναι ἐπὶ τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ γράφειν ὡς Κολώτης μὲν αὐτὸν φυσιολογοῦντα προσκυνήσειεν γονάτων ἁψάμενος, Νεοκλῆς δὲ ὁ ἀδελφὸς εὐθὺς ἐκ παίδων ἀποφαίνοιτο μηδένα σοφώτερον Ἐπικούρου γεγονέναι, μηδὲ εἶναι· ἡ δὲ μήτηρ ἀτόμους ἔσχεν ἐν αὐτῇ τοσαύτας, οἷαι συνελθοῦσαι σοφὸν ἂν ἐγέννησαν. εἶτα οὐχ ὥσπερ Καλλικρατίδης ἔλεγε τὸν Κόνωνα μοιχεύειν τὴν θάλατταν, οὕτως ἄν τις εἴποι τὸν Ἐπίκουρον αἰσχρῶς καὶ κρύφα πειρᾶν καὶ παραβιάζεσθαι τὴν δόξαν, οὐ τυγχάνοντα φανερῶς, ἀλλὰ ἐρῶντα καὶ κατατεινόμενον. ὥσπερ γὰρ ὑπὸ λιμοῦ τὰ σώματα τροφῆς μὴ παρούσης ἀναγκάζεται παρὰ φύσιν ὑφ᾽ αὑτῶν τρέφεσθαι, τοιοῦτον ἡ φιλοδοξία ποιεῖ κακὸν ἐν ταῖς ψυχαῖς, ὅταν ἐπαίνου πεινῶντες παρ᾽ ἑτέρων μὴ τυγχάνωσιν, αὑτοὺς ἐπαινεῖν. ἀλλ᾽ οἵ γε πρὸς ἔπαινον καὶ δόξαν οὕτως ἔχοντες, ἆρα οὐχ ὁμολογοῦσι μεγάλας ἡδονὰς προΐεσθαι, δι᾽ ἀσθένειαν ἢ μαλακίαν φεύγοντες ἀρχάς, ἢ πολιτείας, καὶ φιλίας βασιλέων, ἀφ᾽ ὧν τὰ μεγάλα καλὰ εἰς τὸν βίον γίνεσθαι ἔφη Δημόκριτος; οὐ γὰρ ἄν τινα πείσειεν ἀνθρώπων ὅτι τὴν Νεοκλέους μαρτυρίαν καὶ τὴν Κολώτου προσκύνησιν ἐν τοσούτῳ λόγῳ τιθέμενος καὶ ἀγαπῶν, ὡς οὐκ ἄν, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κροτηθεὶς Ὀλυμπιάσιν, ἐξεμάνη καὶ ἀνωλόλυξεν, μᾶλλον δὲ ὅπως ὑπὸ χαρᾶς ἤρθη, κατὰ τὸν Σοφόκλεια, Γραίας ἀκάνθης πάππος ὣς φυσώμενος. εἴγε μὴν τὸ εὐδοξεῖν ἡδύ, τὸ ἀδοξεῖν δή που λυπηρόν· ἀδοξότερον δὲ ἀφιλίας, ἀπραξίας, ἀθεότητος, ἡδυπαθείας, ὀλιγωρίας οὐδέν ἐστι. ταῦτα δὲ πάντες ἄνθρωποι, πλὴν αὐτῶν ἐκείνων, τῇ αἱρέσει προσεῖναι νομίζουσιν. ἀδίκως, φήσει τις; ἀλλὰ τὴν δόξαν οὐ τὴν ἀλήθειαν σκοποῦμεν. καὶ βιβλία μὲν μὴ λέγωμεν, μηδὲ ψηφίσματα βλάσφημα πόλεων, ὅσα γέγραπται πρὸς αὐτούς· φιλαπεχθῆμον γάρ. εἰ δὲ χρησμοὶ καὶ μαντικὴ καὶ θεῶν πρόνοια καὶ γονέων πρὸς ἔκγονα στοργὴ καὶ ἀγάπησις καὶ πολιτεία, καὶ ἡγεμονία, καὶ τὸ ἄρχειν, ἔνδοξόν ἐστι καὶ εὐκλεές, οὕτως ἀνάγκη τοὺς λέγοντας ὡς οὐ δεῖ σώζειν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ᾽ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἀβλαβῶς τῇ γαστρὶ καὶ κεχαρισμένως, ἀδοξεῖν καὶ κακοὺς νομίζεσθαι· νομιζομένους δὲ τοιούτους, ἀνιᾶσθαι καὶ ζῆν ἀτερπῶς, εἴγε δὴ τὸ καλὸν ἡδὺ καὶ τὴν εὐδοξίαν ἡγοῦνται. ταῦτα εἰπόντος τοῦ Θέωνος, ἐδόκει καταπαῦσαι τὸν περίπατον, καί, καθάπερ εἰώθειμεν, ἐπὶ τῶν βάθρων καθεζόμενοι, πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἦμεν σιωπῇ χρόνον οὐ πολύν. ὁ γὰρ Ζεύξιππος ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἐννοήσας, Τίς (ἔφη) τὰ λειπόμενα τῷ λόγῳ προσαποδίδωσι; καὶ γὰρ οὔπω προσῆκον ἔχει τέλος. αὐτὸς ἄρτι μαντικῆς μνησθεὶς, καὶ προνοίας ὑποβέβληκε. ταῦτα γὰρ οὐχ ἥκιστά φασιν οἱ ἄνδρες ἡδονὴν καὶ γαλήνην καὶ θάρσος αὐτοῖς παρασκευάζειν εἰς τὸν βίον. ὥστε δεῖ τι λεχθῆναι καὶ περὶ τούτων. ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἀριστόδημος, Ἀλλὰ περὶ ἡδονῆς μὲν εἴρηται σχεδὸν (εἶπεν) ὡς εὐτυχῶν καὶ κατορθῶν ὁ λόγος αὐτῶν φόβον ἀφαιρεῖ τινα καὶ δεισιδαιμονίαν, εὐφροσύνην δὲ καὶ χαρὰν ἀπὸ τῶν θεῶν οὐκ ἐνδίδωσιν. ἀλλ᾽ οὕτως ἔχειν ποιεῖ πρὸς αὐτοὺς τῷ μὴ ταράττεσθαι μηδὲ χαίρειν,

Qui verò nõ hoc faceret? ita insano flagrans atq; æstuãs gloriæ studio, vt non modo negaret vllis se vsum præceptorib., & cum Democrate decreta eius totidem verbis suffurato altercaretur de syllabis & apicibus, nullumq; diceret extitisse sapientem extra se & suos discipulos: sed scriberet etiã, sibi cum explicaret naturam rerum ad genua accidisse simpliciterq; ea tetigisse Coloten: Neoclen aũt fratrẽ statim à puero pronunciauisse, neminem Epicuro sapientiorum vnquã fuisse: matrem quoq; suã in se tot tantasq; habuisse atomos, quarum congressu sapiẽs ederetur. Nõ igitur, sicvt Callicratidas aiebat Cononem mare adulterare, ita iure aliquis dixerit Epicurum turpiter ac furtim captare gloriã, viq; in eam se ingerere, cum palã ea non potiatur, sed amet tantum ac totis virib. affectet? Sicut enim præ fame corpora cibo destituta coguntur contra naturã ex seipsis alimentum petere: ita ambitio hoc mali in animis ingenerat, vt laudũ auidi, quando ab aliis eæ non conferuntur, ipsi sese laudent. Cæterũ qui hoc modo sunt erga laudem & gloriã adfecti, nõne fatentur se magnas dimittere voluptates, dũ ob imbecillitatem vel molliciem fugiunt magistratus, reip. gubernationem, amicitias regum: quib. à reb. magna bona vitæ proficisci dixit Democritus. Nemini enim homini persuaserit Epicurus, se, qui Colotæ adorationem & Neoclis testimonium tanti fecisset, si à Græcis Olympiæ publico exciperetur plausu, nõ insaniturum præ gaudio & vlulatum fuisse editurũ: ac non potius ita præ læticia se elaturum,

Inflata ceu veteris lanugo cardui,

vt est apud Sophoclem. Quod si dulce est gloria esse præditum: nimirum molestum erit esse inglorium. atqui nihil est ab omni gloria alienius, quam amicis, actionibusq; carere, deum nullum putare, soli vacare voluptati, omnes res negligere. quæ quidem omnes ipsis exceptis homines Epicureorum sectæ tribuunt. Dicat aliquis, immerito hoc. *A*tqui non veritas hic, sed fama spectatur. Et sane libros ac decreta maledica ciuitatum contra Epicureos scripta non proferemus. odiosum enim hoc fuerit. Sed profecto si oracula, diuinatio, deorum prouidẽtia, parentum in prolem innatus amor & dilectio, si reip. administratio, principatus, magistratus: hæc inquam si cum gloria & laude sunt coniuncta: eos qui dicunt non esse salutem Græcis parandam, sed edendum bibendumque ita vt ventri neque noceat & sit gratum, necesse est infamia laborare, malosque existimari. & cum tales habeantur, dolore affici, & vitam viuere turpem: siquidem dignitatem & gloriam pro re iucunda putant. Hæc locuto Theone, placuit finem deambulandi facere. & pro more nostro in subselliis considentes, dictaq; considerantes silentium tenuimus non diuturnum. Zeuxippus enim iniecta è dictis cogitatione, Quis, inquit, reliquam orationis partem absoluet? nondum enim suo fine conclusa est, cum modo diuinationis & prouidentiæ intulerit mentionem. quorum contemtum Epicurei aiunt non minimum conferre momentum ad voluptatem, tranquillitatem, & fiduciam vitæ. itaque etiam de his dicendũ est aliquid. *A*ristodemus sub hæc ita locutus est. De voluptate quidem fere dictum est, hoc Epicureorum sermonem, vt maxime id consequatur quod habet propositum, metum auferre quendam & superstitionem, nullam autem læticiæ & gaudii deorum causa concipiendi præbere materiam: sed facere vt ita simus erga eos affecti neque timendo neque gaudendo,

quomodo sumus erga Hircanos aut Scythas affecti, neque boni ab iis quicquam neque mali exspectãtes. Si quid autem addendum est dictis, id ab ipsis sumemus. Primum est hoc, quod dolores, lacrymas, & gemitus in morte eorum qui cari fuerunt excludentibus repugnant, dicuntque indolentiam quæ affectionum vacuitatem efficit, à maiori malo proficisci, crudelitate nimirum aut immoderata arrogantia & rabie. itaque præstare affici, merere, oculos rigare, flendoque tabescere, & quæ alia sunt gestuum genera vsurpare, quibus homines vtentes volunt molles & suorum studiosi videri. Hæc enim Epicurus cum aliis multis locis tradidit, tum in scripto super morte Hegesianactis ad patrem eius Dositheum, & fratrem mortui Pyrsonem. nuper enim forte fortuna has epistolas pellegi. Ego autem contra dico, opinionem quæ deorum naturæ est aduersa, non minus esse immanitate & ambitione malum. quam ad opinionem ii nos ducunt, dum gaudium propter numen vnà cum eius iræ metu abolent. Præstat enim insitam esse opinioni de deo ac contemperatam affectionem quandam mixtam è verecundia & metu, quam hoc dum fugimus, neque spem nobis, neque gratiam, neque fiduciam bonis præsentibus, neque rebus aduersis conversionem ad eum relinquere. Equidem oportet omnino opinioni de diis superstitionem, tanquam oculo lemam, adimere. quod fieri cum possit, non est vna cum superstitione excidenda aut excæcãda fides, quam de diis plerique habent. Ea autem non est horribilis quædam aut tetrica persuasio, qualem isti fingunt, calumnia prouidentiam impetentes, quę hominibus tanquam pueris ingruat, aut supplicio scelerum tragico sit inscripta. Verum pauci homines deum ita timent vt non præstet non metuisse. Qui autem eum timent vt principem bonis benignum, malis infestum, vno illo metu liberati à studio peccandi, neque multis opus habentes liberatoribus, cum malicia apud ipsos paulatim quasi contabescat, minus animo conturbantur, quam qui indulgent vitiis audentque scelera, ac statim deinde metu & pœnitentia corripiuntur. Plerorumque verò & indoctorum, neque penitus tamen prauorum hominum de deo sensus, habet is quidem cultui & honori permixtum quẽdam tremorem & metum, quæ superstitio vocatur. innumeris vero modis antecellit bonæ spei copia, gaudii abundantia, omnisque prosperitatis, vt à diis proficiscentis, votis atq; exspectatione. Quod ipsum maximis ac certissimis ostenditur signis. Nam neque sacerdotum in templis consuetudines, neque solennitatum tempora, neque actiones aut spectacula alia magis nos delectant, quam ea quæ ipsi facimus & cernimus orgia agentes, aut choros ducentes, aut sacrificiis mysteriisve vacantes. Non enim tunc animus in mœrore est, non languet, neque ei ægre est: quod futurum erat, si cum tyrannis se aut atrocibus vindicibus agere putaret. sed vbi maxime opinatur ac ratiocinatur deum adesse, ibi potissimum doloribus, metu, curisque repudiatis, delectationi vsque ad ebrietatem, risum, iocumque indulget. Scripsit in Amatoriis poeta,

Annosum Cytherea virum, vetulamq; suaui
Lætitia quandoq; implet repetita trementem.

At in pompis & sacrificiis non vir modo senex aut anus, non pauper duntaxat & plebeius, sed &

A ὡς πρὸς τοὺς Ὑρκανοὺς ἢ Σκύθας ἔχομεν, οὔτε χρηστὸν οὐδὲν οὔτε φαῦλον ἀπ' αὐτῶν προσδοκῶντες. εἰ δὲ δεῖ προσθεῖναί τι τοῖς εἰρημένοις, ἐκεῖνό μοι δοκῶ λήψεσθαι παρ' αὐτῶν πρῶτον, ὅτι τοῖς ἀναιροῦσι λύπας καὶ δάκρυα καὶ στεναγμοὺς ἐπὶ ταῖς τῶν φίλων τελευταῖς, μάχονται, καὶ λέγουσι τὴν εἰς τὸ ἀπαθὲς καθεστῶσαν ἀλυπίαν ἀφ' ἑτέρου κακοῦ μείζονος ὑπάρχειν, ὠμότητος ἢ δοξοκοπίας ἀκράτου καὶ λύσσης. διὸ πάσχειν τι βέλτιον εἶναι, καὶ λυπεῖσθαι, καὶ μὴ διαλιπαίνειν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τήκεσθαι, καὶ ὅσα δὴ παθαινόμενοι καὶ γράφοντες, ὑγροί τινες εἶναι καὶ φιλικοὶ δοκοῦσι.

B Ταῦτα γὰρ ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς Ἐπίκουρος εἴρηκε, καὶ περὶ τῆς Ἡγησιάνακτος τελευτῆς, πρὸς Δοσίθεον γράφων τὸν πατέρα, καὶ Πύρσωνα τὸν ἀδελφὸν τοῦ τεθνηκότος. ἔναγχος γὰρ κατὰ τύχην τὰς ἐπιστολὰς διῆλθον αὐτοῦ. καὶ λέγω μιμούμενος ὡς οὐχ ἧττόν ἐστι κακὸν ἀθεότης ὠμότητος καὶ δοξοκοπίας, εἰς ἣν ἄγουσιν ἡμᾶς οἱ τὴν χαρὰν ἐκ τοῦ θεοῦ μετὰ τῆς ὀργῆς ἀναιροῦντες. βέλτιον γὰρ ἐνυπάρχειν τι καὶ συγκεκρᾶσθαι τῇ περὶ θεῶν δόξῃ κοινὸν αἰδοῦς καὶ φόβου πάθος, ἤ που τοῦτο φεύγοντας, μήτε ἐλπίδα, μήτε χάριν ἑαυτοῖς, μήτε θάρσος ἀγαθῶν παρόντων, μήτε τινὰ δυστυχοῦσιν ἀποστροφὴν πρὸς τὸ θεῖον ἀπολείπεσθαι.
C δεῖ μὲν γὰρ ἀμέλει τῆς περὶ θεῶν δόξης, ὥσπερ ὄψεως λήμην ἀφαιρεῖν τὴν δεισιδαιμονίαν· εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, μὴ συνεκκόπτειν, μηδὲ τυφλοῦν τὴν πίστιν ἣν οἱ πλεῖστοι περὶ θεῶν ἔχουσι. αὕτη δέ ἐστιν οὐ φοβερά τις, οὐδὲ σκυθρωπὴ, καθάπερ οὗτοι πλάττουσιν, διαβάλλοντες τὴν πρόνοιαν, ὥσπερ παισὶν ἐμπίπλουσαν, ἢ ποινὴν ἀλιτηριώδη καὶ τραγικὴν ἐπιγεγραμμένην. ἀλλ' ὀλίγοι μὲν τῶν ἀνθρώπων δεδίασι τὸν θεὸν, οἷς οὐκ ἄμεινον μὴ δεδιέναι. δεδιότες γὰρ ὥσπερ ἄρχοντα χρηστοῖς ἤπιον, ἀπεχθῆ δὲ φαύλοις, ἑνὶ φόβῳ δι' ὃν οὐ δέονται πολλῶν ἐ-
D λευθερωτῶν ἐπὶ τὸ ἀδικεῖν, καὶ παρ' αὑτοῖς ἀτρέμα τὴν κακίαν ἔχοντες οἷον ἀπομαραινομένην, ἧττον ταράττονται τῶν χρωμένων αὐτῇ καὶ τολμώντων, εἶτα εὐθὺς δεδιότων καὶ μεταμελομένων. ἡ δὲ τῶν πολλῶν καὶ ἀμαθῶν οὐ πάνυ μοχθηρῶν διάθεσις πρὸς τὸν θεὸν, ἔχει μὲν ἀμέλει τῷ σεβομένῳ καὶ τιμῶντι μεμιγμένον τινὰ σφυγμὸν καὶ φόβον, ἣ καὶ δεισιδαιμονία κέκληται· μυριάκις δὲ μεῖζόν ἐστι καὶ πλέον αὐτῇ τὸ εὔελπι καὶ περιχαρὲς, καὶ πᾶσαν εὐπραξίας ὄνησιν ὡς ἐκ θεῶν οὖσαν εὐχόμενον καὶ δεχόμενον. δῆλον δὲ τεκμηρίοις τοῖς μεγίστοις· οὔτε γὰρ διατριβαὶ τῶν ἐν ἱεροῖς,
E οὔτε καιροὶ τῶν ἑορτασμῶν, οὔτε πράξεις, οὔτε ὄψεις εὐφραίνουσιν ἕτεραι μᾶλλον ὧν ὁρῶμεν ἢ δρῶμεν αὐτοὶ περὶ θεῶν, ὀργιάζοντες, ἢ χορεύοντες, ἢ θυσίαις παρόντες, ἢ τελεταῖς. οὐ γὰρ ὡς τυράννοις τισὶν ἢ δεινοῖς κολασταῖς ὁμιλοῦσα τηνικαῦτα ἡ ψυχὴ περίλυπός ἐστι καὶ ταπεινὴ καὶ δύσθυμος, ὅπερ εἰκὸς ἦν· ἀλλ' ὅπου μάλιστα δοξάζει καὶ διανοεῖται παρεῖναι τὸν θεὸν, ἐκεῖ μάλιστα λύπας καὶ φόβους, καὶ τὸ φροντίζειν ἀπωσαμένη τῷ ἡδομένῳ μέχρι μέθης καὶ παιδιᾶς
F καὶ γέλωτος, ἀφίησιν ἑαυτὴν ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς, ὡς ὁ ποιητὴς εἴρηκε,

Καί τε γέρων καὶ γρηῦς, ἐπὴν χρυσῆς Ἀφροδίτης
Μνήσωνται, καὶ τοῖσιν ἐπηέρθη φίλον ἦτορ.

ἐν δὲ πομπαῖς καὶ θυσίαις οὐ μόνον γέρων καὶ γρηῦς, οὐδὲ πένης καὶ ἰδιώτης, ἀλλὰ καὶ παχυσκελὴς ἀλετρὶς πρὸς μύλην κινουμένη,

Ancilla suras crassa in pistrino molens,

A καὶ οἰκότριβες καὶ θῆτες ὑπὸ γήθους καὶ χαρμοσύνης ἀναφέρονται· πλουσίοις τε καὶ βασιλεῦσιν ἑστιάσεις καὶ πανδαισίαι τινὲς πάρεισιν. αἱ δ' ἐφ' ἱεροῖς καὶ θυηπολίαις, καὶ ὅταν ἔγγιστα τοῦ θείου τῇ ἐπινοίᾳ ψαύειν δοκῶσι, μετὰ τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πολὺ διαφέρουσαν ἡδονὴν καὶ χάριν ἔχουσιν. ταύτης οὐδὲν ἀνδρὶ μέτεστιν ἀπεγνωκότι τῆς προνοίας. οὐ γὰρ οἴνου πλῆθος, οὐδὲ ὄπτησις κρεῶν τὸ εὐφραῖνόν ἐστιν ἐν ταῖς ἑορταῖς, ἀλλὰ καὶ ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ δόξα τοῦ παρεῖναι τὸν θεὸν εὐμενῆ, καὶ δέχεσθαι τὰ γινόμενα κεχαρισμένως. αὐλὸν μὲν γὰρ ἑτέρων ἑορτῶν καὶ στέφανον ἀφαιροῦμεν, θεοῦ δὲ θυσίᾳ μὴ παρόντος, ὥσπερ ἱεροῦ δοχῆς, ἄθεόν ἐστι καὶ ἀνεόρ-
B ταστον καὶ ἀνενθουσίαστον τὸ λειπόμενον, μᾶλλον δὲ ὅλον ἀτερπὲς αὐτῷ καὶ λυπηρόν. ὑποκρίνεται γὰρ εὐχὰς καὶ προσκυνήσεις, οὐθὲν δεόμενος διὰ φόβον τῶν πολλῶν, καὶ φθέγγεται φωνὰς ἐναντίας οἷς φιλοσοφεῖ· καὶ θύων μὲν ὡς μαγείρῳ παρέστηκε τῷ ἱερεῖ σφάττοντι, θύσας δὲ, ἄπεισι λέγων. Τὸ μὲν ἄνδρεον ἔθυον οὐ προσέχουσιν οὐδέν μοι θεοῖς. οὕτω γὰρ Ἐπίκουρος οἴεται δεῖν σχηματίζεσθαι, καὶ μὴ φθονεῖν μηδὲ ἀπεχθάνεσθαι τοῖς πολλοῖς χαίρουσιν, ἕτεροι πράττοντες, αὐτοὶ δυσχεραίνοντες. πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιαρὸν ἔφυ, κατὰ τὸν Εὔηνον. ᾗ καὶ τοὺς δεισιδαίμονας οὐ χαί-
C ροντας, ἀλλὰ φοβουμένους οἴονται θυσίαις καὶ τελεταῖς ὁμιλεῖν, μηδὲν ἐκείνων αὐτοὶ διαφέροντες, εἴ γε διὰ φόβον τὰ αὐτὰ δρῶσιν, οὐδ' ἐλπίδος χρηστῆς ὅσον ἐκεῖνοι μεταλαγχάνοντες, ἀλλὰ μόνον δεδιότες καὶ ταραττόμενοι μὴ φανεροὶ γένωνται τοὺς πολλοὺς παραλογιζόμενοι καὶ φενακίζοντες, ἐφ' οὓς καὶ τὰ περὶ θεῶν καὶ θειότητος αὐτοῖς βιβλία συντέτακται, ἑλικτὰ καὶ οὐδὲν ὑγιὲς, ἀλλὰ πᾶν πέριξ ἐπαμπεχομένοις, καὶ ἀποκρυπτομένοις διὰ φόβον ἃς ἔχουσι δόξας. καὶ μὴν μετά γε τοὺς πονηροὺς
D καὶ τοὺς πολλοὺς τρίτον ἤδη σκεψώμεθα, τὸ βέλτιον ἀνθρώπων καὶ θεοφιλέστατον γένος, ἐν ἡλίκαις ἡδοναῖς καθαραῖς περὶ θεοῦ δόξης συνόντες, ὡς πάντων μὲν ἡγεμὼν ἀγαθῶν, πάντων δὲ πατὴρ καλῶν ἐκεῖνός ἐστι, καὶ φαῦλον οὐδὲν ποιεῖν αὐτῷ θέμις, ὥσπερ οὐδὲ πάσχειν. ἀγαθὸς γάρ ἐστι, ἀγαθῷ δὲ περὶ οὐδενὸς ἐγγίνεται φθόνος, οὔτε φόβος, οὔτε ὀργὴ, ἢ μῖσος. οὔτε γὰρ θερμοῦ τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τὸ θερμαίνειν· ὥσπερ οὐδὲ ἀγαθοῦ τὸ βλάπτειν. ὀργὴ δὲ χάριτος, καὶ χόλος εὐμενείας, καὶ τοῦ φιλανθρώπου καὶ φιλόφρονος τὸ δυσμενὲς καὶ ταρακτικὸν, ἀπωτάτω
E τῇ φύσει τέτακται. τὰ μὲν γὰρ, ἀρετῆς καὶ δυνάμεως, τὰ δὲ ἀσθενείας ἐστὶ καὶ φαυλότητος. οὐ τοίνυν ὀργαῖς καὶ χάρισι συνέχεται τὸ θεῖον, ἀλλ' ὅτι μὲν χαρίζεσθαι καὶ βοηθεῖν πέφυκεν, ὀργίζεσθαι δὲ καὶ κακῶς ποιεῖν οὐ πέφυκεν· ἀλλ' ὁ μὲν μέγας ἐν οὐρανῷ Ζεὺς, κάτω πρῶτος πορεύεται. διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος· τῶν δ' ἄλλων θεῶν ὁ μέν ἐστιν ἐπιδότης, ὁ δὲ, μειλίχιος, ὁ δὲ, ἀλεξίκακος. ὁ δὲ Ἀπόλλων κατεκρίθη θνατοῖς ἀγανώτατος ἔμμεν, ὡς ὁ Πίνδαρος, πηνὸν ἅρμα ἐλαύνων, φησί. πάντα δὲ τῶν θεῶν κατὰ τὸν Διογένην, καὶ κοινὰ τὰ τῶν φίλων, καὶ φίλοι τοῖς θεοῖς οἱ ἀγαθοί. καὶ τὸν θεοφιλῆ μή τι εὖ πράττειν, ἢ θεο-
F φιλῆ εἶ τὸν σώφρονα καὶ δίκαιον, ἀδύνατόν ἐστιν. ἆρά γε δίκης ἑτέρας οἴεσθε δεῖσθαι τοὺς ἀναιροῦντας τὴν πρόνοιαν,

& vernæ & mercenarii gaudio læticiaq; efferuntur. Diuitibus & regibus conuiuia sunt, & visceratio nes quædam publicæ: sed multo maiorem iis voluptatem ac delectationem sacrificia & solennitates præbent, vbi cum veneratione & cultu proxime animo ad deos accedere videntur. At enim in nullam huius voluptatis partem venit, qui de prouidentia spem opinionemque abiecit. Non enim vini copia, aut carnium assatio id est quod in sacrificiis delectat, sed bona spes atque sententia de præsentia dei propicii, & qui grata habeat ea quæ fiunt. Sunt quædam sacrificia, quibus fistulæ & serta adimuntur. Sacrificium deo non præsente, tanquam solennitas conuiuii expers, reliqua habet impia, festiuitatis & instinctus diuini expertia. immo plane totum insuaue & molestum Epicureo relinquitur. Simulat enim se adorare & vota facere, non quod sibi his rebus aliquid quærat, sed metu multitudinis impulsus: vocesque contrarias his quas inter philosophandum ederet, pronunciat. ac sacrificans quidem mactanti sacrificulo tanquam coquo adsistit: operatus autem sacris discedit, inquiens:

Rem sacram inutiliter feci. neq; enim diis
De me vlla cura est.--

Sic enim Epicurus censet sacrificantem debere se componere, neque inuidere aut infensum esse vulgo hominum qui cum gaudio ista agunt, ipsi moleste ferentes.

Quod facere est etenim cumq; necesse, graue est,

inquit Euenus. Itaque etiam superstitiosos arbitrantur sacris & mysteriis interesse non gaudentes, sed sibi timentes nihil ipsi iis meliore cõditione, siquidem ob metum eadem agunt, neque tantum bonę spei, quantum illi, animo concipiunt: id duntaxat animo perturbato metuentes, ne deprehendantur multitudinem hominum impostura circumuenientes. aduersus quam multitudinem libros etiam suos de deo & diuina natura composuerunt,

Cuncta inuoluta, distorta, & sani nihil:

sed in quibus suam opinionem metu adducti omnis generis tegumentis operiunt atq; occultant. Porro post malos & vulgus hominum, tertio loco consideremus hominum præstantius & diis amicissimum genus quantis in voluptatibus sit, de deo pure sentiens. nimirum hunc omnium esse bonorum principem, omnium pulcrarum rerum parentem, neque fas eum aut agere aut pati mali quicquam. Bonus enim cum sit, bono nullius rei vel inuidia vel metus, non odium, non ira subit. vt enim caloris nõ est, refrigerare, sed calefacere: ita boni quoque non est nocere. Iram porro à gratia, bilem à benignitate, ab humanitate & beneuolentia maleuolentiam ac tumultus animi natura longissime deiunxit: cum altera virtutis sint ac potentiæ, altera imbecillitatis & vitii. Non igitur ira aut gratia numen tenetur: sed suapte natura beneficũ & auxiliare, irasci & lædere non nouit. Verum magnus in cœlo Iupiter, volucrem citans currum primus deorsum concedit omnia componens atque procurans. reliquorũ deorũ alius est largitor, alius blandus, alius malorum depulsor, & Apollo damnatus est eo nomine, quod sit (vt ait Pindarus) benignissimus erga homines. Cæterum omnia sunt deorum, Diogeni si credimus, itemque amicorum communia omnia: & boni diis sunt amici. itaq; fieri non potest diis chari qui sunt, vt felices non sint: & homo temperans aut iustus diis nõ carus esse nequit. Ergone aliã mereri pœnam putemus eos qui prouidentiam tol-

non satis hoc ipso puniri, quod tantum sibi voluptatis atque gaudii adimunt, quantum nobis contingit hoc modo erga deos affectis? Epicuro quidẽ Metrodorus, Polyænus, & Aristobulus præsidium fuere & gaudium: quorum ille plerosque vel ægrotantes curans, vel mortuos deplorans vitam exegit. Quid? Lycurgus à Pythia sic compellatus,

Care Ioui, cunctisq; domus quibus altus Olympus:

& Socrates existimans genium secum præ beneuolentia loqui: & Pindarus audiens à Pane carmen quoddam cantari à se compositum, mediocriter sunt gauisi? aut Phormio Castores, Æsculapium Sophocles hospicio suo exceptum ipsi persuasum habentes, aliisque idem sentientibus ob factam apparitionem? Sententiam verò Hermogenis de diis, par est verbis ipsius referri. Hi, inquit, qui & sciunt omnia dii & possunt omnia, ita mihi sunt amici, vt propter curam quam pro me gerunt, nunquam eos lateam neque noctu neque interdiu, quamcunque rem aggrediar aut acturus sim. vtque præscire possim exitus singularum rerum, eos mihi significant mittẽdis nunciis suis, ominibus, somniis, auguriis. Cõsentaneum quidem est pulcra esse quę à diis veniunt. sed hoc ipsum, suggeri ea diuinitus, magnam voluptatem conciliat, fiduciamque immensam & animi elationem ac gaudium veluti arridens bonis. Aliter affecti, rerum secundarum suauissimum quod est mutilant, in aduersis quo se auertant, nihil sibi faciunt reliqui: sed fortuna vrgente, ad dissolutionem & sensus vacuitatem tanquam vnicum refugium & portum respiciunt. Perinde ac si tempestate in mari agitatum aliquis consolaturus sic dicat: Neque gubernatorem habet nauis tua, neque ipsi Castores suo superuentu emollient vim maris ingruentis, celeresque ventorum impetus. nihil tamen mali est: iamiã enim nauim mare deglutiet, aut statim ad scopulos eiecta conteretur. Talis est enim plane oratio Epicureorum in morbis atrocibus & doloribus ingentibus. Speras aliquid boni à diis ob tuam pietatem? an imo es inflato: beata enim & interitus exsors natura neque gratia capitur, neque ira. melius aliquid post vitam oblatum iri sentis quam in vita? in errore es. quod enim dissolutum est, sensu caret: quod sensu caret, nihil ad nos. Quomodo itaque mi homo, edere me iubes, & gaudere? quia scilicet tempestate iactato imminet naufragium. dolor enim excellens morti tradet. Atqui è naui quidem elapsus vector dissipata, cum spe tamẽ aliqua vehitur, tanquam terræ corpus applicaturus & enataturus. Horum philosophia animo

E ponti canis nusquam datur exitus vndis:

sed statim abolitus est ac dissipatus, & corporis interitum anteuertit: adeo vt summo afficiatur gaudio, sapiens hoc & diuinum decretum arripiens, miseriarum sibi finem esse interitum, inque nihil abitionem. Verum enimverò (hæc dicens me adspiciebat) Fatuum est de hoc disserere, qui nuper vos audiuerimus sufficienter disputantes contra eos, qui Epicuri doctrina putant nos ad mortem obeundam faciliores ęquioresque reddi quam Platonis de animo tractatione. Ergo, inquit, sermonem excipiens Zeuxippus, hæc propter illam imperfecta erit disputatio, & oraculum metuemus, contra Epicurum disputantes? Minime verò, inquam ego. nam secundum Empedoclis sententiam,

Quæ sunt pulcra, iterum atq; iterum est audire necesse.

A καὶ οὐχ ἱκανὴν ἔχειν, ἐκκόπτοντας ἑαυτῶν ἡδονὴν καὶ χαρὰν τοσαύτην; ὅση γάρ ἐστι τοῖς οὕτω διακειμένοις πρὸς τὸ δαιμόνιον ἡμῶν; τῷ μὲν Ἐπικούρῳ καὶ Μητρόδωρος καὶ Πολύαινος καὶ Ἀριστόβουλος ἐκθάρσημα καὶ γῆθος ἦσαν, ὧν τοὺς πλείστους θεραπεύων νοσοῦντας, ἢ καταθρηνῶν ἀποθνήσκοντας διετέλεσε. Λυκοῦργος δὲ ὑπὸ τῆς Πυθίας προσαγορευθεὶς Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσιν· καὶ Σωκράτης οἰόμενος αὐτῷ τὸ δαιμόνιον διαλέγεσθαι ὑπὸ εὐμενείας, καὶ Πίνδαρος ἀκούων ὑπὸ τοῦ Πανὸς ᾄδεσθαί τι μέλος ὧν αὐτὸς ἐποίησε, μετρίως ἔχαιρεν; ἢ Φορμίων τοὺς Διοσκούρους, ἢ τὸν Ἀσκληπιὸν Σοφοκλῆς ξενίζειν, αὐτός τε πειθόμενος, καὶ τῶν ἄλλων οὕτως ἐχόντων διὰ τὴν γενομένην ἐπιφάνειαν; ἃ δὲ Ἑρμογένης ἐφρόνει περὶ τῶν θεῶν, ἄξιόν ἐστιν αὐτοῖς ὀνόμασι διαμνημονεῦσαι. Οὗτοι γὰρ (φησὶν) οἱ πάντα μὲν εἰδότες, πάντα δὲ δυνάμενοι θεοί, οὕτω μοι φίλοι εἰσίν, ὡς διὰ τὸ ἐπιμελεῖσθαί μου, οὔποτε λήθω αὐτοὺς οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας, ὅποι ἂν ὁρμῶμαι, οὔτε ὅ, τι ἂν μέλλω πράττειν. διὰ δὲ τὸ προειδέναι καὶ ὅ, τι ἐξ ἑκάστου ἀποβήσεται, σημαίνουσι, πέμποντες ἀγγέλους φήμας καὶ ἐνύπνια καὶ οἰωνούς. καλὰ μὲν οὖν εἰκὸς εἶναι καὶ τὰ γινόμενα παρὰ τῶν θεῶν· C τὸ δὲ γίνεσθαι διὰ τῶν θεῶν ταῦτα αὐτά, μεγάλην ἡδονὴν ποιεῖ, καὶ θάρσος ἀμήχανον, καὶ φρόνημα καὶ χαράν, οἷον αὐτὴν ἐπιγελῶσαν τοῖς ἀγαθοῖς. οἱ δὲ ἄλλως ἔχοντες, τῆς μὲν εὐτυχίας τὸ ἥδιστον κολούουσι, ταῖς δὲ δυστυχίαις ἀποστροφὴν οὐκ ἀπολείπουσιν, ἀλλ' εἰς μίαν καταφυγὴν καὶ λιμένα, πράττοντες κακῶς, τὴν διάλυσιν καὶ τὴν ἀναισθησίαν ἀποβλέπουσιν. ὥσπερ εἴ τις ἐν πελάγει καὶ χειμῶνι θαρρύνων, ἐπιστὰς λέγοι, μήτε τὴν ναῦν τινὰ ἔχειν κυβερνήτην, μήτε τοὺς Διοσκούρους αὖθις ἀφίξεσθαι ἐπερχομένους τε μαλάξοντας βίαιον πόντον, ὠκείας τε ἀνέμων ῥιπάς· οὐδὲν δὲ ὅμως εἶναι D δεινόν, ἀλλ' ὅσον οὐδέπω καταποθήσεσθαι τὴν ναῦν ὑπὸ τῆς θαλάττης, ἢ συντριβήσεσθαι ταχὺ πρὸς πέτρας ἐκπεσοῦσαν. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ Ἐπικούρειος λόγος ἐν νόσοις δειναῖς καὶ πόνοις ὑπερβάλλουσιν. ἐλπίζεις τι χρηστὸν παρὰ θεῶν δι' εὐσέβειαν; τετύφωσαι. τὸ γὰρ μακάριον καὶ ἄφθαρτον οὔτε ὀργαῖς οὔτε χάρισι συνέχεται. βέλτιόν τι τῶν ἐν τῷ βίῳ μετὰ τὸν βίον ἐπινοεῖς; ἐξηπάτησαι. τὸ γὰρ λυθὲν ἀναισθητεῖ· τὸ δὲ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. πῶς οὖν, ἄνθρωπε φαγεῖν με καὶ χαίρειν κελεύεις; ὅτι νὴ Δία χειμαζομένῳ τὸ ναυάγιον ἐγγύς ἐστιν; ὁ γὰρ πόνος ὁ ὑπερβάλλων συνάψει θανάτῳ. E καίτοι νεὼς μὲν ἐκπεσὼν ἐπιβάτης διαλυθείσης ἐλπίδος ὀχεῖταί τινος, ὡς γῇ προσέξων τὸ σῶμα καὶ διανηξόμενος· τῆς δὲ τούτων φιλοσοφίας ἔκβασις οὔπη φαίνεθ' ἁλὸς πολιοῖο θύραζε τῇ ψυχῇ, ἀλλ' εὐθὺς ἠφάνισται καὶ διέσπαρται, καὶ προαπόλωλε τοῦ σώματος· ὥστε ὑπερχαίρειν τὸ πάνσοφον τοῦτο δόγμα καὶ θεῖον παραλαβοῦσαν, ὅτι τοῦ κακῶς πράττειν πέρας ἐστὶν αὐτῇ τὸ ἀπολέσθαι καὶ φθαρῆναι καὶ μηδὲν εἶναι. Ἀλλὰ γὰρ (ἔφη πρὸς ἐμὲ βλέψας) εὔηθές ἐστι περὶ τούτου λέγειν ἡμᾶς, οὐ πρῴην ἀκηκοότας ἱκανῶς διαλεγομένου πρὸς τοὺς ἀξιοῦντας τὸν Ἐπικούρου λόγον τοῦ Πλάτωνος περὶ ψυχῆς ῥᾴονας καὶ ἡδίους πρὸς F θάνατον ἡμᾶς ποιεῖν. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Ζεύξιππος, Εἶτα οὗτος (ἔφη) δι' ἐκεῖνον ἀτελὴς ὁ λόγος ἔσται, καὶ φοβηθησόμεθα τὸ λόγιον πρὸς Ἐπίκουρον λέγοντες; Ἥκιστα (ἔφην ἐγώ) καὶ δεῖ παρ' ὃ δὴ καλόν ἐστιν ἀκοῦσαι, κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα.

A πάλιν οὖν ὁ Θέων ἡμῖν παρακλητέος. οὐ γὰρ αὐτὸν οἶμαι παρεῖναι τοῖς τότε λεχθεῖσιν· ἀλλὰ καὶ νέος ἐστὶ, καὶ οὐ δέδιε μὴ λήθης αἰτίας ὑπόσχῃ τοῖς νέοις. καὶ ὁ Θέων, ὥσπερ ἐκβιασθεὶς, Ἀλλ' εἰ δοκεῖ ταῦτα, ἔφη, ποιεῖν οὐ μιμήσομαί σε ὦ Ἀριστόδημε. σὺ μὲν γὰρ ἐφοβήθης τὰ τούτου λέγειν· ἐγὼ δὲ χρήσομαι τοῖς σοῖς. ὀρθῶς γάρ μοι διαιρεῖν ἔδοξας εἰς τρία γένη τοὺς ἀνθρώπους, τὸ τῶν ἀδίκων καὶ πονηρῶν· δεύτερον δὲ, τὸ τῶν πολλῶν καὶ ἰδιωτῶν· τρίτον δὲ, τὸ τῶν ἐπιεικῶν καὶ νοῦν ἐχόντων. οἱ μὲν οὖν ἄδικοι καὶ πονηροὶ τὰς καθόλου δίκας καὶ τιμωρίας δεδιότες, καὶ φοβούμενοι κακουργεῖν, καὶ διὰ τοῦτο B μᾶλλον ἡσυχίαν ἄγοντες, ἥδιον βιώσονται καὶ ἀταρακτότερον. οὐ γὰρ Ἐπίκουρος ἄλλῳ τινὶ τῆς ἀδικίας οἴεται δεῖν ἀπείργειν ἢ φόβῳ κολάσεων. ὥστε καὶ προσεμφορητέον ἐκείνοις τῆς δεισιδαιμονίας, καὶ κινητέον ἐπ' αὐτοὺς ἅμα τὰ ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς δείματα, καὶ χάσματα, καὶ φόβους, καὶ ὑπονοίας, εἰ μέλλουσιν ἐκπλαγέντες ὑπὸ τούτων, ἐπιεικέστερον ἔχειν καὶ πρᾳότερον. λυσιτελεῖ γὰρ αὐτοῖς τὰ μετὰ τὸν θάνατον φοβουμένοις μὴ ἀδικεῖν, ἢ ἀδικοῦσιν ἐπισφαλῶς ἐν τῷ βίῳ διάγειν καὶ περιφόβως. τοῖς δὲ πολλοῖς καὶ ἄνευ φόβου περὶ τῶν ἐν ᾅδου ἡ περὶ τὸ μυθῶδες τῆς ἀϊδιότητος ἐλπὶς, καὶ ὁ πόθος τοῦ C εἶναι, πάντων ἐρώτων πρεσβύτατος ὢν καὶ μέγιστος, ἡδονῆς ὑπερβάλλει καὶ γλυκυθυμίας τὸ παιδικὸν ἐκεῖνο δέος. ἢ καὶ τέκνα καὶ γυναῖκα καὶ φίλους ἀποβάλλοντες, εἶναί που μᾶλλον ἐθέλουσι καὶ διαμένειν κακοπαθοῦντες, ἢ παντάπασιν ἐξῃρῆσθαι καὶ διεφθάρθαι καὶ γεγονέναι τὸ μηδέν. ἡδέως δὲ τῶν ὀνομάτων τοῦ μεθίστασθαι τὸν θνήσκοντα καὶ μεταλλάττειν, καὶ ὅσα δηλοῖ μεταβολὴν οὖσαν τῆς ψυχῆς, οὐ φθορὰν, τὸν θάνατον ἀκροῶνται, καὶ λέγουσιν οὕτως, Αὐτὰρ ἐγὼ κἀκεῖθι φίλου μεμνήσομ' ἑταίρου. καὶ, Τί σοι πρὸς Ἕκτορ' ἢ γέροντ' εἴπω πόσιν; ἐκ δὲ τούτου παρατροπῆς γινομένης, καὶ ὅπλα καὶ D σκεύη καὶ ἱμάτια συνήθη τοῖς τεθνηκόσι, καὶ ὡς ὁ Μίνως τῷ Γλαύκῳ Κρητικοὺς αὐλοὺς θανούσης κῶλα ποικίλης νεβροῦ συνθάπτοντες, ἥδιον ἔχουσι. κἄν τι δόξωσιν αἰτεῖν καὶ ποθεῖν ἐκείνους, χαίρουσιν ἐπιδιδόντες, ὥσπερ ὁ Περίανδρος τῇ γυναικὶ τὸν κόσμον ὡς δεομένῃ καὶ ῥιγοῦν λεγούσῃ συγκατέκαυσεν. οἱ δὲ Αἰακοὶ καὶ Ἀσκάλαφοι καὶ Ἀχέροντες οὐ πάνυ διαταράττουσιν, οἷς γε καὶ χοροὺς καὶ θέατρα καὶ μοῦσαν ἡδομένοις παντοδαπὴν γινομένου δεδώκασιν. ἀλλ' ἐκεῖνο τοῦ θανάτου τὸ πρόσωπον, ὡς φοβερὸν καὶ σκυθρωπὸν καὶ σκοτεινὸν ἅπαντες ὑποδειμαίνουσι, τὸ τῆς ἀναισθησίας καὶ λήθης καὶ E ἀγνοίας· καὶ πρὸς τὸ ἀπόλωλε, καὶ τὸ ἀνῄρηται, καὶ τὸ οὐκ ἔστι, ταράσσονται· καὶ δυσανασχετοῦσι τούτων λεγομένων, τὸ, ἐπιτακήσεται βαθυδένδρῳ ἐν χθονὶ συμποσίων τε καὶ λυρᾶν ἄμοιρος, ἰαχᾶς τε παντερπέος αὐλῶν. καὶ, Ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν, οὔτε λεϊστὴ, Οὔθ' ἑλετὴ, ἐπεὶ ἄρ κεν ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων. ἢ καὶ προσεπισφάττουσιν οἱ ταυτὶ λέγοντες, ἅπαξ ἄνθρωποι γεγόναμεν, δὶς δὲ οὐκ ἔστι γίνεσθαι. δεῖ δὲ τὸν αἰῶνα μηκέτ' ἰέναι. καὶ γὰρ τὸ παρὸν ὡς μικρὸν, μᾶλλον δὲ μηδοτιοῦν πρὸς τὸ σύμπαντα ἀτιμήσαντες ἀναπόλαυστα προΐενται, καὶ ὀλιγωροῦσιν ἀρετῆς καὶ πράξεως, F οἷον ἐξαθυμοῦντες, καὶ καταφρονοῦντες ἑαυτῶν ὡς ἐφημέρων καὶ ἀβεβαίων καὶ πρὸς οὐδὲν ἀξιόλογον γεγονότων.

Itaque rursum nobis Theo est exhortandus: quem & interfuisse illi disputationi puto,& adolescens cũ sit, non metuit ne adolescẽtes ei obliuionis dicam scribant. Tum Theo quasi vi adactus, *Si videtur*, inquit,sic agendũ,non imitabor te *Aristodeme*.Tu enim veritus es huius sermonem vsurpare: ego autem tuo vtar. Videris enim mihi recte homines in tria diuisisse genera: iniustorum vnum & malorũ: secundum vulgi & plebeiorum: tertium bonorum & prudentum. De his iniusti & mali supplicia in vniuersum pœnasque dum timent, earumque metu à flagitiis sese cohibent ac facilius quiescunt, suauius viuent, ac minus dabunt turbarum. neq; enim Epicurus alia re existimat ab iniusticia arcẽdos homines, quam supplicii metu. Ergo his vltro propinanda est superstitio,concitandaque aduersum eos omnia terrorum genera, quæ cœlo & terra suppeditantur,hiatusq;,&metus,&suspiciones:siquidem his perculsi, honestius viuent atq; placidius. Magis quippe in rem ipsorum est, vt metu eorũ quæ mortem sunt consecutura,sibi à flagitiis temperent:quã facinoribus malis perpetratis vitam in metu ac periculis traducant. Vulgo autem hominum, quod metu eorum vacat quę apud inferos esse perhibentur, fabulis adiuncta sempiternitatis spes,ac viuendi desideriũ, quo nullus est amor vetustior aut maior, voluptates quasdam & delectationes subiicit puerilemque istum metum eximit.Itaque vbi liberos,vxores,amicos amiserunt:esse alicubi & durare etiam in miseria malunt, quam omnino periisse & ad nihilum redacti videri. Iidem ergo libenter audiunt ista vocabula, quibus eum qui moritur notantes,migrare aut commutare dicimus,aut quæ alia mortem non interitum, sed mutationem animæ evenientem significant. & sic ipsi loquuntur:

Isthic rursus ero cari memor ipse sodalis. &

Quid Hectori tu nuncias per me, tuo

Vel quid seni marito?-- Hinc adeo conuersione orta, arma,instrumenta,vestesq; mortuis frequentius vsitatas, & vt Minos Glauco

Membra hinnuleæ variæ defunctæ Creticas

Vbi tibias-- iuxta sepeliuerunt, æquiore sunt animo.& si quid moriens petat aut desiderare videatur,læti tribuunt.vt Periãder mundum muliebrem vna cum vxore,rogante& algere se dicente,cremauit. Æaci autem, *Ascalaphi*, & *Acherontes* non admodum perturbant: quibus ii & choros, & theatra, & Musicam qua se oblectarent omnis generis obtulerũt. Eam verò mortis faciem vt terribilem, tetricam,tenebricosam omnes reformidant,quę sensuum priuatione omnium,obliuione, & ignoratione describitur: turbanturque cum mortuum audiunt periisse, sublatũ esse, non iam esse amplius:& animo ægro tales admittunt voces,

In tellure consita arboribus

Computrescet hic lyræ,

Et conuiuiorum exsors,

Omnigenique tibiarum

Suauium sonitus. Item:

Ast hominis post mortem obitam reparabilis arte

Non vlla est animus semel expiratus ab ore.

Et sunt alicubi, qui sese in carorum iugulant funeribus, isthæc dicentes: semel nati sumus homines, bis nasci non datur: porro æuum nostrum iam desinere oportet. Hi enim vitam præsentem vt exiguam, immo vt pro nihilo si cum æternitate compararetur deputantes, contemnunt, itaque exigunt, vt ea non fruantur, negliguntque virtutem & actiones collapsis animis seipsos spernentes vt ad vnius diei vitam natos, instabiles, & ad nullam rem factos memorabilẽ.

Nam sensuum abolitio, dissolutio, & hæc ratio id q; sensu cassũ est nihil ad nos pertinere, nõ tollit mortis metum: sed quasi demonstrationẽ eius adiicit. Hoc enim illud ipsũ est, à quo sibi natura metuit:

Sed vos in terram cuncti redeatis, aquamq;.

nimirum ab animæ dissipatione tali, quæ ei intellectum & sensum auferat. quam Epicurus dispersionem in vacuum & atomos faciens, tanto magis spem perpetuitatis exscindit. ob quam spem parum abest quin dicere ausim omnes vtriusque sexus homines paratos esse Cerbero se dilaniandos permittere, & in dolium Danaidum aquam congerere, ea lege vt esse detur, neq; prorsus aboleantur. Et verò hæc, vt dixi, non admodum multi metuunt, matrum & nutricum opiniones, ac fabulosa commẽta. & rursum qui timent, quasdam initiationes & expiationes putant opitulari, quibus purgati permaneant apud Manes ludo choreisque dediti inter eos, qui lucem, spiritum, sonumque mundum retinent. Vitæ autem priuatio, iuuenes senesque perturbat. Videmur enim infelici amore torqueri. tamen non facile aut citra molestiã isthæc audimus

Infra terram abiit fulgor, ... vt Euripides loquitur, Et,

Isthæc eum loquentem, lucidum iubar
Solis perennis ex acto liquit die.

ita Epicurei cum immortalitatis opinione iucundissimas plerorumque hominum & maximas spes tollunt. Quid censetis de bonorum exspectatione? qui cum vixerint pie & iuste, nihil post mortem mali, sed bona pulcerrima & diuinissima sibi pollicentur. Primo omniũ, sicut athletæ non nisi peracto certamine & parta victoria coronantur: sic illi victoriç viuendo impetratæ præmia bonis post vitam dari iudicantes, mirum dictu est quantum huius spei gratia sibi de virtute plaudãt: qua in spei copia videre est etiã eos qui nunc ob opes & potentiã insolenter se ac impotenter gerunt, melioresq; stulte despiciunt, dignas pœnas luere. Deinde nemo vnquã eorum qui veritatis indagationi ac contemplationi fuere dediti, cupiditatem suam in hac vita expleuit, per corpus tanquam caliginem aut nubẽ humida ac perturbata visus ratione. sed auis instar sursum spectant, vtpote euolaturi hoc ex corpore in magnum aliquem splendidumque locum, animumque à rebus caducis liberatum, facilem expeditumq; reddunt, philosophãdo vtentes pro mortis meditatione. adeo ingens aliquod & vere perfectum bonum existimant esse mortem, quod ab ea veram vitam sit adepturus animus, qui hæc non rebus ipsis, sed tanquã somniis rerũ adficitur. Quod si amici memoria est, quod voluit Epicurus, vndiquaque iucunda: iam hinc intelligi potest quanto seipsos gaudio spolient, imagines & visa motuorum sociorum opinantes se accepturos & venaturos, mentis sensusque inania: cum ipsis autem rursum se vere futuros, carumque patrem, caram matrem, & vxorem alicubi probam visuros se non sperantes, neque animo præcipientes consuetudinem istam & familiaritatem, quam exspectant qui de animo idem cum Pythagora, Platone, & Homero sentiunt. Cuius rei similis sit ipsorum sententia, Homerus obscure significauit, Aeneæ velut mortui speciem in medium proiiciens prœliantium, postea ipsum illum viuum &

Intrantem firmo gressuq; & robore fretum
Egregio.— ostendens sociis, gaudentibus quod simulacro amoto ipsis præberetur.

A τὸ γὰρ ἀναίσθητον καὶ λυθὲν καὶ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸ ἀναισθητοῦν, οὐκ ἀναιρεῖ τὸ τοῦ θανάτου δέος, ἀλλ' ὥσπερ ἀπόδειξιν αὐτοῦ προστίθησιν, αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν ὃ δέδοικεν ἡ φύσις, Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε· τὴν εἰς τὸ μὴ φρονοῦν μηδὲ αἰσθανόμενον διάλυσιν τῆς ψυχῆς, ἣν Ἐπίκουρος εἰς κενὸν καὶ ἀτόμους διασπορὰν ποιῶν, ἔτι μᾶλλον ἐκκόπτει τὴν ἐλπίδα τῆς ἀφθαρσίας· δι' ἣν ὀλίγου δέω λέγειν πάντας εἶναι καὶ πάσας προθύμους τῷ Κερβέρῳ διαδάκνεσθαι, καὶ φορεῖν εἰς τὸν ἄτρητον, ὅπως ἐν τῷ εἶναι μόνον διαμένωσι, μηδὲ ἀναιρεθῶσι. καίτοι ταῦτα μὲν (ὥσπερ ἔφην) οὐ
B πάνυ πολλοὶ δεδίασι, μητέρων ὄντα καὶ τιτθῶν δόγματα καὶ λόγους μυθώδεις. οἱ δὲ καὶ δεδιότες, τελετάς τινας αὖ πάλιν καὶ καθαρμοὺς οἴονται βοηθεῖν· οἷς ἁγνισάμενοι διατελεῖν ἐν ᾅδου παίζοντες καὶ χορεύοντες ἐν τοῖς αὐγὴν καὶ πνεῦμα καθαρὸν καὶ φθόγγον ἔχουσιν. ἡ δὲ τοῦ ζῆν στέρησις ἐνοχλεῖ καὶ νέους καὶ γέροντας. δυσέρωτες γὰρ φαινόμεθ' ὄντες τοῦδε, ὅτι τόδε στίλβει κατὰ γῆν, ὡς Εὐριπίδης φησίν. οὐδὲ ῥᾳδίως οὐδὲ ἀλύπως ἀκούομεν, Ὣς ἄρα εἰπόντα μιν τηλαυγὲς ἀμβρόσιον ἐλασίππου πρόσωπον ἀπέλιπεν ἁμέρας. διότι τῇ δόξῃ τῆς ἀθανασίας συναναιροῦσι τὰς ἡδίστας ἐλπίδας καὶ μεγίστας τῶν πολ-
C λῶν. τί δῆτα τὴν τῶν ἀγαθῶν οἰόμεθα καὶ βεβιωκότων ὁσίως καὶ δικαίως, κακὸν μὲν οὐθὲν ἐκεῖ, τὰ δὲ κάλλιστα καὶ θειότατα προσδοκῶσι, πρῶτον μὲν γὰρ ἀθληταὶ στέφανον οὐκ ἀγωνιζόμενοι οὐ λαμβάνουσιν, ἀλλὰ ἀγωνισάμενοι καὶ νικήσαντες· οὕτως ἡγούμενοι τοῖς ἀγαθοῖς τὰ νικητήρια τοῦ βίου μετὰ τὸν βίον ὑπάρχειν, θαυμάσιον οἷα φρονοῦσι τῇ ἀρετῇ, πρὸς ἐκείνας τὰς ἐλπίδας ἐν αἷς ἐστι, καὶ τοὺς νῦν ὑβρίζοντας ὑπὸ πλούτου καὶ δυνάμεως, καὶ καταγελῶντας ἀνοήτως τῶν κρειττόνων, ἐπιδεῖν ἀξίαν δίκην τίνοντας. ἔπειτα τῆς ἀληθείας καὶ θέας τοῦ ὄντος οὐδεὶς ἐνταῦθα τῶν ἐρώντων ἐνέ-
D πλησεν ἑαυτὸν ἱκανῶς, οἷον δι' ὁμίχλης, ἢ νέφους τοῦ σώματος, ὑγρῷ καὶ ταραττομένῳ τῷ λογισμῷ χρώμενος, ἀλλ' ὄρνιθος δίκην ἄνω βλέποντες, ὡς ἐκπτησόμενοι τοῦ σώματος, εἰς μέγα τι καὶ λαμπρὸν εὐσταλῆ καὶ ἐλαφρὰν ποιοῦσι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν θνητῶν, τῷ φιλοσοφεῖν μελέτῃ χρώμενοι τοῦ ἀποθνήσκειν. οὕτω μέγα τι καὶ τέλεον ὄντως ἀγαθὸν ἡγοῦνται τὴν τελευτήν, ὡς βίον ἀληθῆ βιωσομένην ἐκεῖ τὴν ψυχήν, οὐχ ὕπαρ ζῶσαν, ἀλλ' ὀνείρασιν ὅμοια πάσχουσαν. Εἰ τοίνυν ἡδὺ πανταχόθεν ἡ φίλου μνήμη τεθνηκότος, (ὥσπερ Ἐπίκουρος εἶπε, καὶ ἤδη νοεῖν
E πάρεστιν) ἡλίκης ἑαυτοὺς χαρᾶς ἀποστεροῦσι, φάσματα καὶ εἴδωλα τεθνηκότων ἑταίρων οἰόμενοι δέχεσθαι καὶ θηρεύειν, οἷς οὔτε νοῦς ἐστιν, οὔτε αἴσθησις· αὖθις δὲ συνέσεσθαι πάλιν ἀληθῶς, καὶ τὸν φίλον πατέρα καὶ τὴν φίλην μητέρα, καί που γυναῖκα χρηστὴν ὄψεσθαι μὴ προσδοκῶντες, μηδὲ ἔχοντες ἐλπίδα τῆς ὁμιλίας ἐκείνης καὶ φιλοφροσύνης, ἣν ἔχουσιν οἱ τὰ αὐτὰ Πυθαγόρᾳ καὶ Πλάτωνι καὶ Ὁμήρῳ περὶ ψυχῆς δοξάζοντες; ᾧ δὲ ὅμοιόν ἐστιν αὐτῶν τὸ πάθος, Ὅμηρος ὑποδεδήλωκεν, εἴδωλον τοῦ Αἰνείου καταβαλὼν εἰς μέσον τοῖς μαχομένοις ὡς τε-
F θνηκότος, εἶτα ὕστερον αὐτὸν ἐκεῖνον ἀναδείξας ζωὸν καὶ ἀρτεμέα προσιόντα, καὶ μένος ἐσθλὸν ἔχοντα τοῖς φίλοις. οἱ δὲ ἐχάρησαν, φησί, καὶ τὸ εἴδωλον θέμενοι παρέχον ἑαυτόν.

ἐννοῶ καὶ ἡμεῖς, τοῦ λόγου δεικνύοντος ὡς ἔστιν ἐντυχεῖν ἀ- A
ληθῶς τοῖς τεθνεῶσιν, καὶ τῷ φιλοδύνῳ τοῦ φρονοῦντος αὐτοῦ
καὶ φιλοῦντος ἅψασθαι καὶ συγγενέσθαι μὴ δυναμένοις,
μηδὲ ἀπορρίψαι τὰ εἴδωλα πάντα καὶ τοὺς φλοιούς, ἐν οἷς ὀ-
δυρόμενοι καὶ καινοπαθοῦντες διατελοῦσιν. ἄνευ δὲ τούτου, οἱ
μὲν ἑτέρου βίου τὸν θάνατον ἀρχὴν κρείττονος νομίζοντες, ἐάν
τε ἐν ἀγαθοῖς ὦσι, μᾶλλον ἥδονται, μείζονα προσδοκῶντες·
ἄν τε μὴ κατὰ γνώμην τῶν ἐνταῦθα τυγχάνωσιν, οὐ πάνυ
δυσχεραίνουσιν, ἀλλ' αἱ τῶν μετὰ τὸν θάνατον ἀγαθῶν καὶ κα-
λῶν ἐλπίδες, ἀμηχάνους ἡδονὰς καὶ προσδοκίας ἔχουσαι,
πᾶν μὲν ἔλλειμμα, πᾶν δὲ πρόσκρουσμα τῆς ψυχῆς ἐξα- B
λείφουσι καὶ ἀφανίζουσιν, ὥσπερ ἐν ὁδῷ, μᾶλλον δὲ ὁδοῦ πα-
ρεκτροπῇ βραχείᾳ ῥαδίως τὰ συντυγχάνοντα καὶ μετρίως
φερούσης. οἷς δὲ ὁ βίος εἰς ἀναισθησίαν περαίνει καὶ διαλύει,
τούτοις ὁ θάνατος οὐ τῶν κακῶν μεταβολὴν ἐπιφέρων, ἀμφο-
τέροις μέν ἐστι λυπηρὸς μᾶλλον δὲ τοῖς εὐτυχοῦσιν ἢ τοῖς ἐπι-
πόνως ζῶσι. τούτων μὲν γὰρ ἀποκόπτει τὴν ἄδηλον ἐλπίδα τοῦ
πράξειν ἄμεινον, ἐκείνων δὲ βέβαιον ἀγαθόν, τὸ ἡδέως ζῆν
ἀφαιρεῖται. καὶ καθάπερ (οἶμαι) τὰ μὴ χρηστὰ τῶν φαρμάκων,
ἀλλὰ ἀναγκαῖα, κουφίζοντα τοὺς νοσοῦντας, ἐπιτρίβει καὶ λυ-
μαίνεται τοὺς ὑγιαίνοντας, οὕτως ὁ Ἐπικούρου λόγος τοῖς μὲν C
ἀθλίως ζῶσιν οὐκ εὐτυχῆ, τοῖς δὲ κακῶς πράσσουσι τελευ-
τὴν ἐπαγγέλλεται τὴν ἀναίρεσιν καὶ διάλυσιν τῆς ψυχῆς· τῶν
δὲ φρονίμων καὶ σοφῶν καὶ βρυόντων ἀγαθοῖς, παντάπασι κω-
λύει τὸ εὔθυμον, ἐκ τοῦ ζῆν μακαρίως, εἰς τὸ μὴ ζῆν μηδὲ
εἶναι καταστρέφον. αὐτόθεν μὲν οὖν ἐστι δῆλον ὡς ἀγαθῶν ἀπο-
βολῆς ἐπίνοια λυπεῖν πέφυκεν, ὅσον ἐλπίδες βέβαιοι καὶ ἀπο-
λαύσεις εὐφραίνουσι παρόντων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ λέγουσιν
αὐτοῖς κακῶν ἀπαύστων καὶ ἀορίστων λυθεῖσαν ὑποψίαν,
ἀγαθὸν βεβαιότατον καὶ ἥδιστον ἀπολιπεῖν τὴν ἐπίνοιαν τοῦ
λελύσθαι· καὶ τοῦτο ποιεῖν τὸν Ἐπικούρου λόγον, ἱστάντα τοῦ D
θανάτου τὸ δέος ἐν τῇ διαλύσει τῆς ψυχῆς. εἴπερ οὖν ἥδιστόν
ἐστιν ἀπαλλαγὴ προσδοκίας κακῶν ἀπείρων, πῶς οὐκ ἀνια-
ρὸν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐλπίδα στέρεσθαι, καὶ τὴν ἀκροτάτην
εὐδαιμονίαν ἀποβαλεῖν; ἀγαθὸν μὲν γὰρ οὐδὲ ἑτέροις, ἀλλὰ
πᾶσι τοῖς οὖσι, τὸ μὴ εἶναι παρὰ φύσιν καὶ ἀλλότριον. ὧν δὲ
ἀφαιρεῖ τὰ τοῦ βίου κακά, τῷ τοῦ θανάτου κακῷ, τὸ ἀναίσθη-
τον ἔχουσι παραμύθιον, ὥσπερ ἀποδιδράσκοντα· καὶ τοὐναν-
τίον οἷς ἐξ ἀγαθῶν εἰς τὸ μηδὲν μεταβολή, φοβερώτατον ὁρῶ
ἐντελὲς ἐν ᾧ παύσεται τὸ μακάριον. οὐ γὰρ ὡς ἀρχὴν ἑτέ-
ρου τὴν ἀναισθησίαν δέδιεν ἡ φύσις, ἀλλ' ὅτι τῶν παρόντων E
ἀγαθῶν στέρησίς ἐστι. τὸ γὰρ οὐ πρὸς ἡμᾶς, πάντως ἀναιρέ-
σει τοῦ ἡμετέρου γινόμενον ἤδη πρὸς ἡμᾶς ἐστι τῇ ἐπινοίᾳ. καὶ
τὸ ἀναίσθητον οὐ λυπεῖ τότε τοὺς μὴ ὄντας, ἀλλὰ τοὺς ὄντας,
εἰς τὸ μὴ εἶναι βλαπτομένους ὑπ' αὐτοῦ, καὶ μηδ' ὡς δυσο-
μένους. ὅθεν οὐδὲ ὁ Κέρβερος οὐδὲ ὁ Κωκυτὸς ἀόριστον ἐ-
ποίησε τοῦ θανάτου τὸ δέος, ἀλλὰ ἡ τοῦ μὴ ὄντος ἀπειλή, με-
ταβαλεῖν εἰς τὸ εἶναι πάλιν οὐκ ἔχουσα τοῖς φθαρεῖσι. δὶς γὰρ οὐκ
ἔστι γενέσθαι. δεῖ δὲ τὸν αἰῶνα μὴ εἶναι, κατ' Ἐπίκουρον. εἰ F
γάρ ἐστι τὸ πέρας τῷ μὴ εἶναι, τοῦτο δ' ἀπέραντον καὶ ἀμετάστα-
τον, εὕρηται κακὸν αἰώνιον ἡ τῶν ἀγαθῶν στέρησις, ἀναισθησίαν μη-
δέποτε παυσομένην. καὶ σοφώτερος Ἡρόδοτος, εἰπὼν ὡς ὁ θεὸς
γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα, φθονερὸς ἐν αὐτῷ ὢν φαίνεται,

A Nonne igitur nos quoq; ita de Epicureis recte sentiemus, ratione demonstrante fore vt reuera cum vita functis possimus congredi, pristinamq; amiciciam renouare, eos iudicii inopia amoliri & abiicere non posse visa ista atq; cortices, in quibus lamentando nouisq;se affectibus animi perturbando omne vitæ tempus conterunt. Præterea qui mortẽ alterius vitæ melioris initium existimãt, ii & rebus prospere fluentibus maiorem capiunt delectationẽ ob maiorum exspectationem bonorum: & si hic non plane ex animi sententia res succedant, nõ admodum ægrè ferunt: sed spes de bonis mortẽ sub-
B secuturis conceptæ, inexplicabilibus voluptatibus & exspectationibus præditæ, omnem defectum, omnẽ offensionem ex animo eluũt atq; abolent, velvti in via, aut declinatione potius breui itineris facile ac mediocriter obvia quæq; ferente. At quorũ vitæ finis destinatus est sensus omnis amissio & dissolutio, his mors quia nõ adfert mutationem malorũ, vtriq; fortunæ molesta est, magis tamẽ prospere q̃ misere viuentibus. his enim amputat spem felicioris vitæ, illis certum bonum ac stabile, vitam scilicet iucundã, adimit. Et quemadmodũ medicamenta nõ commoda sed necessaria subleuant qui-
C dem ægrotos, sed sanos lędũt atq; divexãt: sic Epicuri doctrina neq; aduersa conflictatis fortuna vitam pollicetur meliorem: & quorũ res secundæ sunt, iis finem felicitatis denunciat animi interitum atq; dissolutionem. prudentium aũt, sapientũ, & bonis vigentium omnino deiicit animi lætitiã tranquillã, eos è vita beata ad vitæ amissionem & in nihilũ reuocans. Cęterum in promtu est cogitationem de amissione bonorum tantũ adferre doloris, quãtum gaudii exhibent spes de bonis præsentibus firmæ, eorumq; fruitio. At enim dicunt cogitationem de futura dissolutione ipsis bonum stabilissimum & suauissimum in animo relinquere, quia scilicet exi-
D mat suspitionem de infinitis & innumeris malis: atque hoc præstare doctrinam Epicuri, mortis metum animæ dissolutione reprimentis. Quod si verò suauissimum est liberari exspectatione malorum infinitorum, quomodo non erit molestum priuari spe æternorum bonorum, & supremam amittere felicitatem? Bonum enim ventris, sed omnibus in vniuersum quæ sunt contra naturam est & alienum, non esse. & quibus malo mortis vitæ mala auferuntur, ea sensus vacuitatem ita solatii loco habent, ac si subterfugissent. Contra autem quibus è bonis in nihilum mutatio imminet, eorum
E video terribilissimum exitum, quo beatitas finietur. non enim natura sensus amissionem metuit tanquam initium alterius rei alicuius: sed quia pręsentium bonorum est abolitio. Etenim quod nihil ad nos pertinere dicitur, ortum ex omnium nostrarum rerum interitu, tam cogitando ad nos pertinet, & sensuum amissio eos, qui iam non sunt, non afficit sane molestia: afficit profecto eos qui sunt, plane in nihilum eos demergens, non sub terram aliquo saltem detrudens. Itaque ergo non Cerberus, neque Cocytus infinitum mor-
F tis metum reddidit: sed minæ istæ, nos in nihilum iri redactum, vnde ad Esse non datur mutatio aut reditus his qui interierunt. Bis enim non licet nasci: & Epicuri de sententia oportet æuum aboleri. Si enim non esse æuum finit, non esse autem infinitum est & immutabile: iam paratum nobis est æternum malum, priuatio bonorum & sensus nunquam desitura. Et sapientius Herodotus, qui Deum inquit dulcedine æternitatis gustata, apparere invidum suapta natura esse.

A maxime quidem his qui beati putantur, quibus dulcedo gustum præbẽs eorum quæ amissuri sunt, esca est doloris. Quam enim lætitiam, quam perceptionem voluptatis, quam exsultationem non expellat & frangat continenter ad animum accidens cogitatio, fore vt in infinitum is tãquam vastum in mare effundatur, apud eos qui pulcrum & beatitudinem in voluptate ponunt? Tum si, quæ est Epicuri opinio, plerisque vsu venit vt cum dolore intereant: plane nullam admittit consolationem mortis metus, per mala ad priuationem bonorum ducentis. Præterea non defatigantur Epicurei pugnando & omnes homines cogendo, vt malorum B euitationem pro bono ducant, pro malo autem bonorum abolitionem non reputent: interim fatentur, mortem omni spe ac gaudio carere, sed præcisa esse omnia iucunda & bona. quo quidem tempore multa pulcra, magna, diuinaque exspectant, qui animos interitus expertes esse sentiunt & immortales, aut qui longas quasdam temporis circuitiones alias in terra alias in cœlo peragrãdo cõficiant, donec vna cum mundo dissoluantur, cum Sole & Luna in ignem mente præditum conflagrantes. Huiusmodi campum voluptatum tantarum Epicurus exscindit, & iis quæ diuinitus sperantur, C (vti docuimus) muneribusq; deorum sublatis, studio cognoscendæ veritatis facultati contemplatrici, actrici cupiditate honorem ademto, naturam in lætitiam animi corporis gratia conceptam, nimis hanc angustam, ac ne puram quidem, conijcit atque includit: tanquam si natura maius aliud bonum, quam est mali fuga, haberet nullum.

A καὶ μάλιστα τοῖς εὐδαιμονεῖν δοκοῦσιν, οἷς δέλεάρ ἐστι λύπης τὸ ἡδὺ, γινομένοις ὧν στερήσονται. τίνα γὰρ εὐφροσύνην ἢ ἀπόλαυσιν καὶ βρυασμὸν οὐκ ἂν ἐκχύσειεν καὶ καταγάγοι ἐμπίπτουσα συνεχῶς ἡ ἐπίνοια τῆς ψυχῆς, ὥσπερ εἰς πέλαγος ἀχανὲς τὸ ἄπειρον ἐκχεομένης τῶν ἐν ἡδονῇ πεπεισμένων τὸ καλὸν καὶ μακάριον; Εἰ δὲ δὴ καὶ κατ' ἀλγηδόνος (ὥσπερ Ἐπίκουρος οἴεται) τοῖς πλείστοις ἀπόλλυσθαι συμβαίνει, παντάπασιν ἀπαρηγόρητός ἐστιν ὁ τοῦ θανάτου φόβος, εἰς ἀγαθῶν στέρησιν διὰ κακῶν ἄγοντος. καὶ πρὸς ταῦτα μὲν οὐκ ἀποκαμοῦνται μαχόμενοι καὶ βιαζόμενοι πάντας ἀνθρώπους, ἀγαθὸν μὲν ἡγεῖσθαι τὴν τῶν κακῶν ἀποφυγὴν, B κακὸν δὲ μηκέτι νομίζειν τὴν τῶν ἀγαθῶν στέρησιν. ἐκεῖνο δὲ ὁμολογοῦσι, τὸ μηδεμίαν ἐλπίδα μηδὲ χαρὰν ἔχειν τὸν θάνατον, ἀλλὰ ἀποκεκόφθαι πᾶν τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἐν ᾧ χρόνῳ πολλὰ καλὰ καὶ μεγάλα καὶ θεῖα προσδοκῶσιν οἱ τὰς ψυχὰς ἀνωλέθρους εἶναι διανοούμενοι καὶ ἀφθάρτους, ἢ μακράς τινας χρόνων περιόδους, νῦν μὲν ἐν γῇ, νῦν δὲ ἐν οὐρανῷ περιπολούσας, ἄχρις οὗ συνδιαλυθῶσι τῷ κόσμῳ, μετ' ἡλίου καὶ σελήνης εἰς πῦρ νοερὸν ἀναφθεῖσαι. C τοιαύτην χώραν ἡδονῶν τοσούτων Ἐπίκουρος ἐκτέμνεται, καὶ ταῖς ἐκ θεῶν ἐλπίσιν (ὥσπερ εἴρηται) καὶ χάρισιν ἀναιρεθείσαις, ἐπὶ τοῦ θεωρητικοῦ τὸ φιλομαθὲς καὶ τοῦ πρακτικοῦ τὸ φιλότιμον ἀποτυφλώσας, εἰς στενόν τι κομιδῇ καὶ οὐδὲ καθαρὸν τὸ ἐπὶ τῇ σαρκὶ τῆς ψυχῆς χαῖρον συνέστειλε, καὶ κατέβαλε τὴν φύσιν ὡς μεῖζον ἀγαθὸν τοῦ τὸ κακὸν φεύγειν οὐδὲν ἐχουσαν.

PLVTARCHI D

aduersus Colotem Liber.

Colotes, quẽ Epicurus solebat Colotaram & Colotarium blãdiẽdi causa diminuta voce appellare, librũ edidit hac inscriptione, Secũdum aliorum philosophorũ decreta ne viui quidem posse: eumque regi Ptolemæo dedicauit. Quæ verò nobis aduersus Colotem disputare subiit, exi- E stimo te, Saturnine, cum voluptate lecturum si perscripsero: vt qui honestis rebus antiquitatisque studio tenearis, hancque maxime regiam delectationem esse censeas, memoria complecti & in promtu habere quantum eius fieri potest, veterem doctrinam. Nuper, cum is liber recitaretur, vnus de sociis nostris Aristodemus Aegiensis, quem nosti, secta Academicus, & non ferulam gestans quod aiunt, sed ardentissimo instinctu Platonis orgia celebrãs, nescio quomodo præter morem suum silẽtiũ cum tenuisset, & ad finẽ vsq; modeste auditorẽ se præbuisset: absoluta lectione, Agedum, inquit, F quemnã huic opponemus pro philosophis propugnaturũ? Non enim admodum probo Nestorem, qui de IX heroibus cum deberet præstantissimum deligere, fortunæ & sorti rem commisit. Atqui vides, aiebam, ipsum se sortitioni præfecisse, vt prudẽtissimo homine eã moderante conficeretur. itaq;

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

πρὸς Κολώτην.

Κολώτης, ὃν Ἐπίκουρος εἰώθει Κολωτάραν ὑποκορίζεσθαι καὶ Κολωτάριον, ὦ Σατορνῖνε, βιβλίον ἐξέδωκεν, ἐπιγράψας περὶ τοῦ ὅτι κατὰ τὰ τῶν ἄλλων φιλοσόφων δόγματα οὐδὲ ζῆν ἐστιν. ἐκεῖνο μὲν οὖν Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ προσπεφώνηται· ἃ δὲ ἡμῖν ἐπῆλθεν εἰπεῖν πρὸς τὸν Κολώτην, ἡδέως ἂν οἶμαί σε γεγραμμένα διελθεῖν, φιλόκαλον καὶ φιλάρχαιον ὄντα, καὶ τὸ μεμνῆσθαι καὶ διὰ χειρῶν ἔχειν, ὡς μάλιστα δυνατόν ἐστι, τοὺς λόγους τῶν παλαιῶν, βασιλικωτάτην διατριβὴν ἡγούμενον. ἔναγχος οὖν ἀναγινωσκομένου, εἷς τῶν ἑταίρων Ἀριστόδημος ὁ Αἰγιεὺς (οἶσθα γὰρ τὸν ἄνδρα τῶν ἐξ Ἀκαδημίας οὐ ναρθηκοφόρον, ἀλλὰ ἐμμανέστατον ὀργιαστὴν Πλάτωνος) οὐκ οἶδα ὅπως παρὰ τὸ εἰωθὸς ἐγκαρτερήσας σιωπῇ, καὶ παρασχὼν ἑαυτὸν ἀκροατὴν ἄχρι τέλους κόσμιον, ὡς τέλος ἔσχεν ἡ ἀνάγνωσις, Εἶεν, ἔφη, τίνα τούτῳ μαχούμενον ἀνίσταμεν ὑπὲρ τῶν φιλοσόφων; οὐ γὰρ ἄγαμαι τοῦ Νέστορος, ἑλέσθαι δέον ἐκ τῶν ἐννέα τὸν ἄριστον, ἐπὶ τῇ τύχῃ ποιουμένου, καὶ διακληροῦντος. ἀλλὰ ὁρᾷς, ἔφην, ὅτι κἀκεῖνος ἐπὶ τὸν κλῆρον ἑαυτὸν ἔταξεν, ὥστε τοῦ φρονιμωτάτου βραβεύοντος γίνεσθαι τὸν καταλογον·